

Versie **na inspraak** ten behoeve van de **raadscommissie van 19 september 2023**

Kerkenvisie Stichtse Vecht

Colofon

In opdracht van Gemeente Stichtse Vecht en in samenwerking met de gebouweigenaren opgesteld door:

KAader kerkadvies

Kampen | Rotterdam

T. 0031 6 2449 1848

info@kaader.nl | www.kaader.nl

Loenen gezien vanaf de toren van de Grote Kerk

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
1. Inleiding	8
Deel A Kerkenlandschap	11
2. Kerkenlandschap in beeld	12
3. Kerken in cijfers	22
4. Historie Stichtse Vecht en de kerkgebouwen	32
5. Kerkentijdlijn	44
6. Kerken in het landschap	50
7. Contact gebouw eigenaren	62
Deel B Toekomstvisie kerken	67
8. Waardering	72
9. Procesbeschrijving transformatie	88
10. Transformatieperspectief	94
11. Samenvatting	100
12. Conclusies	105
13. Aanbevelingen	106
Deel C Kerkenpaspoorten	111
39 kerken in woord en beeld	

Voorwoord

Hoofdstuk 1

Inleiding

Voor u ligt de Kerkenvisie van de gemeente Stichtse Vecht.

Aanleiding en doel

Met het landelijk programma 'Toekomst religieus erfgoed', stimuleert de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed samen met een aantal partners gemeenten inhoudelijk en financieel om een eigen vormvrije 'kerkenvisie' te ontwikkelen.

Kerkgebouwen en andere bedehuizen hebben vaak een bredere betekenis dan alleen voor de geloofsgemeenschappen zelf. Dat blijkt iedere keer bij ontwikkelingen rondom de toekomst en het gebruik van bedehuizen. Tot voor kort werd hierop door de lokale overheid vaak ad hoc en per individueel bedehuis gereageerd. Hierbij ontbrak het zicht op de samenhang met de andere bedehuizen. Daarom heeft het Rijk gemeentebesturen

gevraagd een visie te ontwikkelen op de toekomst van hun bedehuizen, tesamen met de geloofsgemeenschappen.

In de gemeente Stichtse Vecht heeft het college op verzoek van de gemeenteraad de bijdrage van het Rijk aangevraagd en is zij aan de slag gegaan om een kerkenvisie op te laten stellen.

Het doel van de kerkenvisie is het behoud van de waardevol geachte bedehuizen voor de toekomst, voor de gemeente en haar inwoners.

Daarnaast is een doel van de kerkenvisie het bieden van perspectief als een transformatie en herbestemming aan de orde komt.

Kaders

Deze Kerkenvisie richt zich op de bedehuizen binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Stichtse Vecht. Het gaat om bedehuizen die als religieus gebouw zijn gebouwd of tot zodanig structureel zijn verbouwd. Dit zijn er in totaal 39. In de gemeente zijn er - binnen deze kaders - geen andere religieuze bouwtypen dan 'kerken' te vinden (bijvoorbeeld een moskee of een synagoge). Daarom hanteren we in deze Kerkenvisie de term 'kerkgebouwen', wanneer we alle bedehuizen aanduiden.

Uiteraard kent de gemeente ook geloofsgemeenschappen die een gebouw gebruiken dat niet bin-

H. Heilig van Hart van Jezuskerk in Maarssen

nen bovengenoemde definitie past (bijvoorbeeld een voormalige school of bedrijf). Deze gebouwen blijven in deze Kerkenvisie in principe buiten beschouwing, tenzij er echt bouwkundige ingrepen zijn gedaan die het gebouw tot een kerkgebouw maken.

Bij het opstellen van de visie is de scheiding tussen de verantwoordelijkheden van 'kerk' en 'staat' geprobeerd helder te houden. De problematiek rond de religieuze gebouwen is uiteraard niet los te zien van de ontwikkelingen binnen de religieuze gemeenschappen zelf. Daarom gaat een deel van deze visie ook over de ontwikkelingen in de gemeenschappen. Toch concentreert deze visie zich primair op de gebouwen en niet op de gemeenschappen.

De Kerkenvisie sluit aan bij de doelen uit de Omgevingsvisie “'t Beste van twee werelden”. Hierin is benoemd dat het erfgoed aan de basis ligt van de kernkwaliteiten, “hier bouwen wij op voort!”. De Kerkenvisie is een thematische uitwerking van een deel van de Omgevingsvisie en kan onder de Omgevingswet gezien worden als Omgevingsprogramma. Dit programma geeft handen en voeten aan de doelen uit de Omgevingsvisie. De Kerkenvisie biedt kaders voor nieuwe ontwikkelingen van het religieus erfgoed in de gemeente welke onderdeel zijn van de fysieke leefomgeving. Hiermee wordt geanticipeert op de Omgevingswet die per 1 januari 2024 in werking zal treden.

Proces

Deze kerkenvisie is in opdracht van de gemeente Stichtse Vecht opgesteld door KAAder kerkadvies. Uiteraard in samenspraak met de gemeente en de eigenaren en gebruikers van de kerkgebouwen. In de contacten met de eigenaren is een concreter beeld ontstaan van de vraagstukken die in Stichtse Vecht spelen.

Inhoud en leeswijzer

Voorliggend document is opgebouwd uit drie delen. Deel A bevat de inventarisatie en analyse van het huidige 'kerkenlandschap' en het ontstaan ervan. Met dat laatste worden de kerkgebouwen in historisch perspectief geplaatst in relatie tot de cultuurhistorische ontwikkeling van het grondgebied van de gemeente.

Deel B bevat de inhoudelijke en procesmatige aspecten die van toepassing zijn bij een eventuele transformatie of herbestemming van een kerkgebouw of - locatie, gericht op het behoud van de waardevolle gebouwen. Ook geeft dit deel een aanzet voor de verschillende cultuurhistorische waarden van de kerkgebouwen. Dit tweede deel is - los van de andere delen - op zichzelf staand te lezen.

In deel C zijn de 39 kerkgebouwen in beeld en tekst weergegeven. Dit laatste deel is vooral bedoeld als achtergrondinformatie.

Kapel Emmaüs Priorij in Maarssen

Deel A

Kerkenlandschap

Hoofdstuk 2

Kerkenlandschap in beeld

H. Ludgerus in Loenen aan de Vecht

In dit hoofdstuk is een beeldende inventarisatie gemaakt van de verschillende kerken die de gemeente Stichtse Vecht kent. De inventarisatie geeft een overzicht van de rijkdom die de gemeente op dit gebied kent en hoe die over het landschap is verdeeld.

In dit hoofdstuk worden ook verschillende aspecten van de kerkgebouwen geanalyseerd en inzichtelijk gemaakt. Hierdoor ontstaat meer in-

zicht in hoe het geheel aan kerkgebouwen binnen de gemeente is opgebouwd en wat kenmerkend is voor de gemeente Stichtse Vecht.

De kerkgebouwen hebben in ieder geval een sterke relatie met het onderliggende landschap. Daar wordt in een apart hoofdstuk nader op ingegaan.

Het zijn 39 kerkgebouwen. Onder die gebouwen is één gebouw dat oorspronkelijk een andere functie had: de Gereformeerde Gemeente in Nederland in Breukelen. Dit genootschap kerkt al meer dan 50 jaar in een voormalige brouwerij die bouwkundig is verbouwd tot kerk. Daarmee onderscheidt deze zich van een aantal andere genootschappen die al dan niet in een gebouw met een oorspronkelijke andere functie zitten.

Dit zijn de Kapel Maria Donner in Maarssen (te weinig onderscheidend als ruimte binnen maatschappelijke voorziening), gebouw Rehoboth in Kockengen (Hersteld Hervormde Gemeente, alleen religieuze losse inventaris, zonder bouwkundige ingrepen) en de Hindoeïstische tempel Mandir, Dutcheswar Dhaam in Nieuwersluis (alleen losse inventaris). De Koninkrijkszaal van Jehova's Getuigen in Maarssenbroek wordt op het moment van schrijven van deze visie gesloopt en is daarom ook niet opgenomen.

Nicolaaskerk in Vreeland

Kerkenlandschap Stichtse Vecht

Breukelen

- 1 Pieterskerk
- 2 St.-Johannes de Doperkerk
- 3 Pauluskerk Breukelen
- 4 Silo
- 5 Het Witte Kerkje
- 6 Pro Rege
- 7 Gereformeerde Gemeente in Nederland

Kockengen

- 8 Hervormde kerk
- 9 Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming
- 10 Gereformeerde kerk (1)
- 11 Gereformeerde kerk (2)
- 12 Volle Evangelie Gemeente

Loenen aan de Vecht

- 13 Grote Kerk
- 14 Gereformeerde kerk (1)
- 15 Gereformeerde kerk (2)
- 16 Oud Gereformeerde Gemeente in Nederland
- 17 H. Ludgerus

Maarsse

- 18 Dorpskerk
- 19 H. Hart van Jezuskerk
- 20 Gereformeerde kerk
- 21 Wilhelminakapel
- 22 Open Hof

- 23 De Hoeksteen
- 24 De Ark
- 25 H. Verrijzenis
- 26 Westhillkapel
- 27 Kapel Emmaüs Priorij

Nieuwersluis

- 28 Rehoboth

Nieuwer ter Aa

- 29 Dorpskerk
- 30 Gereformeerde Gemeente

Nigtevecht

- 31 Hervormde kerk
- 32 Gereformeerde kerk

Oud-Zuilen

- 33 Hervormde kerk
- 34 Gereformeerde kerk

Tienhoven

- 35 Hervormde kerk
- 36 Gereformeerde kerk
- 37 Elim

Vreeland

- 38 Nicolaaskerk
- 39 Gereformeerde kerk

Legenda

Religie

kerk

kapel

moskee

synagoge

overig

Denominatie

Katholiek

PKN

Gereformeerd

Evangelisch en
Pinkster

Internationaal

Joods

Overig

Bouwperiode

tot 1500

1500-1800

1801-1850

1851-1900

1901-1944

1945-1965

1966-nu

Gebruik

oorspronkelijk
gemeente

nieuwe
gemeente

leeg

herbestemd

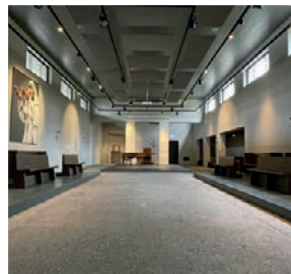
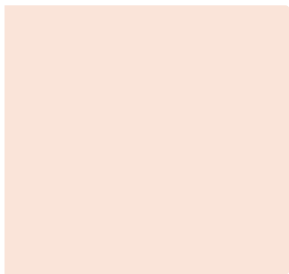
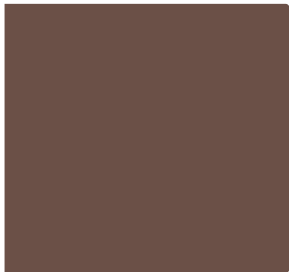

Kerkenlandschap

Kerkenoverzicht

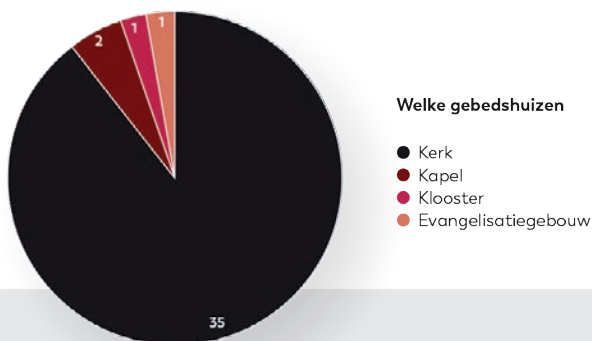

Hoofdstuk 3

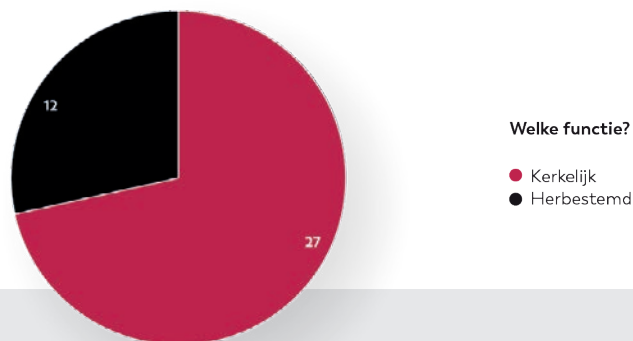
Kerken in cijfers

Met grafieken en tabellen wordt het gebedshuizenlandschap in dit hoofdstuk meer inzichtelijk gemaakt. Hoeveel gebedshuizen telt de gemeente Stichtse Vecht? Wanneer zijn ze gebouwd en voor welke gezindten? Een visueel overzicht.

Type

Huidige functie

Kerken in Stichtse Vecht

De gemeente Stichtse Vecht telt 39 kerkgebouwen. De overgrote meerderheid daarvan is nog als kerk in gebruik: dertig procent van de kerkgebouwen is herbestemd. Het kerkenlandschap is qua type weinig divers: slechts vier gebouwen zijn geen kerk, maar van een ander type zoals een klooster, kapel of evangelisatiegebouw. Eén gebouw is een tot kerk verbouwde, voormalige brouwerij.

Bouwperiode

Als we de kerken onderverdelen naar hun bouwperiode valt een aantal zaken op. Allereerst dat de kerken vrij gelijkmatig over de verschillende tijdsperiodes zijn verdeeld. Zo is er zowel een behoorlijk aantal middeleeuwse kerken als meer recente kerkgebouwen van na 1965. De bouwperiode 1850-1900 valt op als productieve kerkbouwperiode. Meer dan een kwart van de huidige

kerkgebouwen is in dit relatief korte tijdsbestek gebouwd. Dit komt doordat zowel de katholieken als de gereformeerden toen veel kerken bouwden.

Dorpen

De meeste kerken staan logischerwijs in de grootste plaats van de gemeente, Maarssen. Hier staat ruim een kwart van het totale aantal kerken.

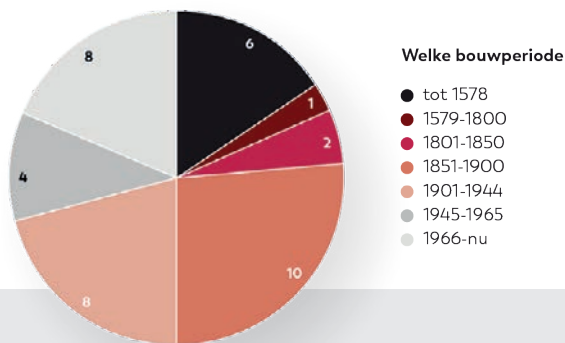
Het is goed om een onderscheid te maken tussen Maarssen-dorp (8 kerken) en Maarssenbroek (2 kerken). De Vecht scheidt deze twee gebieden ruimtelijk en ook sociaal gezien zijn het twee aparte gebieden.

Ook in Loenen aan de Vecht en Breukelen, de andere twee grote plaatsen, staan meerdere kerken. Opvallend is dat er in het kleine dorp Kockengen maar liefst vijf kerken staan. Verder staan er in ieder dorp, hoe klein ook, minimaal één, maar meestal twee kerken.

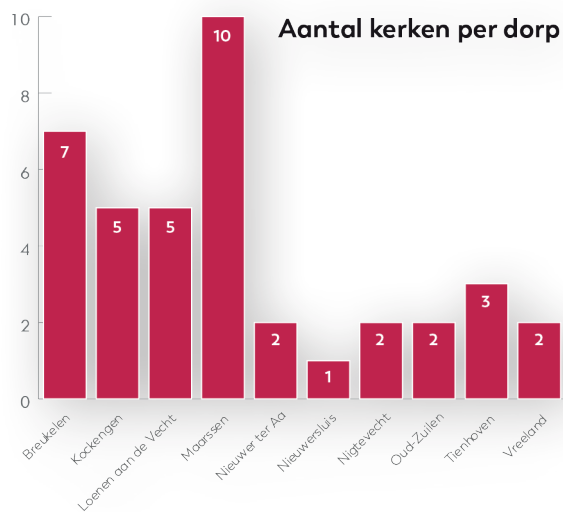
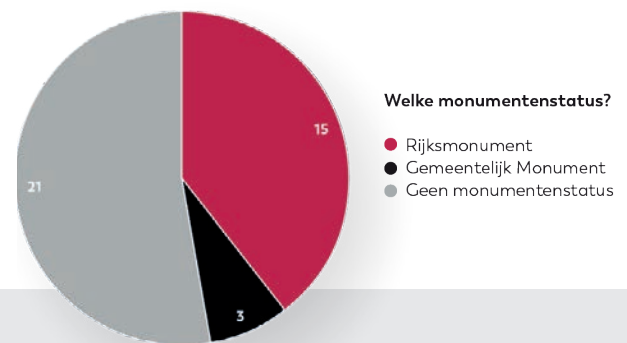
Monumentenstatus

Qua monumentenstatus van de kerken valt op dat minder dan de helft een beschermde status heeft. Dat is opvallend, aangezien de gemeente een groot aantal historische kerken telt.

Bouwperiode

Monumentenstatus

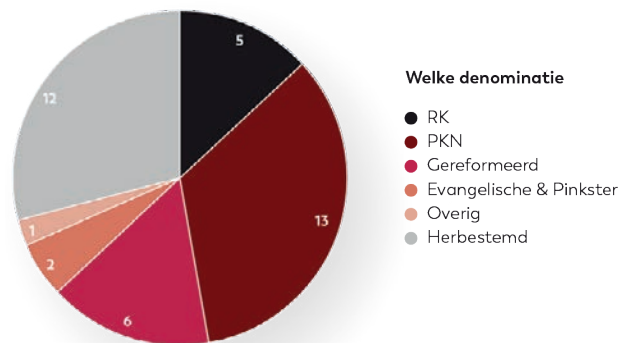

Denominatie

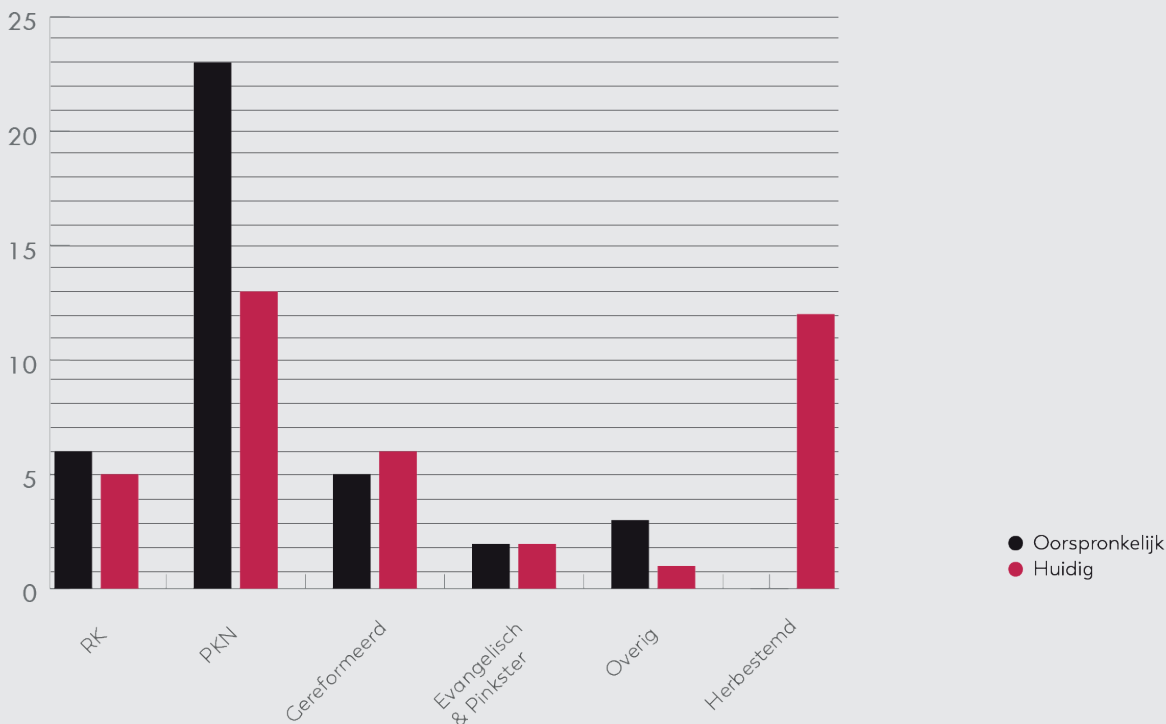
In de grafiek van de denominaties valt de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) op. De PKN (haar voorgangers) heeft verreweg de meeste kerken gebouwd en ook nog de meeste in gebruik. Toch is ook bijna de helft van de PKN kerken herbestemd.

Het valt op dat de andere gezindten bijna al hun kerken nog in gebruik hebben. In Stichtse Vecht zijn met name de traditionele gezindten van de PKN, de Rooms-Katholieke Kerk en de verschillende gereformeerde gezindten te vinden. Zo telt de gemeente maar twee evangelische en één Molukse kerk.

Denominatie

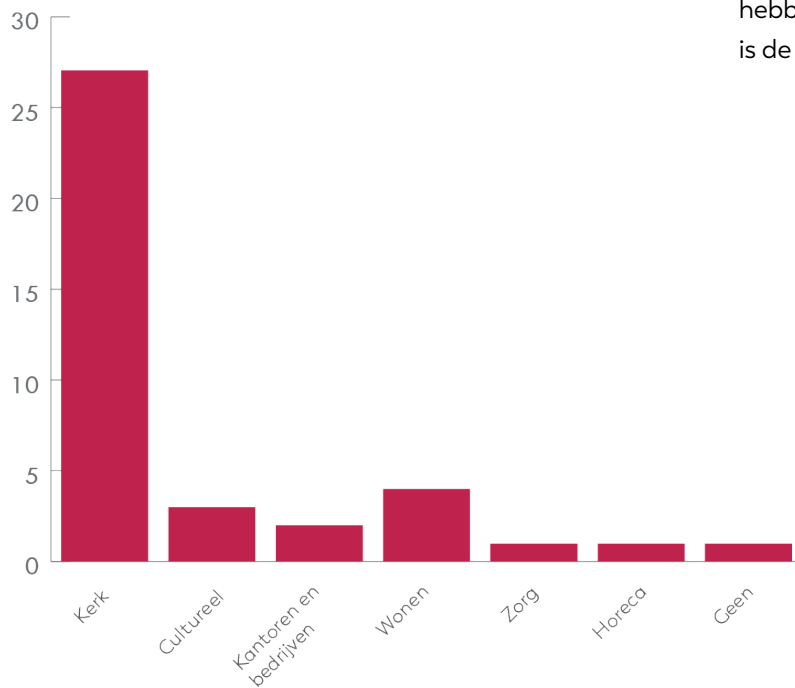
Denominatie

St.-Johannes de Doperkerk in Breukelen

Huidige Functie

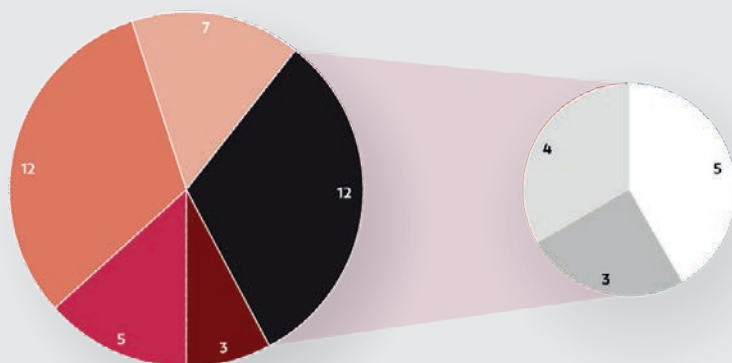

Huidige functie

Nog 27 kerken in Stichtse Vecht zijn in gebruik als kerk. De twaalf herbestemde kerkgebouwen hebben diverse nieuwe functies gekregen. Wonen is de meest voorkomende functie.

Status van het interieur

Definitie inrichting: inventaris zoals meubilair, lampen en kunstwerken en afwerking wanden, vloeren en plafond.

- (vrijwel) geheel originele of historische* inrichting (*voor 1800)
- herinrichting met voornamelijk historisch inventaris
- herinrichting met een mix van origineel/historisch en nieuw inventaris
- (vrijwel) geen originele of historische* inrichting (*voor 1800)
- onbekend
- tot 1577
- 1578-1965
- na 1966

Hervormde kerk in Nigtevecht

Status van het interieur

Wanneer we kijken naar de interieurs van de kerken dan zien we dat nog maar 30% van de kerken een (vrijwel) originele of historische (van voor 1800) inrichting heeft. Daarvan is bijna de helft van na 1965 met dus een vrij nieuw interieur. Dit betekent dat er maar zeven kerken in de gemeente een

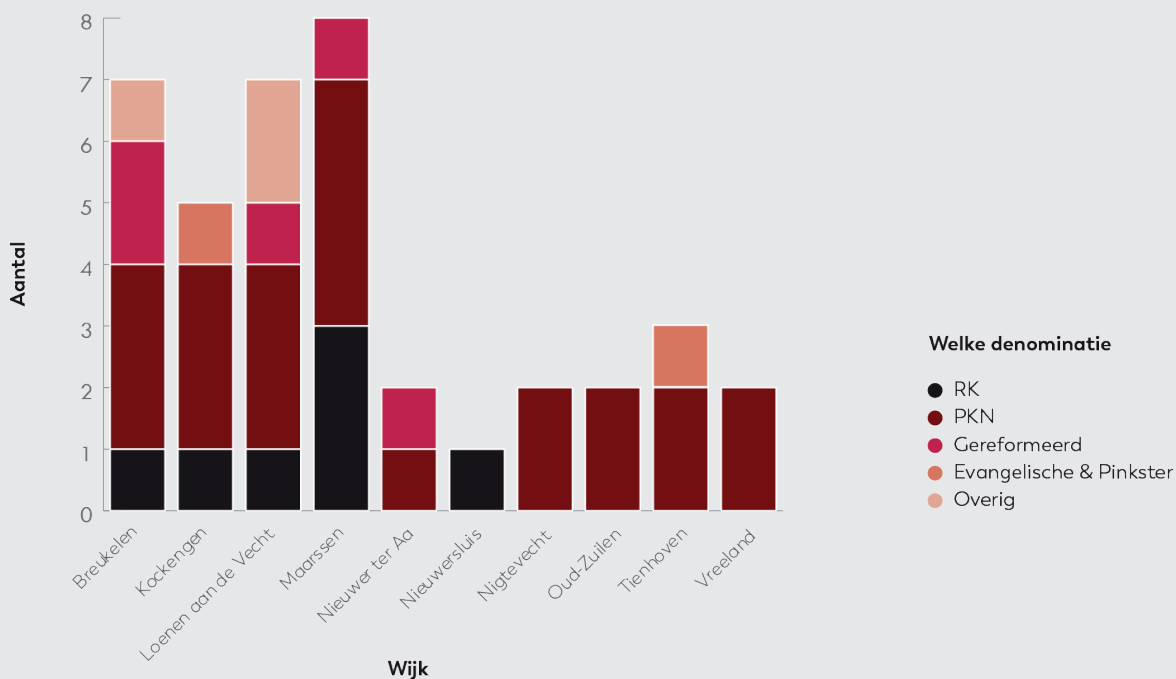
waardevol historische inrichting hebben. Het betreft alleen voormalige Hervormde en Katholieke kerken. Dertig procent van de kerken heeft helemaal geen origineel of historisch interieur meer. De andere kerken hebben een mix van oud of nieuw of herschikking van oud inventaris.

Verschillen tussen de dorpen

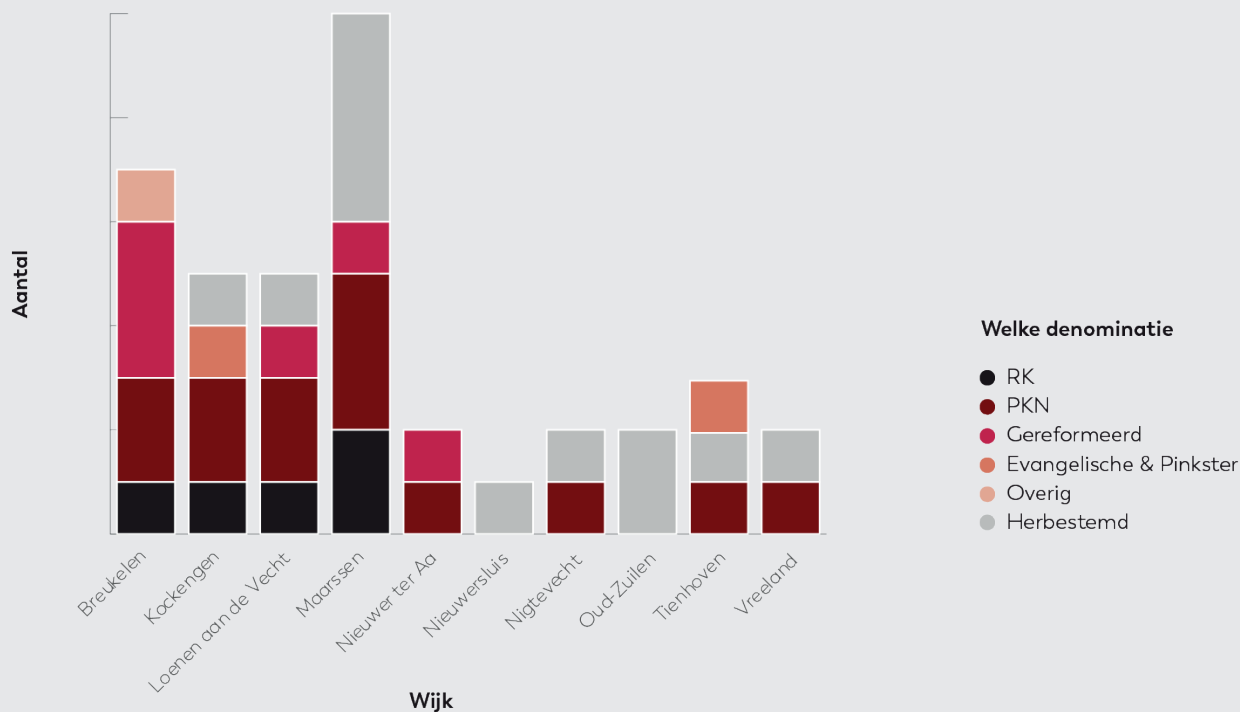
Stichtse Vecht bestaat uit tien dorpen met elk eigen karakteristieken. Het valt op dat er van oorsprong in elke dorp een gereformeerde en hervormde kerk te vinden was (nu beide PKN). De katholieken zijn alleen in de grote dorpen Breukelen, Maarssen, Loenen aan de Vecht en ook in Kockengen te vinden. Gereformeerde kerken bevinden zich in de drie grote dorpen en in Nieuwer ter Aa. Het valt op dat vooral de (gereformeerde) kerken

in de kleinere dorpjes zijn herbestemd. Ook in Maarssen zijn veel herbestemmingen te vinden. Hier hebben maar liefst vier van de tien kerken een nieuwe bestemming gekregen. De vier katholieke kerken zijn nog steeds in gebruik. Alleen het klooster is herbestemd. De PKN is nog steeds in bijna elk dorp aanwezig. Alleen in Oud Zuilen is er geen kerk meer van dit kerkgenootschap. Vaak is één van de twee kerken afgestoten.

Denominatie (oorspronkelijk) per dorp

Denominatie (huidig) per dorp

Als we naar de spreiding van de bouwperiodes over de dorpen kijken dan zien we dat de oudste kerken goed verspreid zijn over de dorpen. Bijna elk dorp heeft wel een middeleeuwse dorpskerk. De perioden tussen 1850 en 1944 vallen op omdat in elk dorp wel een kerk uit deze periodes te vinden is.

Wanneer we kijken naar de huidige functie van de kerken per dorp dan valt op dat Maarssen de meeste kerkgebouwen heeft, maar Breukelen de meeste kerken in religieus gebruik.

Verder valt op dat Maarssen het meest diverse aanbod heeft. Daarnaast dat culturele functies vooral in de kleine dorpen te vinden zijn. Dit is een functie die je juist in een grotere plaats, met meer kans op publiek, zou verwachten.

Hervormde kerk in Oud-Zuilen

Hoofdstuk 4

Historie Stichtse Vecht en de kerkgebouwen

Deze kerkenvisie gaat over de bewoners van het Vechtgebied en hun religie. Dat is een rijk en boeiend verhaal omdat het wel en wee van de bevolking al eeuwen z'n weerslag vindt in het religieuze leven en de daarbij horende gebouwen. Kerkgebouwen zijn tastbare getuigenissen van het geloven door de eeuwen heen. De ontwikkeling van het kerkenlandschap in de Vechtstreek is in hoofdlijnen op te delen in vijf periodes. Belangrijke ankerpunten die telkens een nieuwe periode inluiden in deze geschiedenis zijn onder andere de Reformatie in 1577, de verankering van godsdienstvrijheid in de grondwet van 1848, de grote kerkscheuringen in de protestantse kerk in de 19e eeuw, de

katholieke emancipatie in de 19e eeuw en de kerkbouwexplosie na de Tweede Wereldoorlog.

Periode 1: voor 1577

Het Vechtgebied was al vroeg bewoond. In de 6e eeuw ontstonden naar alle waarschijnlijkheid de eerste kleine dorpjes. Meestal ontstonden deze op een oeverwal - waar het land hoger was (bijvoorbeeld Nieuwer ter Aa) - of op een plek waar rivieren samenkwamen (bijvoorbeeld Breukelen).

Voor de 8e eeuw kent het Vechtgebied (als onderdeel van het Friese Rijk) een Friese 'godsdienst' (afb. 1). Deze natuurgodsdienst was niet

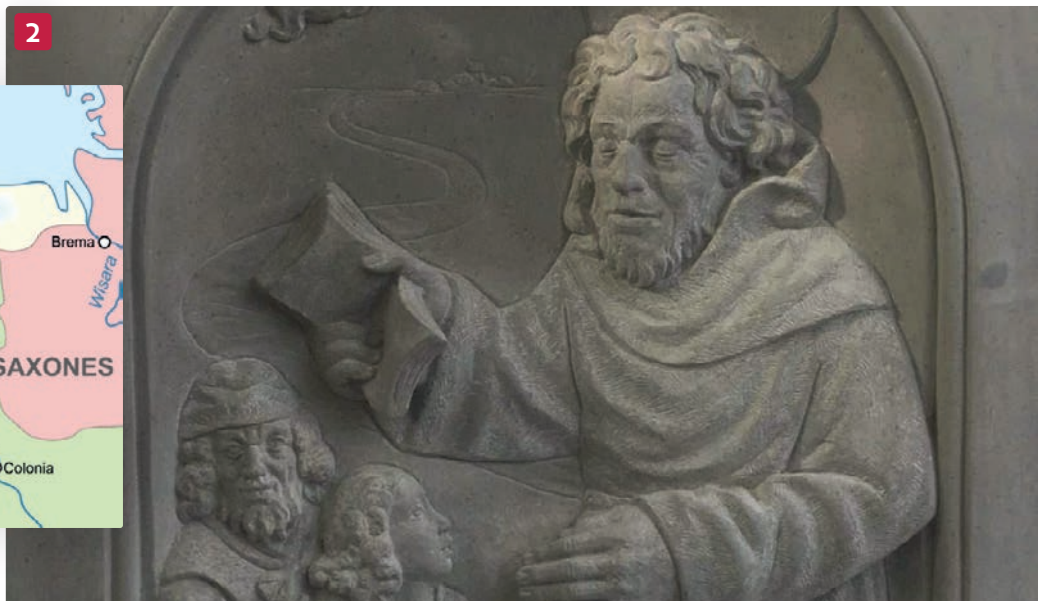
3

Loenen aan de Vecht, Hervormde Kerk

2

gebaseerd op dogma's en een strenge leer, maar bestond uit een verzameling van tradities en godenverering.

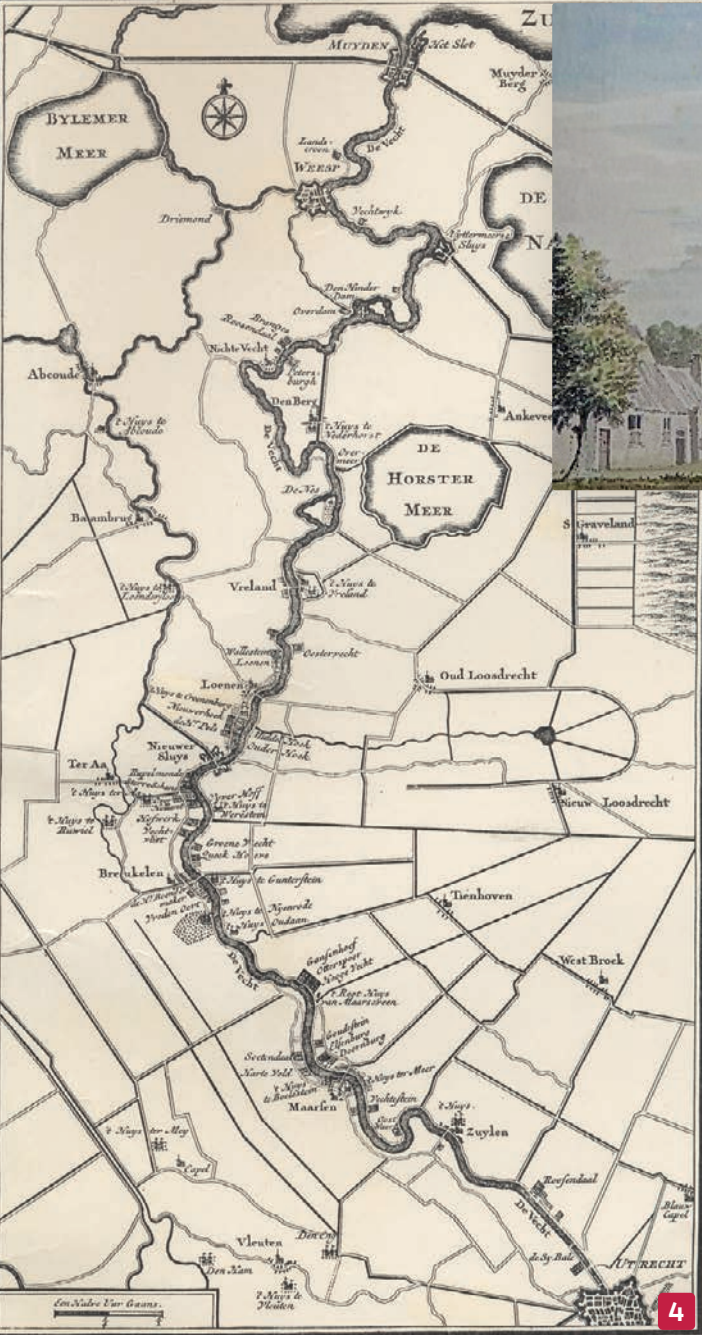
Dit verandert met de komst van de Franken in de 8e eeuw die het christendom met zich meebrengen. In de 8e en 9e eeuw worden er op meerdere plekken in het Vechtgebied parochies gesticht (bijv. Maarssen, Breukelen). Hoewel de Friese godenverering werd gezien als heidens, hadden de christenen er geen problemen mee om hun kerken te bouwen op plekken die voorheen heilig waren in de Friese godsdienst. Het gebeurde zelfs dat Friese tempels werden omgebouwd tot kerk. In het jaar 720 werd in Breukelen een parochie gesticht door Bonifatius. Het verhaal gaat dat ook deze parochiekerk een omgebouwd heidens bedehuis was. Hoewel deze oorspronkelijke kerk niet meer bestaat, was dit een voorganger van de

huidige Pieterskerk. In de muur van de Pieterskerk is een gedenksteen van Bonifatius te vinden, zie afb. 2.

Vanaf de 10e eeuw heeft de bisschop van Utrecht grote invloed op het gebied rondom de Vecht. Zo worden op zijn initiatief grote stukken land ontgonnen en dijken gebouwd. Tegelijkertijd ontstaan er in de late Middeleeuwen meerdere nieuwe katholieke parochies met bijbehorende kerkgebouwen in de dorpen rondom de Vecht zoals in Nigtevecht, Kockengen, Nieuwer ter Aa en Vreeland. De katholieke kerk floreert. In 1519 wordt de katholieke Dorpskerk in Maarssen gebouwd.

Deze eerste kerkgebouwen worden door de jaren heen verbouwd, herbouwd, vervangen of verwoest. Tegenwoordig zijn er nog vijf kerken over

Land-Kaartjen, aanwysende de Plaatsen en
Huysen van UTRECHT tot aan MUYDEN. | Carte qui fait voir Les Lieux et Maisons
Depuis UTRECHT Jusques a MUYDE.

uit deze periode: de Middeleeuwse kerken van Breukelen, Loenen aan de Vecht, Nieuwer ter Aa, Kockengen en Vreeland. Deze gebouwen (afb. 3) worden qua bouwstijl gekenmerkt door de gotische stijl. Voor de torens uit deze streek is zelfs een speciale benaming: de Stichtse gotiek. Deze streekvariant is gebaseerd op de gotiek van de Domtoren in Utrecht. Onder andere de toren van de kerk van Loenen aan de Vecht is naar dit idee gebouwd (afb. 3).

Periode 2 | 1578-1800

De 16e eeuw is de eeuw waarin er een einde komt aan de katholieke religieuze monopolie. Niet alleen in het Vechtgebied, maar in heel Europa. De onvrede over de katholieke kerk leidt tot een beeldenstorm en het ontstaan van meerdere protestantse stromingen (de Reformatie). In de dorpen rondom de Vecht verloopt de beeldenstorm in 1566 redelijk rustig. Vooral in verge-

lijking tot de stad Utrecht. Toch is het een onrustige periode. In de Grote Kerk in Loenen aan de Vecht wordt in 1578 de eerste protestantse dienst langs de Vecht gehouden. Eind 16e eeuw wordt de publieke godsdienst in de gewesten van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden de Nederduits Gereformeerde Kerk. De katholieken moeten vanaf dat moment hun kerken, kloosters en kapellen afstaan. Hoewel er geen sprake is van godsdienstvrijheid is er wel gewetensvrijheid. Dat betekent dat personen de vrijheid hebben om een bepaald geloof aan te hangen maar dit niet publiekelijk mogen belijden. Katholieken, doopsgezinden, lutheranen en andere gelovigen mogen geen zichtbare kerkgebouwen bezitten en processies zijn verboden. Alle andere religies dan de gereformeerde verdwijnen hierdoor uit het straatbeeld.

Vanaf de zeventiende eeuw worden er buitenplaatsen gebouwd langs de Vecht door rijke kooplieden uit Amsterdam. Er worden in de 17e en 18e eeuw circa tweehonderd buitenplaatsen gebouwd. Deze ontwikkeling zorgt voor een economische opleving van de Vechtstreek en geeft het gebied haast een stedelijk elan. De oude dorpskerken in het gebied profiteren van de economische voorspoed, onder andere door de schenkingen van prachtig inventaris en de bouw van grafkapelen. Een voorbeeld is de grafkelder van de familie Huydecoper in de Dorpskerk van Maarssen.

In deze driehonderd jaar kwamen er weinig nieuwe gebedshuizen bij in de Vechtstreek. In Oud Zuilen en Nigtevecht worden in de 17e eeuw twee

protestantse kerken gebouwd. De laatste omdat zijn voorganger werd verwoest door brand. Deze kerk aan de Dorpsstraat werd in 1679 in gebruik genomen. Het gebouw heeft stijlvloeden uit de Renaissance. Een kaart van de Vechtstreek uit 1719 (afb. 4) laat de kerken uit die tijd goed zien.

Hoewel andersgelovigen dan de gereformeerden na de Reformatie geen zichtbare kerkgebouwen meer mogen bezitten, blijken theorie en praktijk niet hetzelfde te zijn. Want hoewel er geen godsdienstvrijheid geldt, wordt er veel gedoogd door de Staten van Utrecht. In de 17e eeuw zijn er meerdere schuilkerken gebouwd voor het katholieke geloof. Bijvoorbeeld in Loenen aan de Vecht en Maarssen. In 1752 krijgen de katholieken zelfs toestemming van de overheid om een zichtbare kerk te bouwen aan de Straatweg in Maarssen. Hiermee kwam de katholieke kerk voorzichtig weer terug in het straatbeeld van het Vechtgebied.

Ook de joodse bevolkingsgroepen die vanaf de 17e en 18e eeuw in Maarssen en Maarsseveen woonden, bouwden een eigen (Sefardische en Asjkenazische) synagoge. Vandaag herinneren zogenaamde 'jodenpaaltjes' nog aan de joodse geschiedenis van de Vechtstreek. Deze grenspaaltjes uit het einde van de 18de eeuw langs de Vecht vormen markeerden voor de joodse inwoners, de grens van het gebied waarbinnen zij op Sabbat wel goederen mochten dragen. Zo is er ter hoogte van Zandweg 29 in Maarssen een joden paaltje te vinden (afb. 6)

6

Het religieuze gezicht van het Vechtgebied kent in deze eeuwen al met al dus toch nog enige variatie.

Rond 1800 wordt het verboden om in de kerk te begraven. Er worden al vanaf het einde van de 18e eeuw begraafplaatsen aangelegd naast de kerkgebouwen.

Periode 3 | 1801-1850

Met de ingang van de 19e eeuw brak ook een nieuwe tijd aan voor het religieuze leven in Nederland. Er kwam officieel godsdienstvrijheid: alle religieuze stromingen mochten weer zichtbaar zijn in de openbare ruimte. Toch leidt dit in de dorpen rondom de Vecht niet meteen tot een explosie aan kerkbouw. Zelfs niet nadat er in 1834 De Afscheiding plaatsvindt binnen de Hervormde Kerk (de sinds 1816 nieuwe naam voor de Nederduits Gereformeerde Kerk). Alleen in Kockengen wordt in eerste instantie een Christelijk Afscheiden Gemeente geïnstitutionaliseerd. In 1840 nemen zij hun eigen kerkgebouw aan de Nieuwstraat in Kockengen in gebruik. Dertig jaar later wordt deze kerk alweer gesloopt.

7

8

De andere twee kerkgebouwen die in deze periode worden gebouwd zijn vervangingen van oudere kerken (de Hervormde kerk in Oud Zuilen en de Hervormde kerk van Tienhoven). De oude 17e eeuwse Hervormde kerk van Oud Zuilen was afgebrand. De nieuwgebouwde kerk uit 1848 is gebouwd in de toen opkomende stijl van de neogotiek (afb. 7). De reden dat de Hervormde Kerk van Tienhoven werd vervangen is onduidelijk.

Ondertussen nam de joodse bevolking in het gebied dusdanig af dat de Sefardische gemeente werd opgeheven. Dit had onder meer te maken met het feit dat de Joden zich ondertussen weer 'legaal' in Utrecht mochten vestigen. In 1839 werd de Sefardische synagoge afgebroken. Dit omdat de Joden het gebouw liever niet herbestemd wilden zien.

Periode 4 | 1851 - 1900

In de periode vanaf 1851 kwam de kerkbouw in het Vechtgebied wél op gang. Dit kwam mede doordat in 1853 de bisschoppelijke hiërarchie weer toegestaan werd in Nederland. Met de Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming in Kockengen was de katholieke kerk weer volledig terug in het straatbeeld van het Vechtgebied. De kerk werd gebouwd in een stijlcombinatie van een

neoromaans en neogotiek (afb. 8). Na de O.L.V. Tenhemelopneming werden er nog twee nieuwe katholieke kerken gebouwd in deze periode: de St. Johannes de Doperkerk in Breukelen en Heilig Hart van Jezus Christus in Maarssen. Beide kerken werden gebouwd in neogotische stijl. Dit is kenmerkend voor katholieke kerkgebouwen uit deze periode. Met de neogotiek greep de katholieke kerk terug op de gotiek uit de Middeleeuwen. Een stijl die voor hen verbonden voelde met de hoogtijdagen van het katholieke leven.

In 1886 vond er een tweede (grotere) afscheiding binnen de Hervormde Kerk plaats. Deze afscheiding staat bekend als de Doleantie. Samen met een groot deel van de in 1834 afgescheidenen vormden zij de Gereformeerde Kerk. Een kleiner deel van de in 1834 afgescheidenen gingen verder onder de naam Christelijke Gereformeerde Kerk. In het Vechtgebied blijkt deze nieuwe gereformeerde leer veel aanhangers te hebben.

11

meerdere stijlen door elkaar gebruikt werden (afb. 9).

Periode 5 | 1901 - 1944

De groei van de Gereformeerde Kerk is ook nog tussen 1901 en 1944 duidelijk terug te zien in het aantal kerken dat werd gebouwd. Er werden nog eens vijf gereformeerde kerken gebouwd in deze periode. Ook ontstond er in Maarssen een christelijke gereformeerde gemeenschap die in 1910 haar eigen kerk aan de Julianaweg in gebruik nam.

Dat er veel kerken werden gebouwd in deze periode had - naast het ontstaan van de Gereformeerde Kerk - ook te maken met een bevolkingstoename in het Vechtgebied en het ontstaan van arbeiderswijken. Deze nieuwe wijken kregen vanzelfsprekend allemaal voorzieningen. Een kerk was daar een belangrijk onderdeel van.

Het begin van de 19e eeuw is qua architectuur de periode van het Rationalisme. Vooral veel gereformeerde kerken - zoals de Pauluskerk in Breukelen (afb. 10) - worden in deze stijl gebouwd. Als reactie op deze sobere stijl ontstaat het expressionisme dat meer gebruik maakt van sierlijke vormen

12

Er ontstaan veel nieuwe gemeenten. Dit is ook terug te zien in het kerkenlandschap van Stichtse Vecht. Tussen 1886 en 1900 werden er zeven gereformeerde kerken gebouwd in het gebied. Stijlen varieerden van neostijlen zoals neogotiek (de Gereformeerde kerk van Nigtevecht) tot eclectisch (de Gereformeerde kerk van Maarssen), waarbij

en onder andere inspiratie haalt uit de natuur. Het interieur van de gereformeerde kerk van Vreeland past goed bij deze stijl met zijn Art-Nouveau interieur (afb. 11). Ook de gereformeerde kerk Open Hof in Maarsse sluit aan bij dit tijdsbeeld. De kerk is namelijk gebouwd in de expressionistische Amsterdamse Schoolstijl (afb. 12). In deze periode kromp de overgebleven Askenazische joodse gemeenschap in het Vechtgebied nog verder. Dit kwam voornamelijk door een uittocht naar steden zoals Utrecht. In 1927 werd ook de synagoge van de Askenazische joodse gemeenschap gesloopt.

Periode 6 | 1945-1965

Na de Tweede Wereldoorlog moest het land weer worden opgebouwd. Deze periode staat dan ook bekend als de wederopbouwperiode. Ook vindt er een nieuwe kerkscheuring plaats in de jaren '50 van de vorige eeuw. Deze keer binnen de Gereformeerde Kerk. Het nieuwe verband kreeg de naam

Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt. Deze twee ontwikkelingen in het achterhoofd houdend, is het opvallend dat er in de dorpen van Stichtse Vecht in deze periode relatief weinig nieuwe kerken zijn gebouwd. Het lijkt erop dat de dorpsontwikkeling van het Vechtgebied in deze periode nog niet echt op gang kwam, waardoor ook nieuwe kerkbouw uitbleef. Dit is niet in lijn met de landelijke trend van deze periode en daarmee dus typerend voor dit gebied. De afsplitsing van de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt leidde in eerste instantie alleen tot de bouw van het Witte kerkje in Breukelen (nu de Nederlandse Gereformeerde Kerk) (afb. 13).

In Loenen aan de Vecht, Breukelen en Maarsse wordt in deze periode wel gebouwd. In deze periode worden er twee kerken in Loenen aan de

een vroeg voorbeeld waarbij de architectuur dit gedachtegoed weerspiegelt.

Periode 7 | 1966 – nu

In het Vechtgebied komt de dorpsontwikkeling in deze periode goed opgang. In alle dorpen worden nieuwe wijken gebouwd. Vanaf de jaren '60 zet echter ook de ontkerkelijking in Nederland in. Landelijk gezien worden er minder kerken gebouwd. In het Vechtgebied is dit ook terug te zien, ondanks de dorpsuitbreidingen. Hoewel er in de jaren '60 en '70 nog een aantal kerken wordt gebouwd, wordt er tussen 1982 en 2001 geen enkele kerk meer gebouwd.

Vooral in Maarssen vertaalt de groei van het dorp zich in de jaren '70 en '80 nog wel tot nieuwe kerkbouw. Er wordt een grootschalige nieuwe woonwijk aangelegd ten westen van het Amsterdam-Rijnkanaal, Maarssenbroek. Deze wijk met vanaf de dag circa 25.000 inwoners vormt ongeveer een derde van het totale inwoneraantal van de gemeente. In de wijk worden 2 kerken gebouwd: een gecombineerde hervormde en gereformeerde kerk (de Ark) en een katholieke kerk (de Heilige Verrijzenis).

Vecht gebouwd (de oud gereformeerde kerk en de katholieke Ludgeruskerk) en één in Breukelen (het Witte kerkje). De katholieke Ludgeruskerk uit 1964 sluit met zijn functionalistische stijl en open klokkentoren goed aan bij de toentertijd nieuwe liturgische richtlijnen van het Tweede Vaticaanse Concilie (afb. 14). Het algemene gedachtegoed was dat de kerk en liturgie dichterbij de gewone man moest komen te staan. De Ludgeruskerk is

Ook het soort gebouwen dat vanaf halverwege de jaren '60 tot en met de jaren '80 wordt gebouwd is anders dan voorheen. Kerken hoeven niet langer groots en monumentaal te zijn, maar mogen juist onopvallend zijn. Het kerkgebouw wordt gezien als 'woonkamer' – laagdrempelig. De Hoeksteen in Maarssen is een mooi voorbeeld van een kerk die in dit tijdsbeeld past (afb. 15).

Een belangrijke gebeurtenis die in deze periode plaatsvindt is de komst van de Molukkers in Breukelen en Maarssen. De gemeente Breukelen wilde de Molukkers graag aantrekken vanwege een tekort aan arbeiderskrachten. In 1964 zijn de eerste woningen af en nemen de eerste Molukse gezinnen hun intrek in Breukelen. In 1968 wordt kerkgebouw Silo aan de Karel Doormanweg gebouwd en in gebruik genomen (afb. 16). De Molukse gemeente in Maarssen bouwt geen eigen kerkgebouw, maar kerkt sinds jaar en dag in de Westhillkapel. In Tienhoven bouwt Pinkstergemeente Elim in 1982 een kerkgebouw.

In 2002 wordt in Kockengen aan de Dreef de gereformeerde kerk gebouwd als vervanging van het gebouw aan de Nieuwstraat. In 2017 bouwt de Volle Evangelie Gemeente een gebouw aan de Sportweg in Kockengen. Zij kerken tot die tijd in een sportvoorziening aldaar.

Bronnen

S. de Clercq en J. Jonker-Duynstee, De kracht van Stichte Vecht. Landschap en cultuurhistorie, 2018
F. Gaasbeek (red.), Maarssen. Geschiedenis en architectuur. Monumenten Inventarisatie Provincie Utrecht, 2007

A. A. Manten en M. Laméris, Breukelen. Geschiedenis en architectuur. Monumenten Inventarisatie Provincie Utrecht, 2008

M.E. Stades-Vischer (red.), Loenen. Geschiedenis en architectuur. Monumenten Inventarisatie Provincie Utrecht, 2000

SteenhuisMeurs, Verleden, heden en toekomst: Trendlijnen Stichtse Vecht, 2019

Websites

<http://www.histkringbreukelen.nl/>

<https://historiek.net/heidens-verleden-indringende-inventarisatie-wvan-een-pre-christelijk-verleden/130588/>

<https://www.historischekringmaarsssen.nl/wp-content/uploads/2018/05/1978.4.pdf>

<https://raadsinformatie.stichtsevecht.nl/Vergaderingen/Raad/2016/20-december/19:30/Toelichting-20161027-bij-CHW-kaart-Stichtse-Vecht-r-20161220.pdf>

<https://reliwiki.nl/index.php/Hoofdpagina>

<https://www.vensteropdevecht.nl/historie/135.html>

<https://vreeland.info/vreeland-historisch/>

http://85.158.251.41/wps/portal/muma!/ut/p/c0/O4_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CPOos-3gTLO9fCxNDMwN3Pz8DA0cDEz9j0wAvlzN-HU_2CbEdFALK_6iA!/

Hoofdstuk 5

Kerkentijdlijn

RM: Rijksmonument

GM: Gemeentelijk Monument

H: Herbestemd

Dit overzicht is bedoeld om het huidige kerkenlandschap uit hoofdstuk 2 in een overzichtelijk, beeldend historisch perspectief te plaatsen.

Stichtse Vecht heeft een lange historie waarin kerkgebouwen en geloven een belangrijke rol spelen. Dit overzicht laat zien welke kerken er nu nog zijn als erfenissen uit het verleden. We schetsen daarbij belangrijke historische gebeurtenissen die ten grondslag gelegen aan de bouw van kerken.

De kerkgebouwen zijn per tijdsperiode in groepen ingedeeld. De kerken binnen een groep hebben een overeenkomende onstaansgeschiedenis en bouwtype. Daarnaast zijn er een paar kerken in dit overzicht apart genoemd. Dit zijn unieke gebouwen, met een bijzondere ontstaansgeschiedenis. Dit overzicht vormt geen complete weergave van alle kerken in Stichtse Vecht. Enkele kerkgebouwen zijn niet opgenomen, omdat ze niet binnen een groep onder te brengen zijn of niet uniek genoeg voor een aparte vermelding.

Periode 1 tot 1577

12e eeuw | Middeleeuwse dorpskerken

De huidige dorpskerken zijn eeuwenoud en gebouwd in de Middeleeuwen. Het oudst overgebleven religieus bouwwerk, de toren van de Dorpskerk in Maarssen, stamt zelfs uit de 12e eeuw. De kerken zijn in de loop van de eeuwen aangepast. Het huidige uiterlijk is daardoor erg gelaagd.

Verschijningsvorm: (voormalige) kruiskerken met toren.

1578 Reformatie

De Grote Kerk in Loenen aan de Vecht wordt in 1578 als eerste kerk langs de Vecht overgenomen door de protestanten. Alle kerkgebouwen worden na de Reformatie in gebruik genomen door de protestanten en het eigendom van de stedelijke overheden van de dorpen.

1886 Doleantie

Kerkscheuring binnen de Nederlandse Hervormde Kerk o.l.v. Abraham Kuiper. In 1892 verenigen deze 'dolerende' groepen zich samen met de 'afgescheidenen' (een scheuring in 1843) tot de Gereformeerde Kerken in Nederland. In Stichtse Vecht ontstaan veel Dolerende kerken. Zij bouwen in de dorpen eigen kerkjes.

Versrijningsvorm: eenvoudige, kleine zaalkerkjes met een verbijzonderde voorgevel, meestal zonder toren.

Periode 2 1578-1800

Periode 3 1801-1850 Periode 4 1851-1900

1600

1700

1800

1900

1672-1679 De Hollandse Oorlog

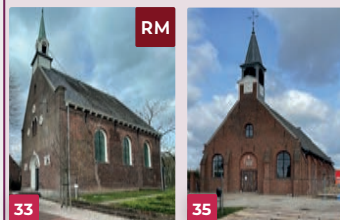
Frans-Nederlandse Oorlog onder leiding koning Lodewijk XIV van Frankrijk. De Fransen verwoestten de Hervormde kerk van Nigtevecht in 1675 zodat herbouw nodig is.

Versrijningsvorm: een replica van de vroegere kruiskerk, maar dan zonder de transepten.

1813 en 1848 Herbouw na brand

Vervanging van een middeleeuwse kerk of kapel na een brand.

Versrijningsvorm: bij de herbouw zijn de restanten van de oude kerk gebruikt en is de hoofdvorm gelijk gebleven.

1853 Emancipatie katholieke kerkbouw

Na het scheiden van kerk en staat rond 1800 komt er voor alle geloofsgemeenschappen weer de mogelijkheid om herkenbare kerken te bouwen. Vooral voor de rooms-katholieke gemeenschappen breekt een tijd van emancipatie aan. Dit kerkgenootschap 'herovert' zijn plaats in het publieke domein en het stadsbeeld. Het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853 vormt het startschot voor de katholieke kerkenbouw in Stichtse Vecht.

Versrijningsvorm: grote kerken met een centrale ligging en opvallende uitstraling. De gebouwen hebben een neogotische bouwstijl, een bewuste verwijzing naar gotische kathedralen.

Periode 5
1901-1944

1900

1950

2000

Periode 7
1966-nu

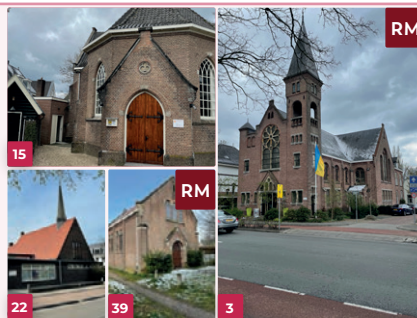
1913 Kinderkerk

De Westhillkapel is uniek in Nederland als eerste kinderkerk.

1900-1940 Gereformeerde bloeitijd

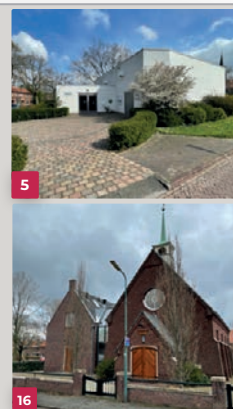
De Gereformeerde Kerk in Stichtse Vecht groeit. Dit wordt zichtbaar in de kerkbouw. Na de eerste eenvoudige zaalkerkjes zijn de nieuwe gereformeerde kerken die worden gebouwd tussen 1900-1940 prominent en zelfbewust.

1945-1965 Vasthouden aan traditionele vormen

Na de Tweede Wereldoorlog worden er veel nieuwe kerken gebouwd in het hele land. Het is een tijd waarin de kerkbouw zich vernieuwt: kerken krijgen een hedendaagse architectuur. Stichtse Vecht vormt een uitzondering op de landelijke situatie. Zo worden er maar weinig kerken gebouwd tussen 1945 en 1965. Van de kerken die worden gebouwd is de meerderheid traditioneel en weinig uitgesproken.

Versrijningsvorm: (in Stichtse Vecht) sobere gebouwen met een weinig vernieuwende architectuur.

1962-1965 Tweede Vaticaans Concilie

Het sobere ontwerp van de Heilige Ludgerus sluit aan bij de vernieuwende liturgische richtlijnen van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) waarbij de gelovige meer centraal komt te staan.

Verschijningsvorm: abstracte, moderne vormgeving waarbij elke functie een eigen doosvormig volume heeft.

1968 Molukse Evangelische Kerk

Toen de Molukse KNIL-militairen en hun gezinnen in de jaren vijftig naar Nederland kwamen, werden ze gehuisvest in kampen, geïsoleerd van de samenleving. In de jaren zestig besloot de overheid om het isolement te doorbreken en de integratie van Molukkers in de Nederlandse samenleving te bevorderen. De financiering van gebedshuizen werd daarbij als belangrijk middel ingezet.

Verschijningsvorm: kleinschalige kerk, die zorgvuldig, met veel aandacht voor detaillering is vormgegeven. Kenmerkend voor een Molukse kerk is de gefaseerde overgang van buiten naar binnen en de aanwezigheid van een klokkentoren.

1966 Vernieuwend klooster

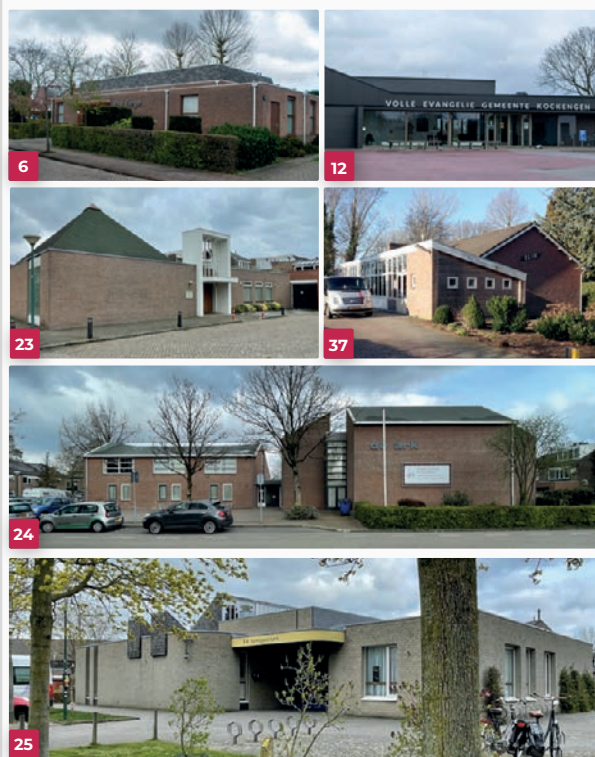
De Emmaus Priorij is een bijzonder voorbeeld van een vernieuwende katholieke architectuurstijl, die streeft naar soberheid en menselijkheid.

1970-nu De ondergeschikte kerk

Door de toenemende ontkerkelijking worden er vanaf de jaren '70 steeds minder kerken gebouwd. Kerkbouw vormde geen interessante architectonische opgave meer. De kerken die worden gebouwd hebben een ondergeschikte positie in het straatbeeld en zijn zeer sober vormgegeven. Twee van deze kerken (24,25) staan in Maarssebroek, een grootschalige nieuwbouwwijk die vanaf de jaren '70 wordt aangelegd.

Verschijningsvorm: Bescheiden, sobere en lage kerkgebouwen zonder toren.

Hoofdstuk 6

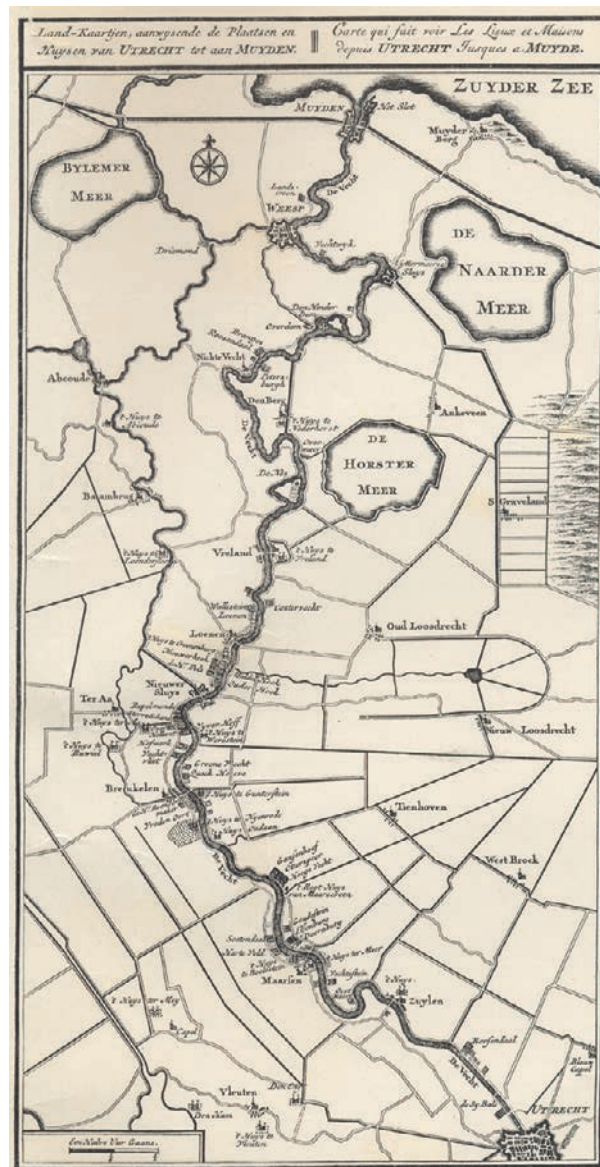
Kerkgebouwen in het landschap

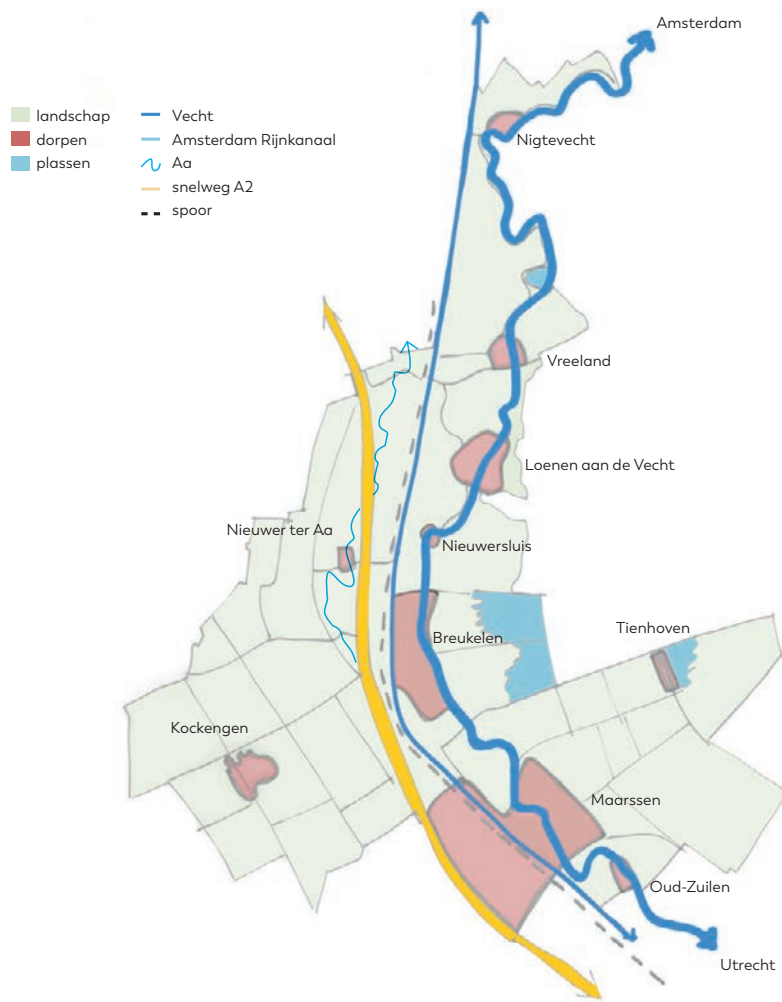
In dit hoofdstuk staat het landschap en de rol die de kerkgebouwen daar eventueel in spelen centraal. Aan de hand van een aantal kaarten onderzoeken we de relatie tussen het landschap en de kerkgebouwen. De analyse is op hoofdlijnen en zoekt naar aanknopingspunten in het horizontale en verticale landschap van de gemeente Stichtse Vecht. Er is voor dit hoofdstuk dankbaar gebruik gemaakt van het rapport 'Verleden, heden en toekomst: Trendlijnen Stichtse Vecht' uit 2019 van SteenhuisMeurs.

1a. Lange lijnen in 1700

Op de hiernaast afgebeelde kaart van de Vechtstreek uit 1719 (gemaakt door Daniël Stoopendaal in 'De Zegepralende Vecht') is de huidige gemeente Stichtse Vecht te zien.

Op deze prachtige historische kaart zijn ook de kerktorens getekend. De Vecht vormt de ruggengraat van het gebied. De rivier verbindt de dorpen en is de economische levensader. Op de kaart is ook de rivier de Aa te zien. Dit is een zijtak van de Vecht waaraan zich het dorp Ter Aa met de kerk bevindt. Ook is de polderstructuur met sloten en het dorp Tienhoven weergegeven. Tevens zijn de vele buitenplaatsen die vanaf de 17e eeuw langs de Vecht zijn gebouwd. Rijke Amsterdamse kooplieden bouwden hun buitenhuizen buiten de stad als plek van recreatie. De Vechtstreek heeft dus al eeuwenlang een recreatieve functie.

1b. Lange lijnen in huidige situatie

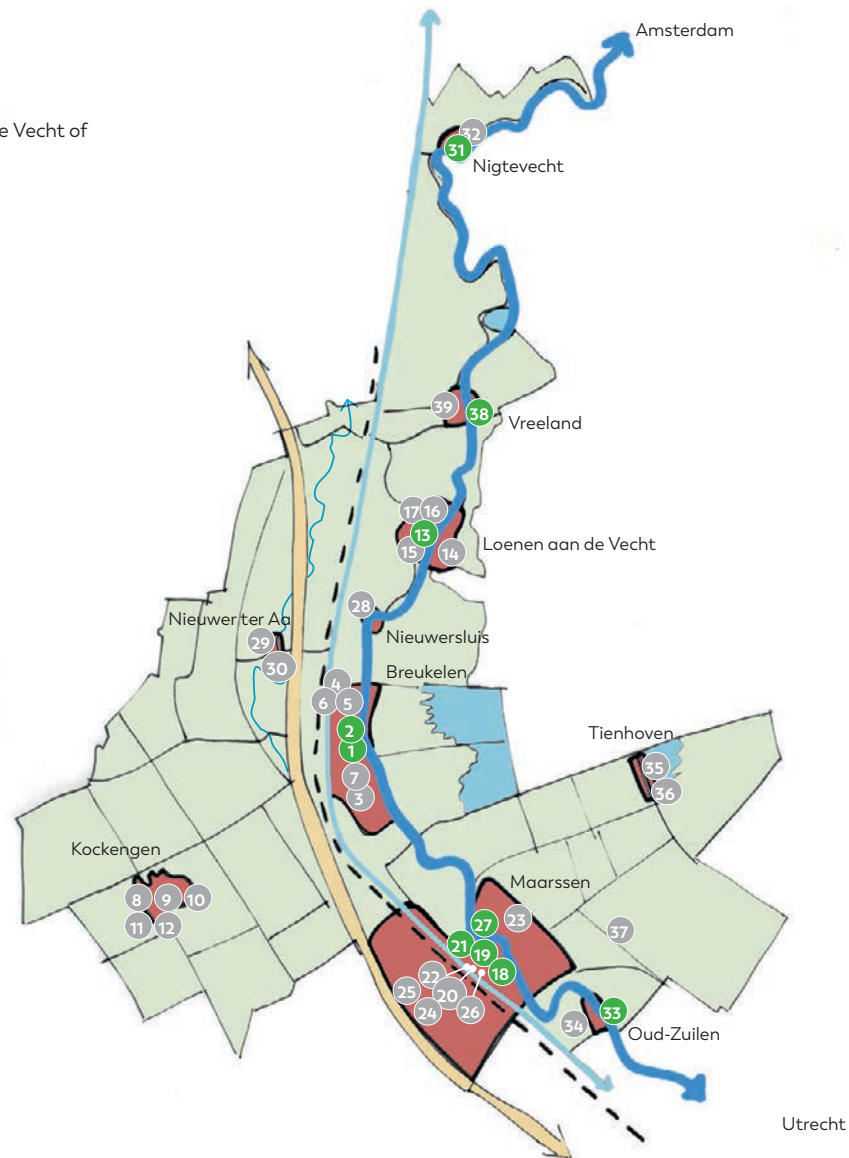
In de huidige situatie is er, behalve de Vecht, nog een tweede grote waterweg: het Amsterdam-Rijnkanaal. Deze twee waterwegen hebben ieder hun eigen snelheid. De Vecht is nu de langzame, kronkelige route voor toerisme en cultuurhistorie. Het Amsterdam-Rijnkanaal is de snelle, economische route die in een redelijk rechte lijn het landschap doorsnijdt.

Een derde waterweg is de rivier de Aa, een voormalige zijtak van de Vecht die Nieuwer ter Aa doorsnijdt. Op bovenstaande kaart zijn de belangrijkste lange lijnen die door het landschap lopen getekend. De waterwegen zijn vooral noord-zuidverbindingen. Ook de andere hoofdstructuren van de gemeente zijn in die richting georiënteerd. Het gaat dan om de spoorlijn tussen Utrecht en Amsterdam en de snelweg A2. In het gebied zijn nauwelijks grootschalige oost-westverbindingen.

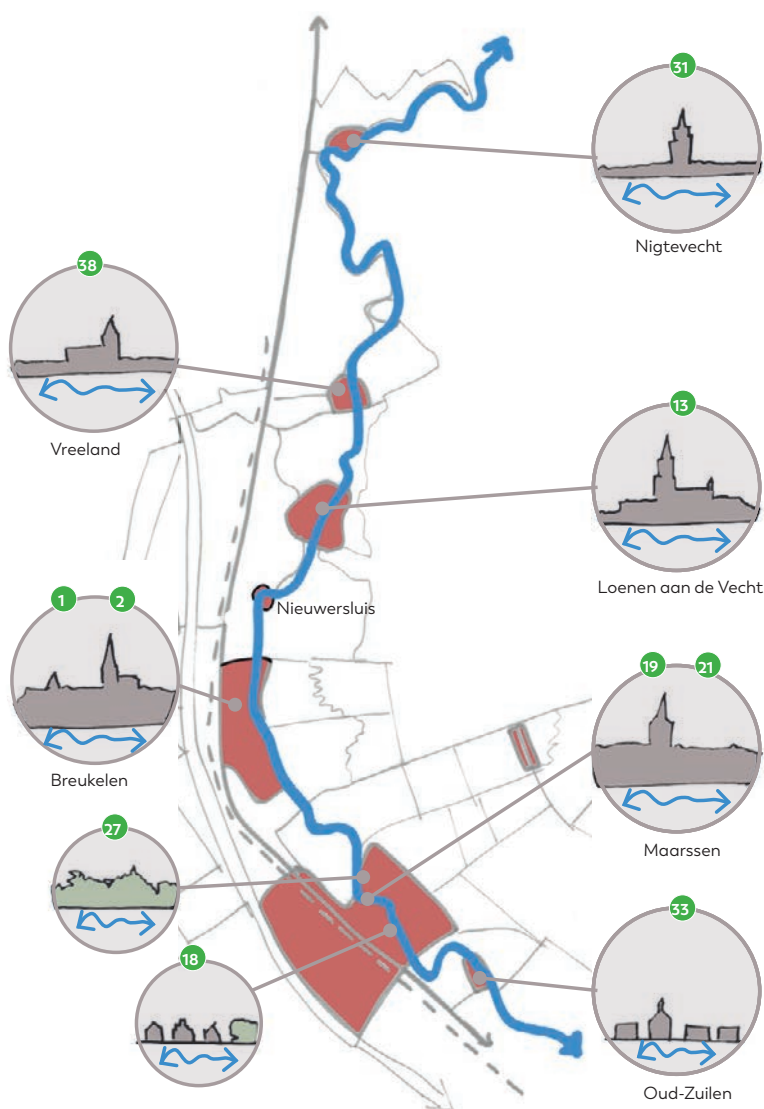
Directe relatie met de Vecht

Directe relatie = ligging direct aan de Vecht of zichtbaar vanaf de Vecht

- ja
- nee

1c. Lange lijnen en kerkgebouwen

Van de lange lijnen in het landschap heeft alleen de Vecht een relatie met de kerkgebouwen. Deze relatie is er al eeuwenlang. Dorpen ontstonden langs het water en kerken werden op hogere plaatsen langs de Vecht gebouwd. Op de kaart staan (in groen) de kerken die zich direct langs de Vecht bevinden of vanaf de rivier goed zichtbaar zijn door hun toren en / of hoogte. Wat deze relatie verder precies inhoudt en betekent voor het kerkgebouw, zal later nader worden onderzocht.

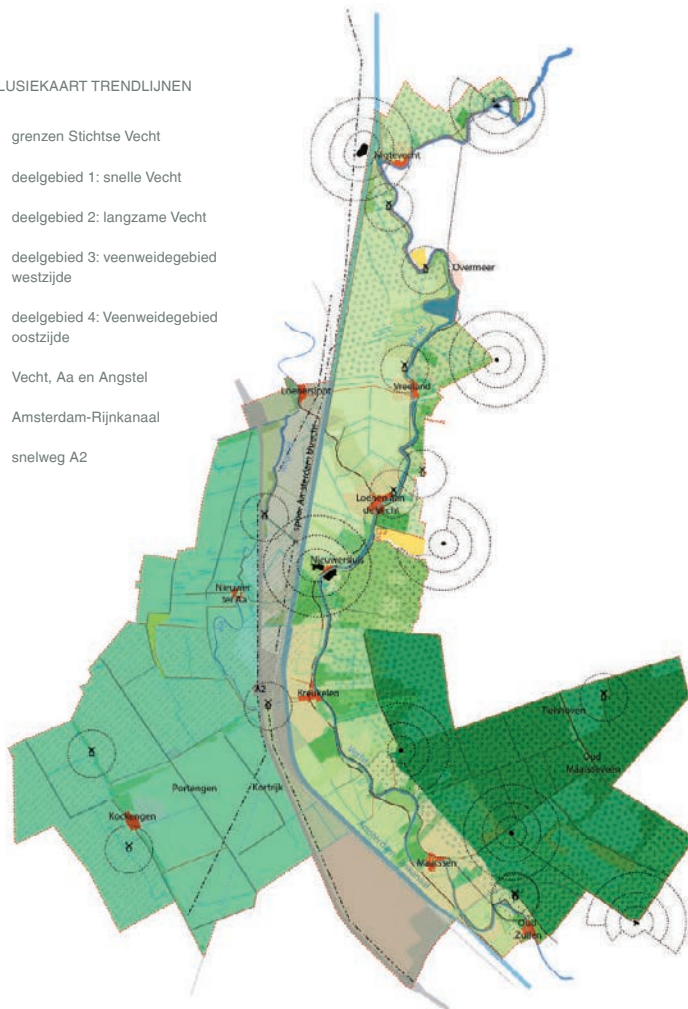

2. Silhouetten langs de Vecht

De Vecht en de dorpen zijn als een snoer met kralen. In elk dorp zijn het de kerktorens die het silhouet bepalen. Verder is er nauwelijks hogere bebouwing. De kerkgebouwen met hun torens zijn dus al eeuwenlang de hoogtepunten in het landschap van de Vecht en herkenningspunten voor een dorp. Op bovenstaande kaart is het kralensnoer van de Vecht geschetst met de bijhorende dorpsilhouetten. De hoge toren van Loenen aan de Vecht en de torens van Breukelen en Maarsse domineren al van ver het landschap. Al sinds de Gouden Eeuw (17e eeuw) is de Vechtstreek een belangrijk recreatiegebied in ons land door de bouw van buitenplaatsen. De torens, veelal van de historische dorpskerken, zijn beeldbepalend en daardoor belangrijke dragers van de algehele toeristische eigenheid en beeldkwaliteit van de Vechtstreek. De historische dorpskerken leveren dus een belangrijke bijdrage aan de toeristische monumentale beleving van bewoners en bezoekers van het gebied.

CONCLUSIEKAART TRENDLIJNEN

- grenzen Stichtse Vecht
- deelgebied 1: snelle Vecht
- deelgebied 2: langzame Vecht
- deelgebied 3: veenweidegebied westzijde
- deelgebied 4: Veenweidegebied oostzijde
- Vecht, Aa en Angstel
- Amsterdam-Rijnkanaal
- snelweg A2

deelgebied 1: snelle Vecht

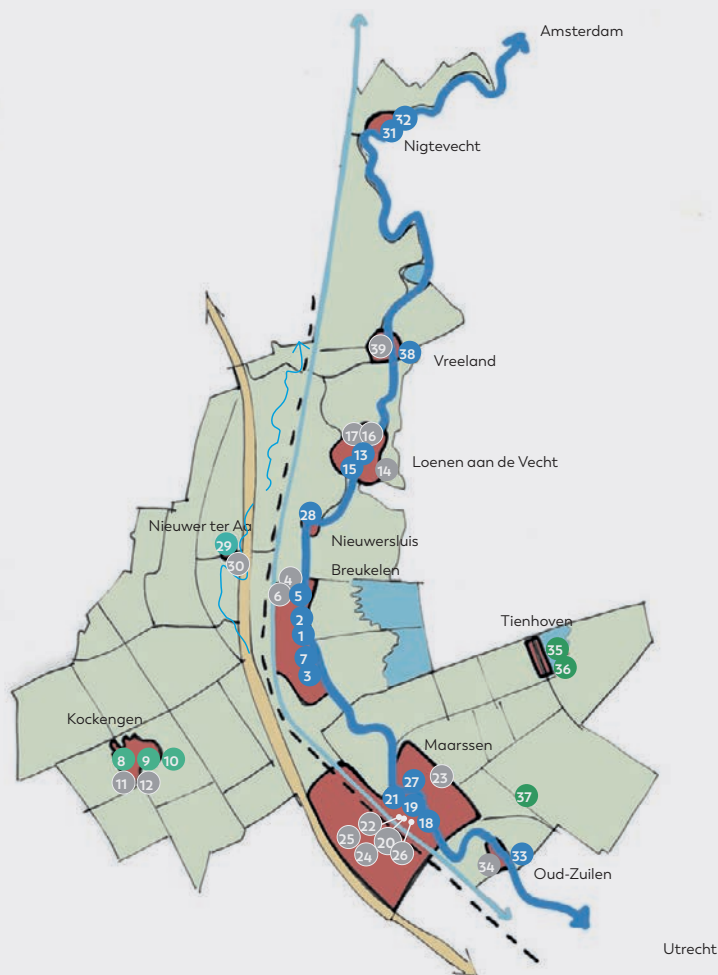
deelgebied 2: langzame Vecht

deelgebied 3: veenweidegebied westzijde

deelgebied 4: Veenweidegebied oostzijde

3. Landschapstypen

De gemeente Stichtse Vecht heeft een rijk en divers landschap waarin water een hoofdrol speelt. Daarin spelen niet alleen de al eerdergenoemde Vecht en het Amsterdam-Rijnkanaal de hoofdrol. Het zijn bijvoorbeeld ook de plassen en de poldersloten die de landschapsstructuur vormen. In het Trendlijnen-rapport van SteenhuisMeurs wordt onderscheid gemaakt in vier landschapstypen, zoals weergegeven op bovenstaande kaart: de snelle Vecht, de langzame Vecht en het westelijke en oostelijke veenweidegebied.

Behalve de vier landschapstypen uit het genoemde rapport onderscheiden we de rivier de Aa als vijfde landschapstype binnen het Veenweidegebied Westzijde. Dat heeft alles te maken met de relatie tussen dit landschap en de kerken. Nieuwer ter Aa heeft namelijk een belangrijke relatie met het landschap. Op bovenstaande kaart met de bijbehorende teksten worden de verschillen inzichtelijk gemaakt. Ook de verschillen tussen de dorpen in de gebieden worden geduïd, evenals het karakter van de kerken. Jonge kerken staan veelal in de uitbreidingswijken van een dorp en hebben geen of nauwelijks relatie met het landschap, in tegenstelling tot de oudere kerkgebouwen.

Langzame Vecht

Vechtdorpen Oud-Zuilen, Maarssen, Breukelen, Nieuwersluis, Loenen aan de Vecht, Vreeland en Nigtevecht. Dit zijn dorpen die zijn ontstaan langs en georiënteerd op de Vecht met rijke en historische kerkgebouwen centraal in het dorp.

Veenweidegebied Westzijde

Nieuwer ter Aa

Dorp langs het kronkelige riviertje de Aa, van oorsprong een zijtak van de Vecht. Rijke, historische kerk. De kerk heeft van oorsprong bij het kasteel Clarenborg gehoord, van de familie ter Aa. Dit kasteel lag iets ten noorden van de kerk.

Veenweidegebied Westzijde

Kockengen

Boerendorp in polderlandschap tussen de kanalen de Heicop en de Bijleveld. Hier bevindt zich de beschermde, historische dorpskern met kerken.

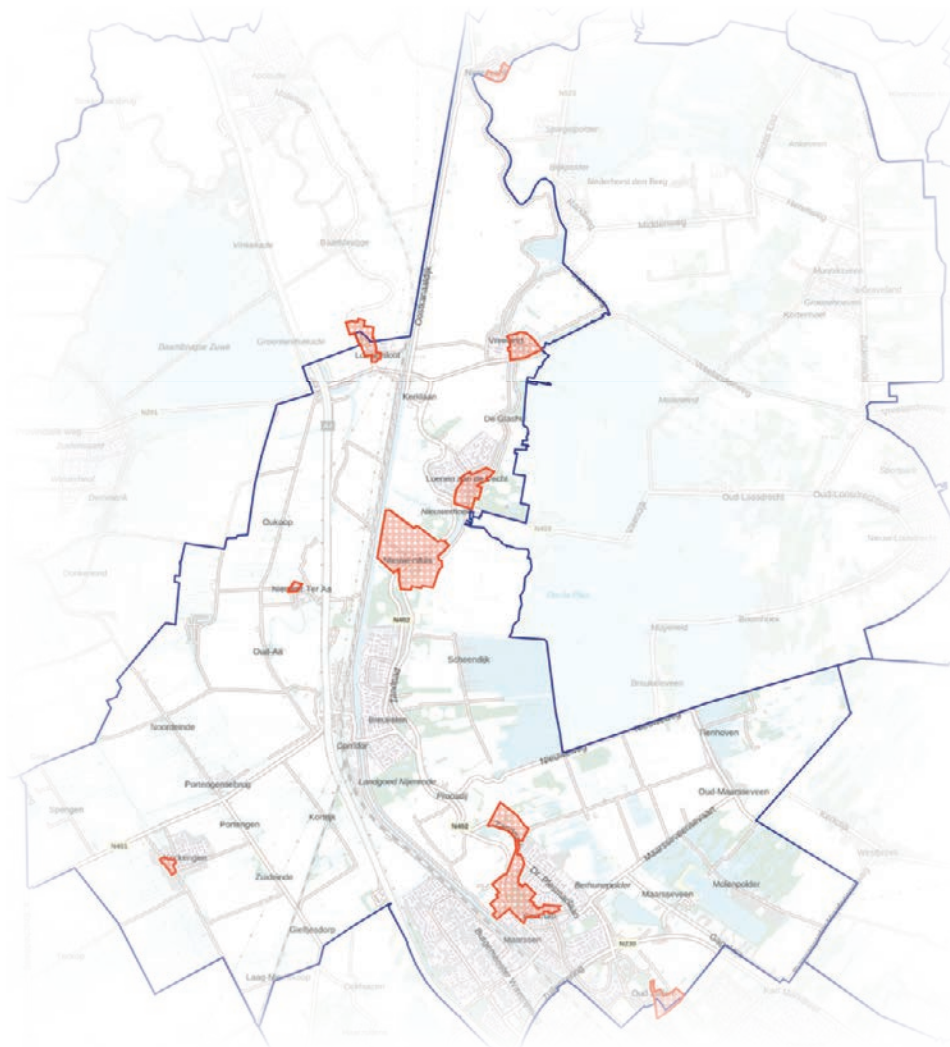
Veenweidegebied Oostzijde

Tienhoven

Lintdorp grenzend aan de plassen met eenvoudige kerkgebouwen aan het lint.

Gebouwen met weinig relatie met het landschap

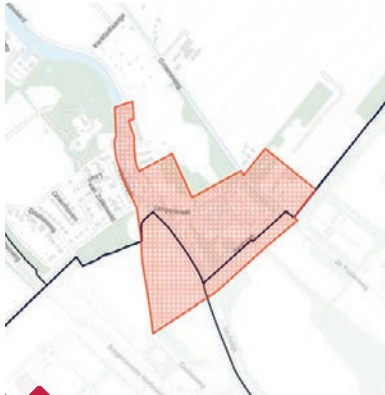
Soms gelegen in uitbreidingswijken van de grotere dorpen of aan de randen van dorpen.

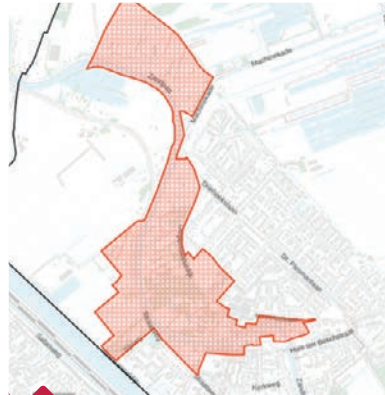
4a. Beschermd dorpsgezichten

Gemeente Stichtse Vecht telt maar liefst negen rijksbeschermd dorpsgezichten. Een beschermd dorpsgezicht is een gebied in een stad of dorp met een bijzonder cultuurhistorisch karakter. De bescherming is bedoeld om de cultuurhistorische identiteit van een gebied te behouden en in te zetten bij ontwikkelingen.

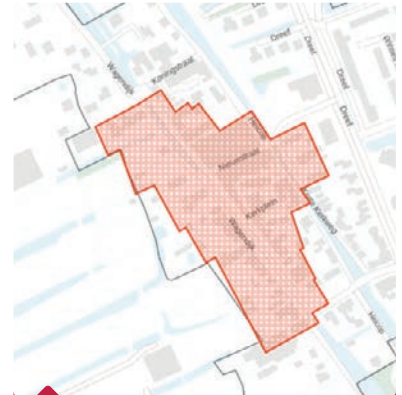
In acht van de beschermde dorpsgezichten bevinden zich ook kerken. Het gaat om de dorpen Oud-Zuilen, Maarssen, Kockengen, Nieuwerter Aa, Nieuwersluis, Loenen aan de Vecht, Vreeland en Nigtevecht. Breukelen heeft geen beschermd dorpsgezicht, maar is op de cultuurhistorische waardekaart van de gemeente wel aangewezen als historische dorpskern en wordt in het Trendlijnenrapport op gelijke wijze gewaardeerd als de andere beschermde, historische dorpskernen.

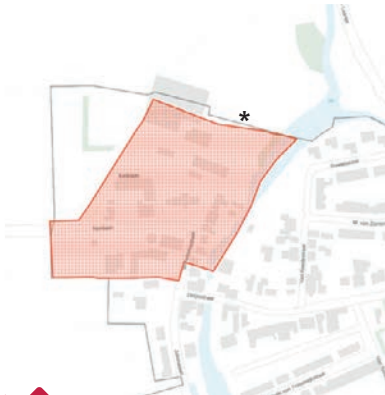
Oud-Zuilen

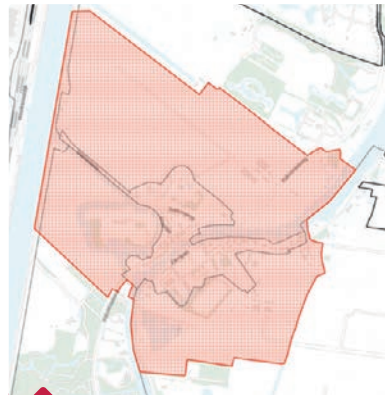
Maarsse

Kockengen

Nieuwer ter Aa
*positie verdwenen kasteel

Nieuwersluis

Loenen aan de Vecht

Vreeland

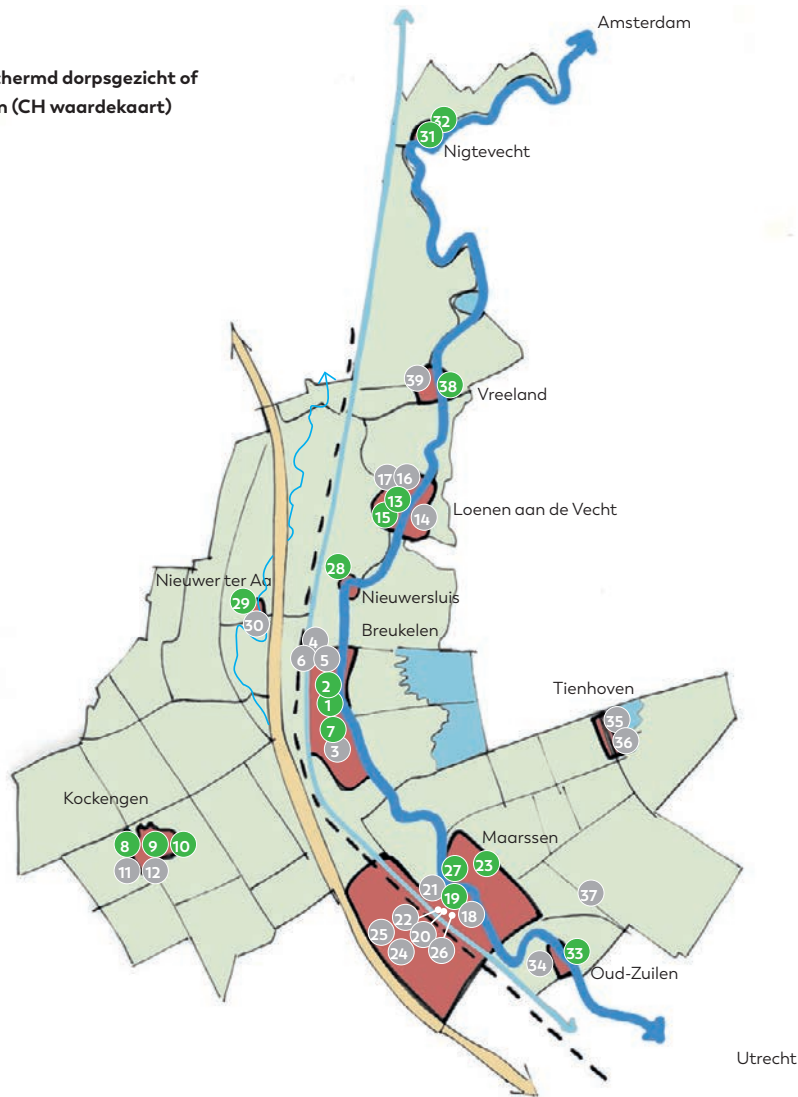
Nigtevecht

Breukelen

Ligging in een rijksbeschermd dorpsgezicht of in historische dorpskern (CH waardekaart)

- ja
- nee

4b. Onderdeel beschermd dorpsgezicht en/of historische dorpskern

Alle historische dorpskerken maken onderdeel uit van een beschermd dorpsgezicht en/of de aangewezen historische dorpskern. Dit geldt ook voor de drie neogotische, rooms-katholieke kerken in Breukelen, Maarssen en Kockengen en de (voormalige) gereformeerde kerken van Kockengen, Loenen aan de Vecht en Nigtevecht. Noemenswaardig is ook Priorij in Maarssen, die eveneens beschermd is.

Concluderend

In dit hoofdstuk onderzochten we de relatie tussen de kerkgebouwen en het landschap van Stichtse Vecht. Dit deden we aan de hand van vier thema's: de lange lijnen in het landschap, de silhouetten langs de Vecht, de landschapstypen en het beschermd dorpsgezicht. We trekken daaruit drie belangrijke conclusies:

- De Vecht vormt al eeuwenlang de ruggengraat van het kerkenlandschap.
- De kerktorens zijn dé bakens in het landschap. Dit is al eeuwenlang zo en doordat er nauwelijks hoogbouw in de gemeente is, zijn de torens nog steeds één van de weinige hoogpunten in het landschap.
- Kerkgebouwen zijn beeldbepalende onderdelen van de historische dorpsgezichten en de lintdorpen in Stichtse Vecht.
- De kerktorens, veelal van de historische dorpskerken, zijn door hun beeldbepalendheid belangrijke dragers van de algehele toeristische eigenheid en beeldkwaliteit van de Vechtstreek.

We zien we dat de aangewezen historische dorpsgezichten* deze waarden goed ondersteunen. Dit betekent dat de cultuurhistorische waarden van de kerkgebouwen in het landschap goede wettelijke borging hebben. Alleen de historische kerk van Maarssen behoort opvallend genoeg niet tot een beschermd dorpsgezicht.

De visuele en silhouet waarde van kerken (en de dorpen) is niet direct beschermd, maar maakt wel onderdeel uit van de waardering van de kerkgebouwen in deze kerkenvisie.

In de toekomstvisie (deel B), werken we de betekenis van de relatie van de kerken met het landschap en de betekenis hiervan voor de kerkgebouwen nader uit.

*Dit zijn de rijksbeschermd dorpsgezichten en het aangewezen historische dorpsgezicht van Breukelen.

Hoofdstuk 7

Contact gebouweigenaren

Om er achter te komen wat de 'stand van zaken' is rond de kerkgebouwen, hebben we tijdens de totstandkoming van deze kerkvisie contact gehad met vertegenwoordigers en eigenaren van de kerkgebouwen. Dit geeft inzicht in de situatie op dit moment. Ook geeft dit inzicht in de verwachtingen richting de toekomst en de aspecten die op dit moment actueel zijn.

Aan de ene kant houdt de kerkvisie hier rekening mee. Aan de andere kant wil de kerkvisie in algemene zin kaders stellen voor een situatie die mogelijk in de toekomst optreedt (en dus nu nog niet aan de orde is). In die zin zijn de contacten met de eigenaren dus 'slechts' een momentopname.

We hebben een bijeenkomst met de eigenaren georganiseerd. Ook is er door een deel van de eigenaren een vragenlijst ingevuld. Centraal stonden de toekomstplannen en -verwachtingen van de betrokkenen ten aanzien van hun kerkgebouw. Uiteindelijk gaat de kerkvisie over de kerkgebouwen. Omdat de verwachtingen rond het gebouw echter sterk samen hangen met de verwachtingen van de gemeenschap, ging een aantal vragen ook over de gemeenschap zelf.

Vragen als “Wat is het verwachte aantal bezoekers?” en “Hoe lang kunt u zorgen voor de instandhouding van het gebouw?” zijn gesteld. De resultaten hiervan zijn terug te vinden in dit hoofdstuk. Hierbij moet worden opgemerkt dat niet ieder genootschap heeft gereageerd en de problematiek ook heel specifiek kan zijn. Toch hebben we op basis van de contacten een algemene indruk van de toekomstverwachting van de huidige gebruikers ten aanzien van hun kerkgebouw gekregen.

Het betreft gevoelige gegevens die in vertrouwen zijn gedeeld. We zijn blij met de openheid van de betrokkenen. De uitkomsten worden daarom echter wel geanonimiseerd weergegeven.

De resultaten van de gesprekken en de enquête geven we weer in zes thema's. Allereerst brengen we de waarden van de kerken die volgens de eigenaren van belang zijn in beeld en de urgente kwesties die spelen. Daarna laten we de belangrijkste enqueteresultaten zien met betrekking tot de huidige situatie en de toekomstverwachting van de gebouwen en van de gemeenschap. We gebruiken de term eigenaren, maar daarmee bedoelen we ook vertegenwoordigers van kerkgebouwen.

1. Waarden kerkgebouw

De belangrijkste waarden van een kerkgebouw zijn volgens de eigenaren de mogelijkheid om kerkdiensten te houden en om samen te komen.

Bezien vanuit de omgeving is een kerkgebouw vooral bepalend voor het dorpsgezicht en een ontmoetingsplek, vinden de eigenaren.

2. Urgente kwesties

Het energievraagstuk is op dit moment de meest urgente kwestie voor gebouweigenaren. Andere prangende kwesties zijn het vinden van vrijwilligers en bestuurders, het onderhoud, de exploitatie en verhuur van de gebouwen.

3. Huidige situatie gebouw

De eigenaren zijn positief over de huidige bouwkundige conditie van hun kerkgebouw. Maar liefst 83% vindt de conditie goed of zelfs uitstekend.

4. Huidige situatie gemeenschap

De gemeenschappen hebben veel onderlinge overeenkomsten in grootte. De meeste gemeenten hebben tussen de 75 en 150 bezoekers bij een reguliere religieuze bijeenkomst. In die zin zijn de gemeenschappen dus niet heel groot.

De bezoekers van de reguliere religieuze bijeenkomsten komen bij de meeste kerkgebouwen zowel uit het dorp zelf als uit de regio.

Wat maakt uw kerkgebouw voor u zelf belangrijk?

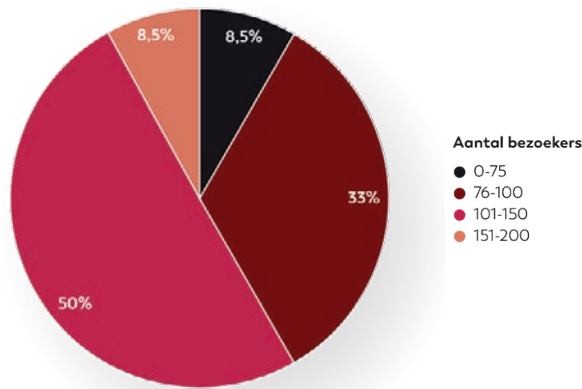

Wat maakt een kerkgebouw volgens u voor de omgeving belangrijk?

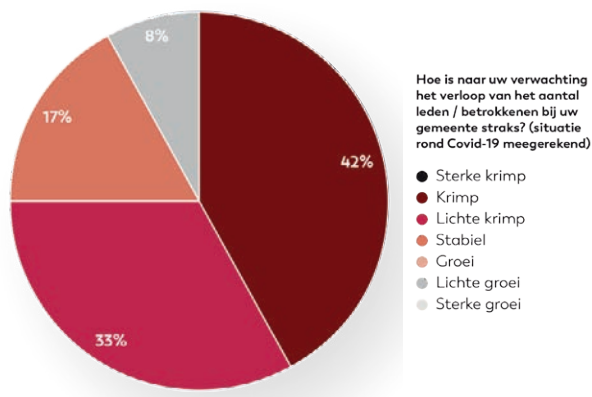
Nicolaaskerk in Vreeland

5. Toekomstverwachting gemeenschap

De toekomstverwachting van de gemeenschappen is licht somber. Driekwart van de gemeenschappen verwacht lichte krimp of krimp van het ledenaantal in de toekomst. Een kwart verwacht stabiliteit of lichte groei. Corona heeft de verwachtingen op dit punt niet ingrijpend veranderd.

6. Toekomstverwachting gebouw

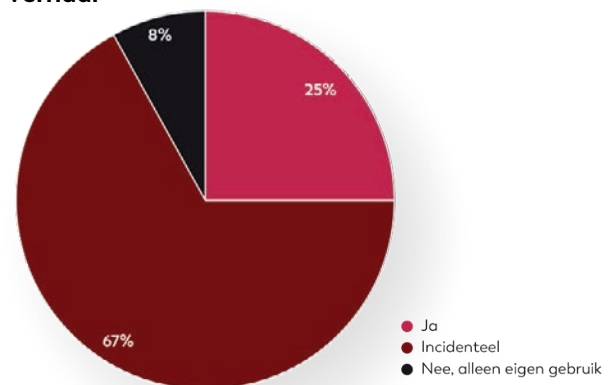
De toekomstverwachting voor de kerkgebouwen is opvallend lang. De overgrote meerderheid, 67%, verwacht zelfs een instandhouding van meer dan 10 jaar. De overige kerken verwachten nog een instandhoudingstermijn van minimaal 6 jaar.

Er is geen verband gevonden tussen de toekomstverwachting van de gemeenschap en van het gebouw. Ook de mate van verhuur van de gebouwen heeft geen invloed op de toekomstverwachting. De gebouwen worden maar beperkt verhuurd. Slechts 25% verhuurt regelmatig en 67% incidenteel. De monumentale status lijkt ook geen invloed te hebben op de toekomstverwachting van het gebouw.

Tot slot

Bovenstaande punten geven inzicht in de actuele situatie. Voor zover dat relevant is, is dit meegenomen in de visie en aanbevelingen die te vinden zijn in deel B.

Verhuur

Deel B

Toekomstvisie kerken

Inleiding

In deel A van deze kerkenvisie hebben we het kerkenlandschap vanuit verschillende gezichtspunten belicht en geanalyseerd. In voorliggend deel B willen we op zoek gaan naar de wijze waarop we de kerkgebouwen - voorzover deze waarden vertegenwoordigen - kunnen behouden voor de toekomst. Dat is tenslotte het doel van deze kerkenvisie.

Waarde?

Aan de ene kant zien we dat de kerkgebouwen in Stichtse Vecht over het algemeen beschermd zijn via de huidige monumentale status. Dit geldt echter niet voor alle kerkgebouwen: met name de jongere gebouwen zijn veelal onbeschermd.

Van de beschermde gebouwen is de cultuurhistorische waarde vaak bekend. Andere waarden die een rol spelen bij dit type gebouwen zijn echter niet benoemd. En juist deze waarden zijn soms kenmerkend voor kerkgebouwen. Bijvoorbeeld het publieke karakter ervan, de bredere betekenis voor de samenleving in cultureel, sociaal en maatschappelijk opzicht, de toeristische waarde en soms ook de interieurs. Van de op dit moment onbeschermd gebouwen is over het algemeen weinig tot niets bekend. Daarom brengen we in hoofdstuk 8 voor alle kerkgebouwen de verschillende waarden in beeld. De relatie van de kerkge-

bouwen met het landschap is hier in meegenomen. Ook de sociaal-maatschappelijke context is een belangrijk onderdeel van een kerkgebouw. Een kerk is immers primair bedoeld om een gemeenschap samen te brengen.

Kerkbiotoop

Deze toekomstvisie focust met name op de kerkgebouwen zelf en de relatie met het landschap. Daartussen zit echter nog een belangrijke schaal die we de 'kerkbiotoop' noemen. Hiermee bedoelen we het omliggende gebied waarin het kerkgebouw een rol van betekenis heeft. Concreet bevat een kerkbiotoop de bepalende elementen rond een kerk zoals (bij)gebouwen, bomen, torens, omliggende bebouwing of een begraafplaats. Sommige begraafplaatsen zijn al van oudsher verbonden met het kerkgebouw en er daardoor onlosmakelijk mee verbonden. Deze kerkenvisie schetst de bredere betekenis van de kerkgebouwen en biedt daardoor onvoldoende ruimte voor een concrete en gedetailleerde uitwerking van elke kerkbiotoop. Dit verdient nader onderzoek.

Instandhouding?

De instandhouding van een kerkgebouw is de primaire verantwoordelijkheid van de eigenaar. Tegelijkertijd is er - vanuit de bredere betekenis - de wens om deze gebouwen in stand te houden.

Zicht op de Grote Kerk in Loenen aan de Vecht

Op basis van de reacties van een deel van de eigenaren lijkt de urgentie rond de instandhouding van de gebouwen aan de ene kant nog niet zo hoog dat er onmiddellijk actie is vereist. Aan de andere kant weten we ook dat een deel van de eigenaren niet heeft gereageerd, dat de situatie zomaar versneld kan veranderen (denk aan bijvoorbeeld Corona) en dat ook een instandhoudingstermijn van ongeveer 5 jaar kort is en nu al om eerste stappen vraagt.

Instandhoudingsfactoren

De eigenaren geven aan dat er - los van de verwachte instandhoudingstermijn - een aantal andere vraagstukken speelt. Deze vraagstukken hebben alle met elkaar te maken en hebben uiteindelijk ook allemaal een effect op de gebouwexploitatie en dus op de instandhouding ervan.

Als het meest urgent wordt het energievraagstuk genoemd. Daarnaast is het vinden van vrijwilligers en bestuurders een toenemend punt van aandacht. Het onderhoud, de exploitatie en de verhuur van de gebouwen staan ook onder druk. Dit heeft uiteraard - naast de afname van het aantal leden en bezoekers en ook de directe inkomsten - direct effect op de instandhouding van de kerkgebouwen.

Met deze kerkvisie hebben we deze instandhoudingsfactoren in beeld gekregen. In hoofdstuk 12 geven we een aantal aanbevelingen die - bij verdere uitwerking in een later stadium - zouden kunnen leiden tot een verlengde instandhou-

dingstermijn voor de waardevolle gebouwen. Ook kan dan nader worden bepaald welke rol de gemeente Stichtse Vecht en de eigenaren innemen.

Dilemma's

De instandhouding van de kerkgebouwen en de bescherming en instandhouding van de (monumentale) waarden, zorgt in sommige gevallen voor een dilemma. Zo is verduurzaming van een monumentaal kerkgebouw meestal geen eenvoudige opgave. Het beter en breder exploitabel maken van een kerkgebouw kan schuren met bijvoorbeeld een monumentaal interieur of het behoud van de religieuze functie. De actuele druk op de woningmarkt kan strijdig zijn met de wens om een gebouw publiek toegankelijk te houden of de ruimtelijkheid ervan in stand te houden.

Aanpak

We hebben onderscheid gemaakt in de grote groep kerkgebouwen in Stichtse Vecht: sommige vertegenwoordigen meer of andere waarden dan andere. Hoofdstuk 8 gaat hier nader op in. Omdat er sprake is van een gezamenlijke wens tot instandhouding van de kerkgebouwen, wordt er in hoofdstuk 9 een proces beschreven dat helpt bij de instandhouding van de geconstateerde waarden op het moment dat een transformatie of herbestemming aan de orde is. Hoofdstuk 10 geeft inzicht in de mogelijke transformaties met behoud van de waarden. Hoofdstuk 11 geeft hiervan een schematische samenvatting en hoofdstuk 12 bevat aanbevelingen voor het vervolg.

Hoofdstuk 8

Waardering

Inleiding

Op basis van voorgaande inventarisatie en analyse en uiteraard het overzicht van de kerkgebouwen in deel C, komen we in dit hoofdstuk tot een waardering van de kerkgebouwen in de gemeente Stichtse Vecht. De waardering bepaalt uiteindelijk mede de mogelijkheden die er zijn als een transformatie of herbestemming aan de orde is.

Het doel is om de belangrijkste waarden van de kerkgebouwen op een overzichtelijke manier in beeld te brengen. Voorliggende waardering is gericht op de waarde die deze gebouwen vanuit een breder maatschappelijk perspectief vertegenwoordigen. Deze waarden worden verderop in dit hoofdstuk beschreven.

Dit betekent dat de waardering niet gaat over de waarde in het economisch verkeer en ook niet over de waarde die een religieuze gemeenschap hecht aan (het gebruik van) haar gebouw. Ook gaat het (nog) niet over de concrete en specifieke waarden van elke kerkbiotoop.

De waardering is relatief: de kerken in de gemeente worden ten opzichte van elkaar gewogen. Door deze waardebepaling ontstaat een eerste inzicht in de betekenis van een specifiek kerkgebouw. Het geeft een eerste indicatie van de mate waarin

een gebouw aangepast kan worden. Voor de gemeente vormt deze waardering de basis om een publiekrechtelijk toetsingskader op te stellen.

Stichtse aanpak

Bijzonder aan het kerkenlandschap van Stichtse Vecht is dat de huidige kerkgebouwen uit hele verschillende tijdsperioden afkomstig zijn. Zo staan er in de gemeente zowel middeleeuwse dorpskerken als 'jonge' kerken uit het einde van de 20e eeuw. Uit bijna elke eeuw, vanaf de 15e eeuw, is er wel een kerk gespaard gebleven. Die diversiteit in Stichtse Vecht is uniek.

Het kerkenlandschap van Stichtse Vecht is in verschillende groepen met een overeenkomende ontstaansgeschiedenis in te delen. Dit is al zichtbaar gemaakt in de kerkentijdlijn van hoofdstuk 4. Binnen elke groep valt het op dat ook de

De Ark in Maarssenbroek

stijlen

merken, situeringskenmerken en de staat van de interieurs veelal overeenkomen. Dat heeft doen besluiten om ook de waardering in deze groepen op te delen en zo een overzichtelijke en passende waardering op te stellen.

- We onderscheiden zes cultuurhistorische groepen:
 - **A.** Historische dorpskerken (tot 1845)
 - **B.** Gereformeerde kerken (1850-1900)
 - **C.** Katholieke neogoten (1900-1944)
 - **D.** Rijkere gereformeerde kerken (1900-1944)
 - **E.** Wederopbouwkerken (1945-1965)
 - **F.** Ondergeschikte kerk (1965-nu)
- Daarnaast zijn er drie kerken die specifieke waardering verdienen:
- **G.** Speciaal

Waarderingscategorieën

Al deze cultuurhistorische groepen samen vormen waarderingscategorie 1. Daarnaast onderscheiden we nog twee categorieën, met een lagere waardering dan categorie 1.

▼ **Categorie 1** (groep A, B, C, D, E, F en G)

▼ **Categorie 2**

▼ **Categorie 3**

Waarderingscriteria

In de voorgaande paragrafen is de methode van waarderen uitgelegd, met categorieën en daarbinnen cultuurhistorische groepen. Deze paragraaf heeft betrekking op de waardering zelf, of te wel op de waarden die een kerkgebouw heeft. Deze waarden zijn breed en veelomvattend. Kerken zijn op verschillende manieren van waarde voor de dorpen waarin ze staan. Deze waarden gaan verder dan de monumentenstatus. Voor een gebouweigenaar heeft een kerk bijvoorbeeld een emotionele en economische waarde, een specifieke betekenis en gebruikswaarde. Deze particuliere waarden laten we in de kerkervisie achterwege. Aspecten als architectuur, interieur, stedenbouwkundige ligging en de zichtbaarheid in het landschap spelen een belangrijke rol. Ook zijn de kerken sociaal-maatschappelijk van betekenis. Uiteindelijk zijn de kerkgebouwen in deze kerkervisie op vier hoofdaspecten gewaardeerd, vanuit 'publiek' perspectief.

Cultuurhistorie

Dit aspect omvat het belang van het object als bijzondere uitdrukking van een culturele ontwikkeling (maatschappelijk, sociaal-economisch, bestuurlijk, landschappelijk, technisch, typologisch) of omdat het een bijzondere herinneringswaarde heeft.

Stedenbouw

Dit aspect omvat de betekenis en waarde van een gebouwd object binnen een grotere ruimtelijke context: een gebouwensemble en tuin, een

buurt, een dorp of landschap. In hoofdstuk 5 zijn de betekenis en waarde van de kerkgebouwen voor het landschap onderzocht. In dit hoofdstuk concludeerden we dat een kerkgebouw met name waardevol is voor het landschap als baken langs de Vecht en als onderdeel van een rijksbeschermd of historisch dorpsgezicht (in het rapport Trendlijnen).

Architectuur

Dit aspect draait om de betekenis en waarde van het gebouw voor de geschiedenis van de architectuur of de bouwtechniek, omdat het een bijzondere plaats inneemt in het oeuvre van een ontwerper, vanwege de uitzonderlijke esthetische kwaliteiten van het gebouw, door het bijzondere materiaalgebruik of vanwege de bijzondere samenhang tussen exterieur en interieur. Daarnaast speelt de mate van gaafheid en/of zeldzaamheid een rol. Uiteraard speelt ook de rijksmonumentale of gemeentelijke bescherming een rol.

Interieur

Dit aspect gaat over de betekenis en waarde van het interieur, het inventaris en eventuele kunstobjecten en hun onderlinge samenhang. Het gaat ook om het specifieke gebruik en de (sacrale) beleving van de ruimte. Daarnaast speelt de mate van gaafheid en/of zeldzaamheid een rol.

Aspecten als toeristische waarde en sociaal-maatschappelijke waarde spelen bij een transformatie zeker een rol, maar worden bij de waarden op dit moment nog niet concreet in beeld gebracht.

Hoofdstuk 8

Waardering en motivering

Deze paragraaf gaat per kerkgebouw concreter in op de aanwezige waarden. Deze globale waarden geven een indicatie welke ruimte er uiteindelijk is voor eventuele transformatie in de toekomst. Hoe het procesmatig verloopt als een transformatie aan de orde is, is te vinden in hoofdstuk 9.

Bij de waardering onderscheiden we 3 categorieën, waarbij categorie 1 de hoogste waarde vertegenwoordigt. Categorie 1 is ook de hoofdcategorie met een nadere indeling in zeven cultuurhistorische groepen:

- **A.** Historische dorpskerken (tot 1845)
- **B.** Gereformeerde kerken (1850-1900)
- **C.** Katholieke neogoten (1900-1944)
- **D.** Rijkere gereformeerde kerken (1900-1944)
- **E.** Wederopbouwkerken (1945-1965)
- **F.** Ondergeschikte kerk (1965-nu)
- **G.** Speciaal

De waardering vindt plaats op basis van vier hoofdaspecten: *Cultuurhistorie*, *Stedenbouw*, *Architectuur* en *Interieur*.

De volgende afkortingen worden op navolgende bladzijden gebruikt:

Plaatsnamen

- B: Breukelen
- K: Kockengen
- L: Loenen aan de Vecht
- M: Maarssen
- NtA: Nieuwer ter Aa
- Ns: Nieuwersluis
- Nv: Nigtevecht
- OZ: Oud Zuilen
- T: Tienhoven
- V: Vreeland

Waarderingscriteria

- CH: Cultuurhistorie
- S: Stedenbouw
- A: Architectuur
- I: Interieur

Status

- RM = rijksmonument
- GM = gemeentelijk monument
- BD = onderdeel beschermd dorpsgezicht
- H = herbestemd

Betonrelief Silo in Breukelen

A. Historische dorpskerken (tot 1845)

WAARDERINGSCATEGORIE 1

A. Historische dorpskerken (tot 1845)

1. Pieterskerk B	29. Dorpskerk NtA
8. Hervormde kerk K	31. Hervormde kerk Nv
13. Grote Kerk L	33. Hervormde kerk OZ
18. Dorpskerk M	38. Nicolaaskerk V

Waardering

Motivering waardering

Voor elk kerkgebouw binnen deze bouwgroep is de volgende motivering van toepassing:

Cultuurhistorie

Zeer waardevol als versteend geloof: het gelaagde uiterlijk toont hoe het gebouw door de eeuwen heen steeds is aangepast aan het (religieuze) gebruik.

Stedenbouw

Zeer waardevol als veelal oudst overgebleven gebouw in een dorp. Allen onderdeel van het beschermd dorpsgezicht (m.u.v. kerk 18).
Zeer waardevol als baken in het landschap. De

kerktoren heeft en had een centrale maatschappelijke en stedenbouwkundige rol in de dorpen en het omliggende landschap.

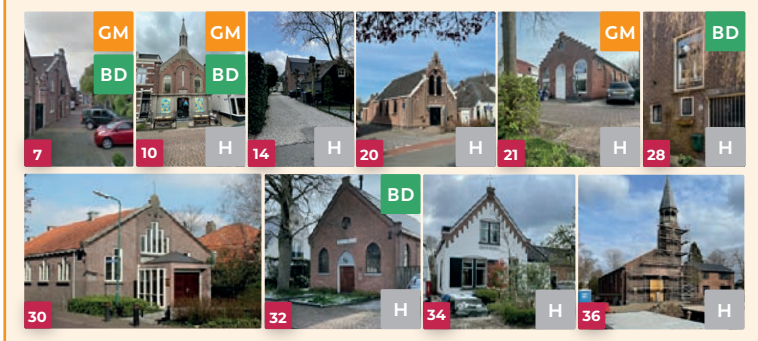
Architectuur

Zeer waardevol als eeuwenoud gebouw, veelal uit de middeleeuwen.
Zeer waardevol als gelaagd gebouw, waarin de verschillende gebruikssporen zijn af te lezen.

Interieur

Zeer waardevol door de ouderdom en de rijke afwerking. Ook veelal zeer fraai, historisch inventaris.

B. Gereformeerde kerken (1850-1900)

WAARDERINGSCATEGORIE 1

B. Gereformeerde kerken (1850-1900)

7. Ger. Gem. in NL B*	28. Rehoboth Ns**
10. Geref. kerk K (1)	30. Geref. Gem. NtA
14. Geref. kerk L (1)	32. Geref. kerk Nv
20. Geref. kerk M	34. Geref. kerk OZ
21. Wilhelminakapel M**	36. Geref. kerk T

* niet gebouwd als kerk

**geen Geref. Kerk

Motivering waardering

Voor elk kerkgebouw binnen deze gebouwgroep is de volgende motivering van toepassing, tenzij anders is aangegeven met een *:

Cultuurhistorie

Waardevol als herinnering aan het ontstaan van Gereformeerde kerken in de 19e eeuw, die in de Vechtstreek (als uitloper van de 'Biblebelt') veel gelovigen heeft getrokken. *m.u.v. kerk 21 en 28.

Stedenbouw

Waardevol als herinnering aan de plaatselijke oriëntering (in elk dorp een kerkje) en eenvoudige uitstraling (niet voornaam en veelal aan de rand

van de dorpen) van de Gereformeerden in de beginperiode (tweede helft 19e eeuw). *m.u.v. kerk 21 en 28.

Architectuur

Waardevol als exemplarische eenvoudige, kleine zaalkerk uit de tweede helft van de negentiende eeuw met een verbijzonderde voorgevel, meestal zonder toren.

Interieur

Van beperkte waarde, omdat het gebouw is herbestemd en ingrijpend verbouwd.

C. Katholieke neogoten (1900-1944)

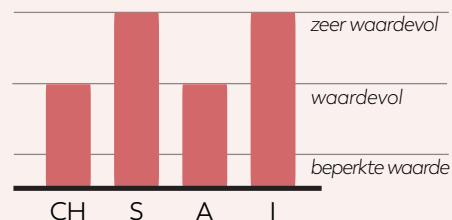

WAARDERINGS-CATEGORIE 1

C. Katholieke neogoten (1900-1944)

- 2. St. Johannes de Doperkerk B
- 9. Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming K
- 19. H. Hart van Jezuskerk M

Waardering

Motivering waardering

Voor elk kerkgebouw binnen deze bouwgroep is de volgende motivering van toepassing, tenzij anders is aangegeven met een *:

Cultuurhistorie

Waardevol als herinnering aan de bloeiperiode van het rooms-katholieke leven in Stichtse Vecht en de bijbehorende expansie.

Stedenbouw

Zeer waardevol als hoog baken in het landschap en als gebouw met een centrale en zichtbare plek in het dorp. *Uitzondering is de kerk in Kockengen, die juist zeer waardevol is als onderdeel van het beschermde dorpsgezicht. Ook de kerk in Maars

sen is onderdeel van het beschermd dorpsgezicht.

Architectuur

Waardevol als kenmerkend neogotisch, rooms-katholiek kerkgebouw uit het begin van de 20e eeuw. *Uitzondering binnen deze groep is de kerk in Kockengen, die waardevol is als kenmerkende Waterstaatskerk: sober en doelmatig.

Interieur

Zeer waardevol als samenhangend, oorspronkelijk en ruimtelijk interieur met een hoge sacrale beleevingswaarde (lichtinval, vormtaal, gevoel voor materiaal, kleur en geur).

D. Rijkere Gereformeerde kerken (1900-1944)

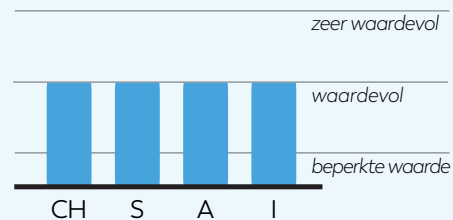

WAARDERINGS-CATEGORIE 1

D. Rijkere Gereformeerde kerken (1900-1944)

3. Pauluskerk B

Waardering

Motivering waardering

Cultuurhistorie

Waardevol als herinnering aan de bloeiperiode van de Gereformeerde kerken (begin 20e eeuw) als prominente en zelfbewuste geloofsgemeenschap in de Vechtstreek.

Stedenbouw

Waardevol als kerk met een prominente en zichtbare plek in het dorp.

Architectuur

Waardevol als kerkgebouw met een uitgesproken en opvallende architectuur met een zorgvuldige vormgeving.

Interieur

Waardvol vanwege de zorgvuldig vormgegeven en gedetailleerde ruimte met veel ruimtelijkheid en aandacht voor de sacrale beleving (lichtinval, ruimtevorm).

E. Wederopbouwkerken (1945-1965)

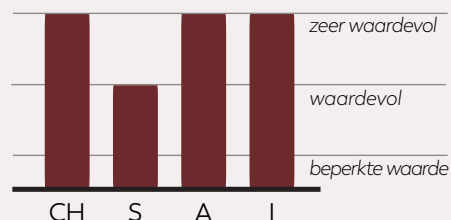
17

WAARDERINGS-CATEGORIE 1

E. Wederopbouwkerken (1945-1965)

17. Heilige Ludgerus L

Waardering

Motivering waardering

Cultuurhistorie

Zeer waardevol als kenmerkende kerk uit de wederopbouwperiode die centraal in de maatschappij en in het dorp aanwezig is.

Stedenbouw

Waardevol als beeldbepalend kerkgebouw met een centrale ligging in het dorp en als samenhangend gebouwensemble rond een binnenplaats.

Architectuur

Zeer waardevol als vernieuwende architectuur met een abstracte, moderne vormgeving met veel oog voor detail (vensters).

Interieur

Zeer waardevol als samenhangend en oorspronkelijk interieur die volgens de vernieuwende richtlijnen van Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) is ingericht.

F. Ondergeschikte kerk (1965-nu)

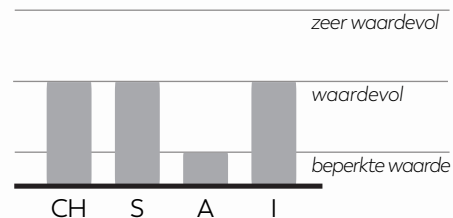

WAARDERINGS-CATEGORIE 1

F. Ondergeschikte kerk (1965-nu)

25. H. Verrijzenis M

Waardering

Motivering waardering

Cultuurhistorie

Waardevol als tijdsbeeld waarin de rol van de kerk in de samenleving en stedenbouw sterk is verkleind ten opzichte van eerdere periodes.

Stedenbouw

Waardevol als onderdeel van een ontworpen voorzieningencuster in de uitbreidingswijk van Maarsse.

Architectuur

Van beperkte waarde door de matige architectonische kwaliteit en het onopvallende religieuze uiterlijk.

Interieur

Waardevol vanwege de aandacht voor de ruimtelijke en sacrale beleving van het interieur (lichtinval, ruimtevorm, constructie, gevoel van materiaal) en de nieuwe liturgische opzet ten opzichte van eerdere Rooms-Katholieke interieurs.

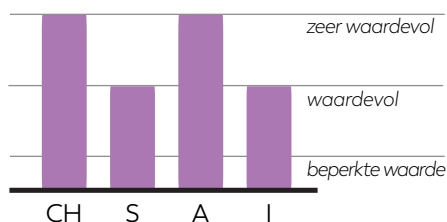
G. Speciaal

WAARDERINGS-CATEGORIE 1

G. Speciaal

4. Silo B

Motivering waardering

Cultuurhistorie

Zeer waardevol als stenen getuige van de Molukse gemeenschap in Breukelen en als tijdsbeeld van een door de overheid gefinancierd Moluks kerkgebouw, bedoeld ter bevordering van de integratie van de Molukkers in de Nederlandse samenleving.

Stedenbouw

Waardevol als onderdeel van de centrale groenzone in de wijk waar zich publieke voorzieningen bevinden.

Architectuur

Zeer waardevol als krachtig vormgegeven, modern kerkgebouw en als kenmerkende Molukse kerk in Nederland met veel architectonische kwaliteit en een prominente klokkentoren (belangrijk onderdeel van de Molukse liturgie).

Interieur

Van waarde als karakteristiek interieur van een Molukse kerk in Nederland: zeer sober ingericht, maar wel aandacht voor de sacrale beleving.

26. Westhillkapel M

Motivering waardering

Cultuurhistorie

Zeer waardevol als eerste kinderkerk in Nederland naar het gedachtengoed van stichteres Marie van Voorst van Beest.

Stedenbouw

Zeer waardevol door de situering van het gebouw in de voormalige oertuin van de stichteres.

Architectuur

Zeer waardevol als zorgvuldig vormgegeven gebouw in traditionele stijl met sacrale kenmerken, kenmerkend voor de Vechtstreek en de architect.

Interieur

Niet te waarderen, omdat de huidige staat van het interieur onbekend is. Onduidelijk is of de wandschilderingen van Jacob Doeser uit 1913 nog aanwezig zijn.

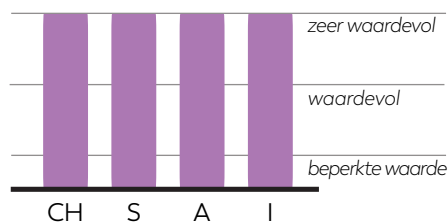

Kapel Emmaüs Priorij in Maarssen

WAARDERINGS-CATEGORIE 1

G. Speciaal

Waardering 27. Kapel Emmaüs Priorij M

Motivering waardering

Cultuurhistorie

Zeer waardevol als herinnering aan het kloosterleven in de Vechtstreek en als stenen getuige van de naoorlogse omslag van het 'rijke roomsche leven' naar meer soberheid en ingetogenheid, mede als gevolg van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965).

Stedenbouw

Zeer waardevol als onderdeel van de historische buitenplaats Doornburgh die van oudsher sterk verbonden is met de Vecht.

Architectuur

Zeer waardevol als kloosterkapel met een vernieuwende naoorlogse rooms-katholieke architectuurstijl (de Bossche School), die streeft naar soberheid en menselijkheid.

Interieur

Zeer waardevol als vernieuwend, samenhangend rooms-katholiek kerkinterieur met een hoge sacrale belevingswaarde (lichtinval, gevoel van materiaal, kleur).

Een aantal kerkgebouwen past niet in de voorgaande indeling van categorie 1, omdat ze andere waarden bevatten dan tijdgenoten. We onderscheiden twee waarderingscategorieën: 2 en 3.

WAARDERINGS-CATEGORIE 2

De kerken in categorie 2 vertegenwoordigen een beperktere waarde omdat er minder waarden aanwezig zijn of alleen deelwaarden.

- 15. Gereformeerde kerk L (2)
- 16. Oud Gereformeerde Gemeente in NL L
- 22. Open Hof M
- 24. De Ark M
- 35. Hervormde kerk T*
- 39. Gereformeerde kerk V*

*Bevat waardevolle inventarisstukken

**Veel waarden van het rijksmonumentale interieur van de Gereformeerde kerk in Vreeland zijn verdwenen door toedoen van de nieuwe eigenaar. De gemeente en de rijksdienst zijn op de hoogte van deze situatie.

De eigenaar moet het interieur in oorspronkelijke staat terug brengen. Echter, de gemeente heeft er mee ingestemd dat slechts een deel van het interieur wordt hersteld of nieuw gemaakt. Om die reden wordt deze kerk niet in categorie 1 ingedeeld, maar in categorie 2.

WAARDERINGS-CATEGORIE 3

De kerken in categorie 3 vertegenwoordigen een zeer beperkt aantal waarden.

- 5. Het Witte Kerkje B
- 6. Pro Rege B
- 11. Gereformeerde kerk K (2)
- 12. Volle Evangelie Gemeente K
- 23. De Hoeksteen M
- 37. Elim T

Hoofdstuk 9

Procesbeschrijving transformatie

Inleiding

Om (de waarden van) een kerkgebouw te kunnen behouden voor de toekomst zijn transformaties soms onvermijdelijk. In de komende tijd zullen in Stichtse Vecht naar verwachting meerdere kerkgebouwen hun religieuze functie verliezen. De gebouwen hebben dan echter in de meeste gevallen nog steeds een historische, culturele en maatschappelijke betekenis. Deze betekenis is in hoofdstuk 8 beschreven. In voorliggend hoofdstuk beschrijven we het proces dat doorlopen wordt als een transformatie aan de orde is.

Los van dit (meer particuliere) concrete transformatieproces, zal de gemeente na het vaststellen van voorliggende kerkervisie publiekrechtelijke kaders moeten opstellen waarin de bescherming van de verschillende waardevol geachte gebouwen wordt vastgelegd.

Transformaties

'Transformaties' kunnen bestaan uit wijzigingen in gebruik, wijzigingen in de eigendoms- en beheersstructuur en wijzigingen aan, in of bij het gebouw. Transformaties zijn niet uniek in de geschiedenis: ook in het verleden hebben veel kerkgebouwen transformaties ondergaan om het gebouw te behouden of om het aan te passen aan eigentijdse

gebruikswensen. Wel nieuw is de schaal waarop dit de laatste decennia en naar verwachting ook in de toekomst, gebeurt.

In deze kerkervisie bepalen we niet voor elk gebouw afzonderlijk en specifiek het pad naar de toekomst. Dat komt in beeld op het moment dat een transformatie nodig is, met de kennis van dat moment. Het enige wat we nu weten is dat er in

Interieur Gereformeerde kerk in Vreeland

de toekomst transformaties nodig zullen zijn. Bij welke kerken die zullen spelen, wanneer en wat de redenen daarvan zijn, is op dit moment grotendeels onbekend. Wel hebben we door de gevoerde gesprekken met de eigenaren een globaal idee van de stand van zaken op dit moment en de verwachtingen richting toekomst.

Ook hebben we een lijn bepaald om in een vroeg stadium het gesprek op te starten tussen gebouweigenaar en gemeente. We schetsen in dit hoofdstuk een algemene beleidslijn die we bij transformaties van kerkgebouwen willen volgen, waarbij het besef aanwezig is dat de waarden alleen 'levend' kunnen blijven door aanpassingen te (blijven) doen.

Naast de rol en betekenis van het kerkgebouw voor de cultuurhistorie, leefbaarheid in het dorp en de waarden van het gebouw (exterieur, interieur en inventaris) ziet de gemeente ook het belang van hergebruik van kerkgebouwen vanwege de duurzaamheid daarvan in de meest brede zin. Daarnaast is er ook oog voor de religieuze organisatie erachter en de afwegingen die daar spelen.

Algemene uitgangspunten

Op basis hiervan heeft de gemeente – samen met de kerkgenootschappen – voor de afwegingen in het proces van transformatie van de kerkgebouwen in Stichtse Vecht de volgende algemene uitgangspunten vastgesteld:

- bij voorkeur blijven de gebouwen bij een eventuele herbestemming publiek toegankelijk;
- een herbestemming met een publiek toegan-

kelijke functie heeft de voorkeur boven een herbestemming met een private, niet toegankelijke functie: de exacte scheidslijn tussen beide is maatwerk;

- ook na herbestemming moet het (cultuurhistorische) verhaal van kerk en dorp verteld en beleefd kunnen worden;
- er wordt gezocht naar oplossingen met een open blik en bredere scope dan alleen het gebouw zelf; kijk dus ook naar de omgeving (de 'markt' en de fysieke omgeving);
- er wordt gezocht naar combinaties in plaats van alleen naar eendimensionale oplossingen; vanzelfsprekend kijken we daarbij ook naar haalbaarheid en betaalbaarheid.

Het proces om deze uitgangspunten tot realiteit te maken wordt hieronder weergegeven.

Het transformatieproces

Transformaties van kerkgebouwen in Stichtse Vecht worden als volgt aangepakt:

1. Initiatief bij de kerkeigenaar

De kerkeigenaar meldt in een zo vroeg mogelijk stadium aan de gemeente dat hij (op termijn) niet meer in staat is de instandhouding van het kerkgebouw te garanderen of dat hij voorziet dat het religieus gebruik van het gebouw op (korte) termijn zal stoppen. De kerkeigenaar neemt daarmee het initiatief om te komen tot een transformatie van het gebouw. De gemeente zal niet eigenstandig het initiatief tot transformatie nemen.

2. Gezamenlijke stappen

Kerkeigenaar en gemeente gaan vanaf dat moment in gesprek over de toekomst van het desbetreffende gebouw. In die zin is er sprake van een gezamenlijk onderzoek van de mogelijke toekomstscenario's voor het gebouw. Overigens blijft de kerkeigenaar verantwoordelijk voor dit proces en de daaraan verbonden inzet. De gemeente is hierin gesprekspartner en leidraad voor het inhoudelijke gesprek en het publiekrechtelijke proces van een transformatie.

3. Gedetailleerde waardebeoordeling

Bij een transformatie wordt altijd gestart met het opstellen van een meer gedetailleerde waardebeoordeling van gebouw, interieur, inventaris, de locatie en de context. in opdracht van de gebouw-eigenaar. Deze waardebeoordeling betreft ook de bouwhistorische en cultuurhistorische waarden en gaat verder dan de globale waardering zoals die is opgenomen in deze kerkenvisie.

De in deze kerkenvisie opgestelde waarden (hoofdstuk 8) dienen hierbij als vertrekpunt. Kerkeigenaar en gemeente komen nader samen overeen welke waarden een kerkgebouw vertegenwoordigt en wat dat betekent voor de transformatie. Ook de sociaal-maatschappelijke en stedenbouwkundige waarden zoals eerder beschreven worden nader uitgewerkt.

Ook dient te worden nagegaan of in het verleden verloren gegane waarden of historische verbanden nog zichtbaar kunnen worden gemaakt

danwel deze nog teruggebracht kunnen worden of dat daar aan kan worden gerefereerd. Door het onderzoek naar de meer gedetailleerde waarden, wordt de concrete verbinding gelegd met de historie en de cultuur van Stichtse Vecht.

4. Het transformatieperspectief

De transformatie van een kerkgebouw vergt zorgvuldige en gefundeerde afwegingen. Het transformatieperspectief geeft een indicatie van de globale ontwikkelingsmogelijkheden van de kerkgebouwen en bouwt voort op de waardering. De gemeente kan hier vervolgens zelf op beleidsniveau verder op inspelen.

Open Hof in Maarssen

St.-Johannes de Doperkerk in Breukelen

Hoofdstuk 10

Transformatieperspectief

Dit hoofdstuk biedt inzicht in de toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden van een kerkgebouw, in de vorm van een transformatieperspectief. Dit perspectief is bedoeld als indicatie van de globale ontwikkelingsmogelijkheden- en perspectieven en bouwt voort op de waardering uit het vorige hoofdstuk. De gemeente kan hier op beleidsniveau nader op inspelen.

Een transformatie hoeft overigens niet altijd een herbestemming te zijn. Een transformatie kan ook bestaan uit het wijzigen van het interieur van een kerkgebouw ten behoeve van een ander religieus gebruik, een uitbouw of andere wijziging.

Aanpak

In het transformatieperspectief worden de minimaal te behouden elementen aangegeven bij ontwikkelingen. Deze aspecten zijn: het gebouw, de publieke toegankelijkheid, de ruimtelijkheid en het interieur. Daarnaast speelt de sociaal-maatschappelijke waarde, een niet-fysieke aspect een rol.

Per kerkgebouw is gekeken welke van deze waarden behoudenswaardig zijn. Opnieuw worden hierbij de zes cultuurhistorische groepen en de 'specials' en uiteraard de geconstateerde waarden aangehouden. Voor sommige gebouwen zal de publieke toegankelijkheid en beleving van interieurwaarden een belangrijk uitgangspunt

zijn. Als de interieurwaarden niet (meer) aanwezig zijn, zal een meer in zichzelf gekeerde of private functie logischer zijn. Als een gebouw een beperkte (stedenbouwkundige) waarde voor een dorp en/of het landschap heeft, is wellicht sloop en herontwikkeling niet uit te sluiten.

We willen er nadrukkelijk op wijzen, dat dit minimale eisen betreft voor een transformatie. Dat betekent dat het niet bedoeld is als weergave van de toekomstige situatie of de te verwachten situatie. Ook vele andere toekomstperspectieven zijn denkbaar, waarbij kerkgebouwen hun religieuze functie houden of waarbij veel meer waarden dan minimaal vereist behouden blijven. Om die reden bevelen wij het aan om altijd onderzoek te doen.

Transformatieperspectief

Minimaal te behouden:

Gebouw

Behoud van het gebouw. Zo blijft het gebouw visueel aanwezig in het dorpsbeeld en vanuit het landschap. Daarmee wordt dus niet het interieur bedoeld.

Publieke toegankelijkheid

Behoud van de publieke toegankelijkheid van het gebouw. Bij de herbestemming moet dus gezocht worden naar een functie waarbij het gebouw publiek toegankelijk blijft. Om een gebouw (deels) publiek toegankelijk te houden, ligt een transformatie naar een culturele of sociaal-maatschappelijke functie het meest voor de hand. Daarnaast kunnen functies met een publiek toegankelijke foyer ook worden toegepast. In sommige gevallen kan een combinatie van functies met een verschillend karakter wenselijk of noodzakelijk zijn. Dit kan aanpassingen aan het gebouw vergen met bijvoorbeeld het toevoegen van volume binnen of buiten de oorspronkelijke kerk. Door het kerkgebouw op deze manier te transformeren blijft het gebouw van betekenis voor de samenleving en blijft het een levendige plek met een verbindend karakter.

Ruimtelijkheid

Hiermee wordt met name het behoud van de ruimtelijkheid van de kerkzaal bedoeld. De ruimtelijkheid van een kerkzaal vormt een belangrijke belevingswaarde van kerkgebouwen. Kenmerkend voor kerkzalen is dat ze veel hoger en ruimtelijker zijn dan strikt noodzakelijk. Opdeling van de ruimte is daarom niet wenselijk. Eventuele nieuwe inbouwen mogen de ruimtelijkheid niet teveel aantasten.

Interieur

Behoud van het interieur van, met name, de kerkzaal. Daarmee wordt de vormgeving en afwerking van de binnenzijde bedoeld. Eventueel ook het aanwezige inventaris en kunstwerken.

Sociaal-maatschappelijke rol

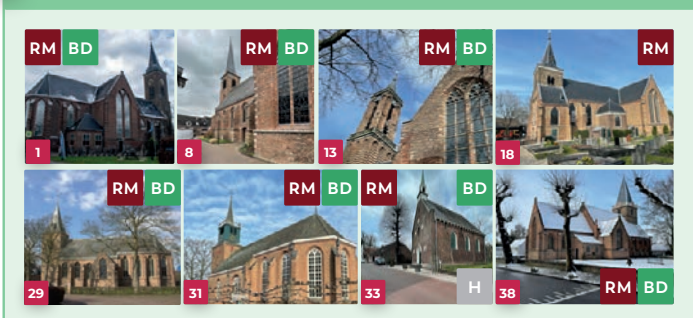

Hiermee wordt het sociale netwerk rond een kerkgebouw bedoeld; de mensen die in het gebouw samenkomen voor een eredienst of voor andere sociaal-maatschappelijke activiteiten. Dit is niet-fysieke waarde, anders dan de eerder genoemde vier waarden. Om die reden zetten we deze waarde apart in het transformatieperspectief, al is ze zeker niet onbelangrijk. Dit aspect komt met name aan de orde als een kerkgebouw nauwelijks fysieke waarden vertegenwoordigt. Dan is het zinvol om te onderzoeken welke sociaal-maatschappelijke functie een kerkgebouw vervult in de wijk of het dorp waarin het staat.

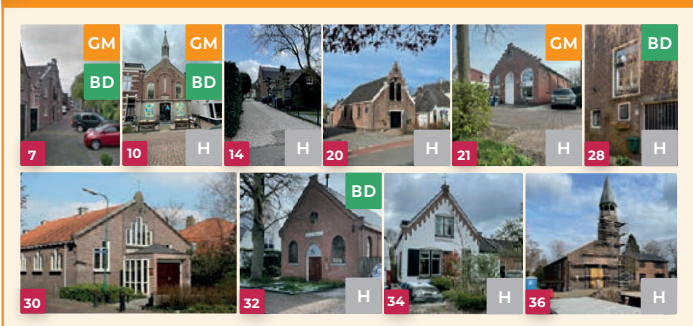
Hoofdstuk 10

Transformatieperspectief

1 A. Historische dorpskerken (tot 1845)

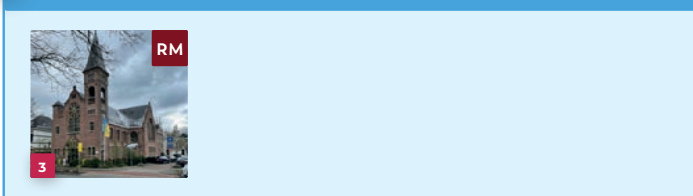
1 B. Gereformeerde kerken (1850-1900)

1 C. Katholieke neogoten (1900-1944)

1 D. Rijkere Gereformeerde kerken (1900-1944)

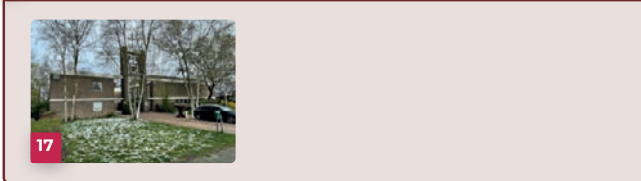

Gebouw	Publieke toegankelijkheid	Ruimtelijkheid	Interieur	Sociaal-maatschappelijk
✓	✓	✓	✓	🔍
✓	🔍	🔍	🔍	🔍
✓	✓	✓	✓	🔍
✓	✓	✓	🔍	🔍

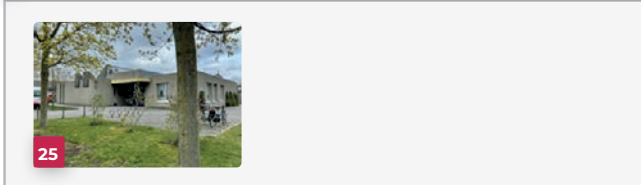
Minimaal te behouden bij eventuele transformatie of nader onderzoek nodig :

 Gebouw	 Publieke toegankelijkheid	 Ruimtelijkheid	 Interieur	 Sociaal-maatschappelijk
				
				
				
				
				

1 E. Wederopbouwkerken (1945-1965)

1 F. Ondergeschikte kerk (1965-nu)

1 G. Speciaal

2 Categorie 2

3 Categorie 3

Hoofdstuk 11

Samenvatting

Categorie 1

A. Historische dorpskerken (tot 1845)

1. Pieterskerk B	31. Hervormde Kerk Nv
8. Hervormde kerk K	33. Hervormde Kerk OZ
13. Grote Kerk L	38. Nicolaaskerk V
18. Dorpskerk M	
29. Dorpskerk NtA	

B. Gereformeerde kerken (1850-1900)

7. Ger. Gem. in NL B	28. Rehoboth Ns
10. Geref. Kerk K (1)	30. Geref. Gem. NtA
14. Geref. Kerk L (1)	32. Geref. Kerk Nv
20. Geref. Kerk M	34. Geref. Kerk OZ
21. Wilhelminakapel M	36. Geref. Kerk T

C. Katholieke neogoten (1900-1944)

2. St. Johannes de Doperkerk B
9. Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming K
19. H. Hart van Jezuskerk M

D. Rijkere Gereformeerde kerken (1900-1944)

3. Pauluskerk B

Legenda afkortingen

Plaatsnamen

B: Breukelen	Ns: Nieuwersluis
K: Kockengen	Nv: Nigtevecht
L: Loenen aan de Vecht	OZ: Oud Zuilen
M: Maarssen	T: Tienhoven
NtA: Nieuwer ter Aa	V: Vreeland

Waarderingscriteria

- CH:** Cultuurhistorie
S: Stedenbouw
A: Architectuur
I: Interieur

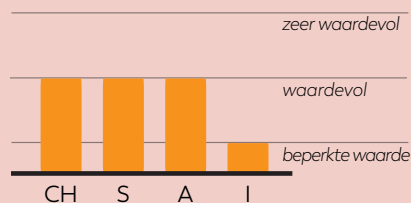
Waardering

Transformatieperspectief

Waardering

Transformatieperspectief

Waardering

Transformatieperspectief

Waardering

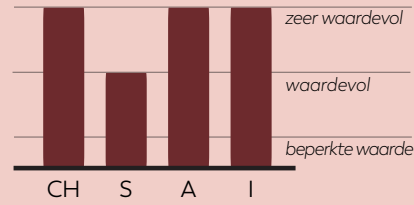
Transformatieperspectief

E. Wederopbouwkerken (1945-1965)

17. Heilige Ludgerus L

Waardering

Transformatieperspectief

F. Ondergeschikte kerk (1965-nu)

25. H. Verrijzenis M

Waardering

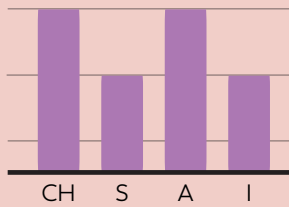

Transformatieperspectief

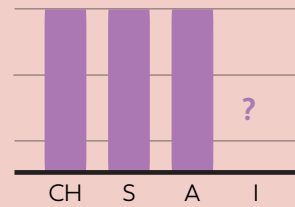

G. Speciaal

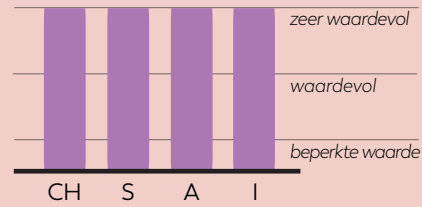
Waardering 4. Silo B

Waardering 26. Westhill kapel M

Waardering 27. Kapel Emmaüs Priorij M

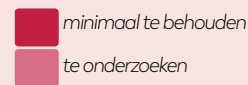

Transformatieperspectief

Categorie 2

- 15. Geref. Kerk L (2)
- 16. Oud Geref. Kerk L
- 22. Open Hof M
- 24. Ark M
- 35. Hervormde kerk T
- 39. Geref. Kerk V

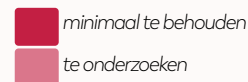

Transformatieperspectief

Categorie 3

- 5. Het Witte Kerkje B
- 6. Pro Rege B
- 11. Geref. Kerk K (2)
- 12. Volle Evang. Gem. K
- 23. De Hoeksteen M
- 37. Elim T

Transformatieperspectief

VROMPELIGHT WER VOOR GODTS KE
LEY NIER DEN EERSTEN STEEN AAN T
CY DIE DIT NIEUW GEBOUW AANSCHOUT
VERGAAP NIEU AAN STEEN OF HOU
MAAR TIEP NIEU MOET VRUCHTEN ZIN
VERNEEFT DEN TEMPEL IN
LEG DE SWAAR OUDK ZONDEN AF
ZO VINDT GEEVEN BY KW GRAF

DE VOOR DE ALLES ST
DEE NIEUW GEBOUW

DE VELDE D'OUDE TOREN
ALS NIEUW SYMPLYA HERBORN
S WTEREN MDCCV

Pieterskerk in Breukelen

Hoofdstuk 12

Conclusies

Belangrijkste conclusies

1. In deze kerkvisie hebben we geconstateerd dat kerkgebouwen over het algemeen een breed spectrum aan waarden vertegenwoordigen. Welke waarden specifiek in het geding zijn, is per kerkgebouw op hoofdlijnen in beeld gebracht. Deze waarden zijn van breder belang dan alleen het particuliere belang van de eigenaren.
2. Om deze waarden te beschermen en behouden voor de toekomst, bevelen wij sterk aan om publiekrechtelijke kaders op te stellen. Daarnaast schetst deze kerkvisie een proces dat zowel voor de gemeente Stichtse Vecht als de eigenaren richtinggevend is bij een transformatie of herbestemming van een kerkgebouw.
3. We hebben een beeld gekregen van de zaken die er spelen bij (een deel van) de gebouweigenaren in relatie tot het instandhouden van de kerkgebouwen (met de oorspronkelijke functie). Juist door ook hierop te acteren, kan wellicht worden voorkomen dat de gebouwen worden gesloopt, getransformeerd of herbestemd. De beste bestemming is namelijk nog altijd de oorspronkelijke bestemming.
4. Een aantal onderdelen behoeft verdere uitwerking of vaststelling na het opstellen van deze kerkvisie. In de volgende aanbevelingen nemen wij (KAADER kerkadvies) deze op.

Nicolaaskerk in Vreeland

Hoofdstuk 13

Aanbevelingen

Onderstaande aanbevelingen zijn gericht op zowel de gemeente Stichtse Vecht als de kerkeigenaren. In onderling overleg zal moeten worden afgestemd wie wanneer welke mate van uitwerking en precisering voor zijn rekening neemt.

Beleid

1. Zorg voor afdoende bescherming van de geconstateerde waarden. Deze zijn via de reguliere regime's en processen niet altijd afdoende beschermd. Bepaal daarom in welke mate en welke vorm van (aanvullende) inhoudelijke en / of procesmatige bescherming voor de kerkgebouwen nodig is om de geconstateerde waarden ook daadwerkelijk te beschermen en te behouden voor de toekomst.

Hierbij kan bijvoorbeeld worden aangesloten bij lopende processen rond de aanwijzing van gemeentelijke monumenten of karakteristieke panden. Het regime is mede afhankelijk van de in deze kerkenvisie geconstateerde globale waardering.

2. Zorg voor opname van de kerkgebouwen in het reguliere gemeentelijke ruimtelijke ordeningsbeleid, maar ook in andere vormen van beleid

(sociaal-maatschappelijk, toeristisch, centrumontwikkeling en dergelijke). Juist door de verschillende beleidsvelden te verbinden met de kerkgebouwen, neemt de kans op behoud ervan toe.

Proces

3. Stel binnen de gemeente een centraal aanspreekpunt aan voor allerlei zaken rond de kerkgebouwen en hun eigenaren. Deze persoon hoeft niet alle vraagstukken op te lossen, maar fungeert wel als 'brievenbus'.

4. Stel een regulier contact tussen de gezamenlijke gebouweigenaren en de gemeente. Hierdoor kunnen de verwachtingen tussen gemeente en kerken over en weer en de kerken onderling worden gemonitord. Ook kunnen verschillende onderwerpen nader worden uitgediept, kennis gedeeld en contacten worden gelegd.

5. Zorg er voor dat er rond deze cultuurhistorisch waardevolle gebouwen meer wordt gecommuniceerd, zowel door de gemeente als door de kerken zelf. Dit vergroot het gebruiks- en toeristisch potentieel en daarmee de kans op behoud.

Verduurzaming

6. Voor kerkgebouwen geldt over het algemeen dat deze, net als ander erfgoed, een complexe verduurzamingsopgave hebben. Omdat ook historische gebouwen mee moeten kunnen gaan met de eisen van deze tijd (energiebesparing, comfort etc.) is dit echter wel nodig.

Zoals in de inleiding van deel B is geconstateerd, vraagt het de nodige inspanning om òn te verduurzamen òn de waarden te behouden. Een kerk (of ander erfgoed) verduurzamen, is nu eenmaal lastiger. Niet alles kan en mag, er is vaak een vergunning nodig en het vraagt om maatwerkoplossingen die doorgaans duurder en complexer zijn.

Stichtse Vecht is een gemeente met veel erfgoed en wil eigenaren van monumenten zo goed mogelijk kunnen begeleiden bij het verduurzamen van hun monument. Daarom is zij de Erfgoed Deal aangegaan, waarbij een gemeentelijke aanpak wordt ontwikkeld om dit te bereiken. De Erfgoed Deal is hoofdzakelijk op woonhuizen gericht, maar is zeker op onderdelen van toepassing op de kerkgebouwen. Op hoofdlijnen gaat het bijvoorbeeld om het zo goed mogelijk kunnen begeleiden van eigenaren bij de vergunningen, ondersteuning bij de Duurzame Monumenten-scan, hen doorverwijzen naar de kanalen en met elkaar in verbinding laten komen voor de kennisuitwisseling.

Het advies is om de verduurzaming van de kerkgebouwen daar waar mogelijk te verbinden met de Erfgoed Deal en als thema op te nemen in het reguliere contact tussen gemeente en kerken.

Inhoudelijk

7. Stel zo spoedig mogelijk voor ieder kerkgebouw een zogenaamde kerkbiotoop op. Hieruit blijkt dan de waarde tussen het niveau van het landschap en het gebouw zelf. Deze biotoop doet uitspraken over de ensemblewaarden rond de kerkgebouwen. Hierin krijgen ook de relevante begraafplaatsen een plek. Hierin kunnen aspecten als gebruiks- en toeristische potentieel, betekenis voor de wijk en de buurt worden meegenomen.

8. De kerktorens zijn deels in eigendom bij de gemeente. Afspraken over het klokkeluiden, het onderhoud en de vergoedingen verschillen. Hier dient een inventarisatie en harmonisatie plaats te vinden, die past bij de uitgangspunten van deze kerkenvisie.

9. Binnen de gemeente zijn verschillende begraafplaatsen te vinden. Een deel hiervan is in eigendom bij de kerken, een deel is in eigendom bij de gemeente.

Voorzover deze begraafplaatsen onderdeel uitmaken van het ensemble rond een kerkgebouw, dienen deze te worden meegenomen in de waardering ervan. De kerkbiotoop is hiervoor een geëigend middel.

Uitwerking en precisering

Een aantal specifieke onderwerpen heeft op dit moment nog verdere uitwerking:

10.1 De **sociaal-maatschappelijke betekenis** van de kerkgebouwen heeft nog nadere aandacht. Dit is in deze kerkvisie wat onderbelicht gebleven omdat deze focust op de gebouwen. Tegelijkertijd is deze betekenis juist ook van waarde voor dit specifieke stukje vastgoed binnen de gemeente en ook voor de eigenaren zelf. Aandachtspunt is hierbij dat er zeker ook sociaal-maatschappelijke waarden in het geding kunnen zijn, ook al is er niet zozeer sprake van gebouwgebonden waarden.

10.2 Het teruglopend kerkbezoek en aantal vrijwilligers zorgt voor **druk op het beheer** en ook het onderhoud. Nader onderzoek naar dit punt en de wijze waarop de kerken elkaar onderling kunnen versterken raden wij aan. Dit zou ook onderwerp van gesprek kunnen zijn bij één van de bijeenkomsten van het voortdurend onderling contact.

10.3 Dat geldt ook voor de verbetering en verbreding van de **gebouwexploitatie** en de verhuur. In welke mate kunnen de eigenaren elkaar hierin versterken? Welke rol kan de gemeente hierin innemen om dit te stimuleren?

10.4 Rond de toekenning van **subsidies** voor de instandhouding zijn veel aandachtspunten. Onderzoek op welke wijze de kerken hierin kunnen samenwerken en welke ondersteuning de gemeente hierin kan en wil geven. Zo is de subsidie soms niet toereikend, wordt de aanvraag afgewezen of is er onvoldoende cofinanciering.

Specifieke gebouwen

Met betrekking tot een aantal kerkgebouwen is specifieke aandacht nodig. Dit staat procesmatig los van de verdere uitwerking en bescherming in algemene zin, naar aanleiding van deze kerkvisie.

11. Wij raden aan om met de eigenaren van in ieder geval onderstaande panden individuele gesprekken te voeren om informatie uit te wisselen en de verwachtingen over en weer te managen.

2. St.-Johannes de Doperkerk Breukelen

Voor dit pand zijn al meerdere plannen geweest. Hoe hangt een mogelijke / aankomende herbestemming samen met de rijksmonumentale status van het pand? Er is sprake van een zeer waardevol interieur (meest waardevol van de 3 katholieke kerken in de gemeente).

Het gebied rond de kerk kan bij een goede ontwikkeling van gebouw en gebied een belangrijke impuls vormen voor de ruimtelijke kwaliteit in het centrum. Hiervoor is een integrale gebiedsontwikkeling waarin gemeente en kerk samenwerken, noodzakelijk.

4. Molukse kerk Silo Breukelen

Dit is een in meerdere opzichten kwetsbaar gebouw. Behoud ervan is zeer wenselijk, gezien de specifieke en toch ook brede cultuurhistorische betekenis ervan. Er liggen kansen om de omgeving meer kwaliteit te geven, in combinatie met revitalisatie van het gebouw.

17. Heilige Ludgerus Loenen aan de Vecht

Dit betreft een kwetsbaar complex. Behoud van het gebouw en het interieur is zeer wenselijk. Wellicht is het starten van een gezamenlijk traject met de eigenaar denkbaar.

25. H. Verrijzeniskerk Maarssen

Post65 kerken zijn over het algemeen kwetsbaar, omdat er (nog?) te weinig waardering voor is. Dit gebouw is in landelijk opzicht wel een exemplaar dat waardering verdient. Het pand is qua positie in de omgeving van belang vanwege de opname in het voorzieningencluster ter plaatse. Het pand drukt de teruggetrokken positie van de kerk uit en vormt (vooral in het interieur) tegelijkertijd een steengeworden beeld van de nieuwe liturgische opzet van na het Tweede Vaticaans Concilie.

26. Westhill kinderkapel Maarssen

Dit gebouw is in principe herbestemd. Hoe blijft de rijksmonumentale waarde behouden? Wat is er nog van het interieur aanwezig? Zijn de wandschilderingen van Jacob Doeser uit 1913 nog aanwezig? Hoe blijft de samenhang met het voorhuis en de tuin behouden? Hier is sprake van een grote cultuurhistorische betekenis en ruimtelijke waarde.

39. Gereformeerde kerk Vreeland

Dit pand heeft een kwetsbaar exterieur (en interieur). Het verdwijnen van het rijksmonumentale interieur is op dit moment onderdeel van gesprek tussen de gemeente en de eigenaar.

Deel C

Kerkenpaspoorten

Straatweg 59, Breukelen

Pieterskerk

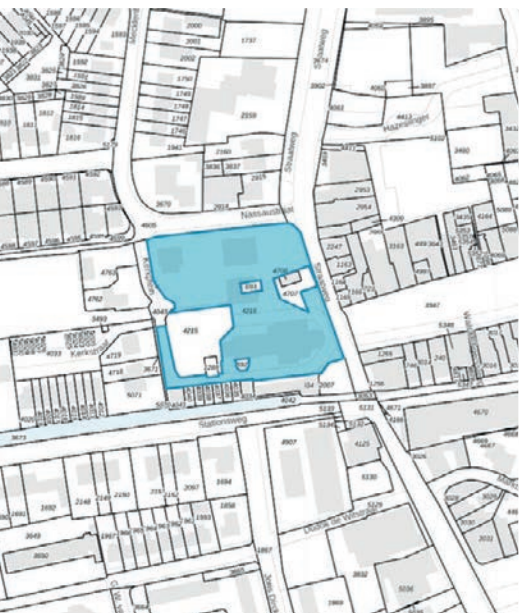
Algemeen

De Pieterskerk in Breukelen staat op een eeuwenoude plek. Hier heeft Bonifatius in de 8e eeuw een kerk gesticht, gewijd aan Sint Petrus. Zo is de kerstening van de Vechtstreek begonnen. Eigenlijk heeft het eerste kerkje iets ten westen van de huidige kerk gestaan. Naast dit eerste, houten kerkje hebben er nog twee kerken op deze plek gestaan.

De huidige kerk is een eenbeukige kruiskerk met een koor dat is gebouwd in de 15e eeuw. Uit deze periode dateren het koor, het transept, de Sint Barabarakapel en een groot deel van het schip. Uit de 15e eeuw stamt ook de grafkapel van de familie Nijenrode. Deze familie, bewoners van het gelijknamige kasteel, heeft in de loop van de tijd veel bijgedragen aan de kerk. De toren is in 1705 gebouwd, nadat de oude toren bij een storm was omgevallen. Bij de herbouw is de kerk gelijk vergroot, door het schip te verlengen. Bijzonder aan de Pieterskerk is dat ze zoveel kapellen en aanbouwen heeft. Zo heeft de kerk, naast de al genoemde kapellen, ook een grafkapel van de familie Rotgans (17e eeuw), een grafkapel van Gunterstein (1717) en consistorie (1916). Noemenswaardig is de achthoekige kapel van Gunterstein met een koepeldak. De kerk is een rijksmonument.

De Pieterskerk in Breukelen staat op een eeuwenoude plek. Hier heeft Bonifatius in de 8e eeuw een kerk gesticht, gewijd aan Sint Petrus.

Interieur

De kerkrimte is overwelfd met een houten tongewelf. In de kerk bevinden zich vele historische schatten uit de 17e en 18e eeuw. Het gaat om de preekstoel (midden 18e eeuw) en het doophek (met koperwerk uit de 17e eeuw), koperen kroonluchters (grotendeels uit de 17e eeuw) en herenbanken van onder andere de heren van Gunterstein en Nijenrode. In de kerk bevindt zich een orgel van Utrechtse orgelbouwer Bätz uit 1787. Beeldbepalend is het in trompe l'oeil geschilderde gordijn.

Stedenbouw

De kerk staat aan de Straatweg tegenover de Kerkbrink. De kerk staat aan een plein waaraan meer (deels voormalige) kerkelijke gebouwen staan, gegroepeerd langs de Kerkvaart. Rond de kerk staat onder andere de armenhuisjes, het catechisatiegebouw, de pastorie, het kerkelijk bureau en het gemeenschapscentrum Bonifatiushuis. Achter het kerkplein bevindt zich een begraafplaats.

Naam	Pieterskerk
Adres	Straatweg 59
Plaats	Breukelen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Protestantse Kerk in Nederland (PKN)
Bouwjaar	1400-1450
Architect	-
Monumentenstatus	Rijksmonument

Straatweg 146, Breukelen

St.-Johannes de Doperkerk

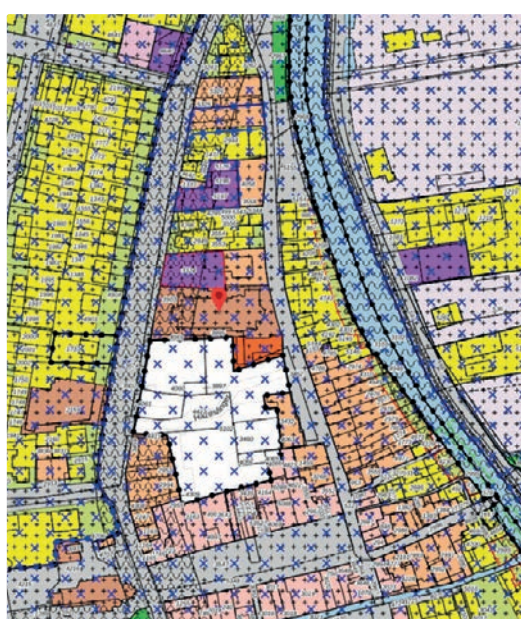
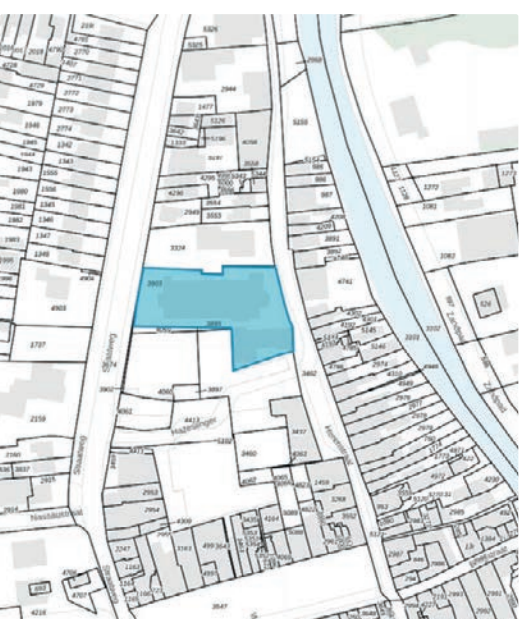
Algemeen

De 50 meter hoge toren van de Rooms Katholieke kerk van Breukelen is een herinnering aan het rijke roomse leven. De kerk is in 1885 gebouwd. De kerk is onderdeel van een landelijke kerkbouwexplosie binnen de katholieke kerk vanaf ongeveer 1850. Door de scheiding van kerk en staat in 1840 mocht de katholieke kerk weer zichtbare kerken bouwen.

Dit gebouw vervangt een kleinere, nabijgelegen kerk uit 1795. De kerk is ontworpen door het architectenbureau van Evert Margry. Dit bureau heeft talloze katholieke kerken gebouwd. De kerk in Breukelen is een neogotische kerk, geïnspireerd op de vroege Franse gotiek. Dit is onder andere te zien aan de spitsboogvensters en de ranke constructie. Het kerkgebouw heeft een kruisvorm en wordt gerekend tot het type van een driebeukige pseudobasiliek. De kerk is een basiliek, omdat het een middenschip heeft met zijbeuken. Er is sprake van een pseudo-versie, omdat het middenschip niet hoger is dan zijschepen. De kerk heeft een kruisvorm door de transepten en heeft ook een koor. Het gebouw is een rijksmonument.

De 50 meter hoge toren van de Rooms-Katholieke kerk van Breukelen is een herinnering aan het rijke roomse leven.

Interieur

Het interieur van de kerk is bijzonder, omdat het als een gesamtkunstwerk is vormgegeven en nog vrijwel origineel is. De belangrijkste wijziging is de verplaatsing van het altaar van het koor naar een podium in de viering (kruising schip en transepten). Dit is gedaan in 1968, als uitwerking van het Tweede Vaticaanse Concilie. De ruimte is bijzonder veelkleurig door de polychrome schilderijen van het spitsbooggewelf en door de vele glas-in-lood vensters. Deze vensters zijn het werk van onder andere Otto Mengelberg en het atelier van Cuypers en Co. De kerk heeft daarnaast nog veel oorspronkelijk meubilair. Veel hiervan is vervaardigd door het atelier van F.W. Mengelberg, zoals het hoofdaltaar en een aantal beelden. Andere oorspronkelijke onderdelen van het totaalkunstwerk zijn: de biechtstoelen, de tegelvloer, de houten banken en gepolychromeerde onderdelen zoals de houten koorbalustrade.

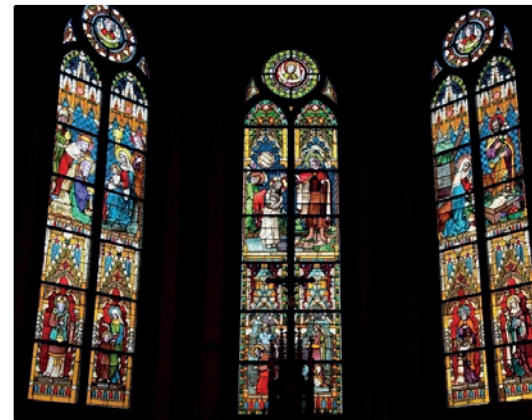
Stedenbouw

De kerk staat aan de Straatweg en grenst aan de achterzijde aan de Herenstraat. Voor de kerk bevindt zich klein pleintje. De toren is beeldbepalend aan de Straatweg. Het gebouw heeft van oorsprong onderdeel uitgemaakt van een groter kerkelijk complex. Naast de kerk heeft namelijk een klooster gestaan, dat inmiddels is gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Ook ligt er een groot open (parkeer)plein naast de kerk. Hierdoor is de omgeving rond de kerk sterk gewijzigd en heeft samenhang verloren.

Naam	St.-Johannes de Doperkerk
Adres	Straatweg 146
Plaats	Breukelen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Rooms-Katholieke Kerk in Nederland (RKK)
Bouwjaar	1885
Architect	Albert Margry, Evert Margry & J.M. Snickers
Monumentenstatus	Rijksmonument

...elen.
... R. K. Kerk

Straatweg 37, Breukelen

Pauluskerk

Algemeen

De Gereformeerde Kerk van Breukelen heeft veel weg van de Beurs van Berlage in Amsterdam. Ook dit gebouw heeft aan de voorzijde twee torens, waarbij er één duidelijk domineert. De kerk is in 1908 gebouwd naar ontwerp van A. Griffioen. Het ontwerp heeft veel invloeden van het rationalisme. Dat is een bouwstijl aan het begin van de 20e eeuw met architect Berlage als voorman. Het rationalisme zoekt vernieuwing door een rationele, en dus niet gevoelige, vormtaal. Dit vertaalt zich in een strakke vormgeving van de gebouwen. In de Pauluskerk is de stijl ook bijvoorbeeld zichtbaar in het helder contrast in de voorgevel tussen het baksteen en de natuurstenen onderdelen rond de vensters.

De Gereformeerde Kerk in Maarsen is in 1893 ontstaan door de samenvoeging van twee kerkgenootschappen die zich in de 19e eeuw van de Nederlandse Hervormde kerk hadden afgescheiden. Pas sinds enkele jaren heet het gebouw de Pauluskerk. De kerk heet zo sinds de samenvoeging van de Gereformeerde Kerk en de Hervormde Gemeente in de PKN in 2004. Achter het kerkgebouw bevindt zich een aangebouwde consistorie en kosterwoning. Het gebouw is aangewezen als rijksmonument.

De Gereformeerde Kerk van Breukelen heeft veel weg van de Beurs van Berlage in Amsterdam.

Interieur

Het kerkgebouw heeft een T-vormige plattegrond en wordt overwelfd door houten tongewelven. Markant zijn de rijkgedetailleerde consoles waarop de aanzetten van het gewelf steunen. Van het oorspronkelijke interieur is verder nog maar weinig over. In de loop van de tijd zijn allerlei wijzigingen aangebracht. Zo is het liturgische meubilair meermaals vernieuwd. Bij de laatste vernieuwing is de kerk grondig aangepast. Zo is de oriëntatie een kwartslag gedraaid, is er een nieuwe vloer geplaatst en is al het meubilair vervangen. Het gewelf is in een opvallende groene tint geverfd.

Stedenbouw

Het kerkgebouw staat op de hoek van de Straatweg en de Willink van Collenstraat en neemt langs de Straatweg, mede door de torens, een markante positie in. Naast de kerk staat de voormalige pastorie (nr. 35).

Naam	Pauluskerk
Adres	Straatweg 37
Plaats	Breukelen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Protestantse Kerk in Nederland (PKN)
Bouwjaar	1908
Architect	A. Griffioen
Monumentenstatus	Rijksmonument

Karel Doormanweg 49, Breukelen

Silo

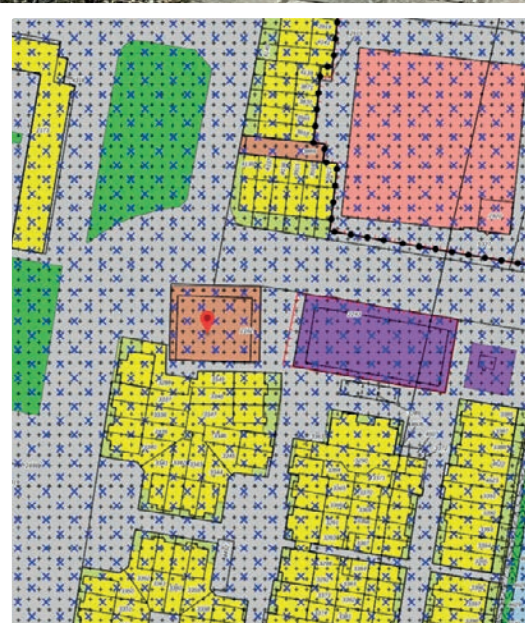
Algemeen

De Moluks-Evangelische kerk in Breukelen is een cultuurmoment, een levende herinnering aan de Molukse identiteit en cultuur. Toen de Molukse KNIL-militairen en hun gezinnen in jaren vijftig naar Nederland kwamen, werden ze gehuisvest in kampen, geïsoleerd van de samenleving. Dat kwam, omdat de huisvesting in Nederland in eerste instantie als tijdelijk werd gezien. Maar van terugkeer bleek geen sprake. Tien jaar later besloot de overheid juist om het isolement te doorbreken en de integratie van Molukkers in de Nederlandse samenleving te bevorderen. De financiering van gebedshuizen werd daarbij als belangrijk middel ingezet. De overheid besloot namelijk om een gebedshuis te bouwen en bekostigen als er minimaal dertig gezinnen verhuisden naar een nieuwbouwwijk.

In 1964 komen enkele tientallen Zuid-Molukse gezinnen naar Breukelen-Noord. Het initiatief hiervoor komt van het Breukelse bedrijfsleven dat meer arbeidskrachten nodig heeft. Hiervoor worden 50 woningen gebouwd aan de Niftarlakestraat-west en de Gijsbrecht van Nijenrodestraat. Aan de nabijgelegen Karel Doormanweg wordt in 1968 ook een Moluks-Evangelische kerk gebouwd. De Rijksgebouwendienst heeft gezorgd voor een architectonisch hoogwaardig kerkgebouw met een zorgvuldige detaillering. Het lage, bakstenen gebouw bestaat uit een iets hogere kerkzaal en een deel met zalen. Het ontwerp is van D.J. Schenk, op dat moment architect bij de Dienst Gemeentewerken in Utrecht.

De Moluks-Evangelische kerk in Breukelen is een cultuurmoment, een levende herinnering aan de Molukse identiteit en cultuur.

Het gebouw is enigszins afgestemd op de Molukse geloofsbeleving. Karakteristiek aan het ontwerp is de vrijstaande, betonnen klokkentoren die ook als entreepoort dient. Kenmerkend voor de geloofsbeleving van de Molukse Evangelische kerk is dat de kerk een verbijzondering is van het alledaagse. Op zondag worden het alledaagse en het sacrale met elkaar verbonden. Daarom begint de Molukse kerkdienst thuis en heeft de gang naar het kerkgebouw het sacrale karakter van een processie. De toegangstoren benadrukt de overgang van alledaagse naar het sacrale. Het gebouw heeft geen beschermde monumentale status.

Interieur

De kerkzaal heeft een zeer sobere inrichting en materialisering. De ruimte is sober door de ongeverfde betonstenen wanden, de tegelvloer en de houten dakconstructie. In de ruimte staan stoelen opgesteld richting de preekstoel. Het interieur is nog vrijwel origineel, inclusief de stoelen en de verlichting.

Stedenbouw

De kerk bevindt zich aan de Karel Doormanweg, één van de hoofdwegen van de wijk. De directe omgeving van de kerk is divers met zowel woningen als bedrijven. Voor de kerk bevindt zich een voorplein en rondom een grasveld. De directe omgeving rond het kerkgebouw is wat rommelig in stedenbouwkundig opzicht en door kleinere ingrepen als bijvoorbeeld de ondergrondse containers recht voor de kerk.

Naam	Silo
Adres	Karel Doormanweg 49
Plaats	Breukelen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Molukse Evangelische Kerk
Bouwjaar	1968
Architect	D.J. Schenk
Monumentenstatus	Geen

Dillenburgstraat 8, Breukelen

Het Witte Kerkje

Algemeen

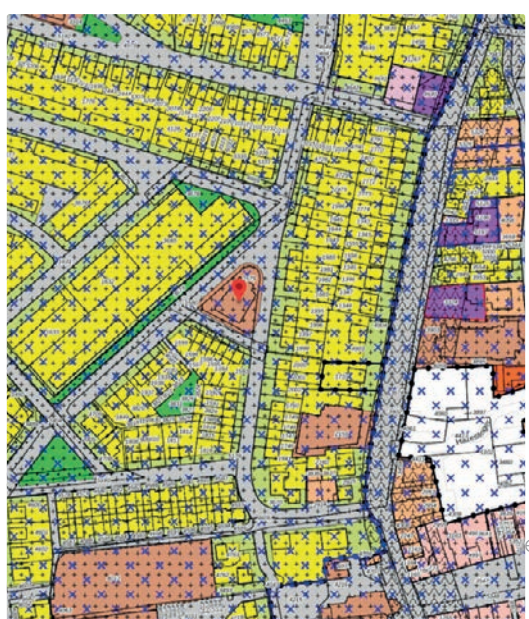
Het Witte Kerkje van Breukelen is zoals de naam doet vermoeden: wit en kleinschalig. Het kerkgebouw is in 1955 gebouwd in opdracht van de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt. Sinds 1967 is dit gebouw het eigendom van de Nederlandse Gereformeerde Kerk. Dit kerkgenootschap is toen ontstaan door een kerkscheuring binnen de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt. Het gebouw is ontworpen door het Utrechtse architectenbureau Overhagen, door A. van Overhagen en L.J. Luissen. Het gebouw bestaat uit doosvormige volumes, met een hogere kerkzaal en een lagere vleugel met zalen en voorzieningen. De vormgeving en uitstraling van het gewitte, bakstenen gebouw is uiterst sober en bescheiden. Een toren ontbreekt. De kerkrampen aan de noordzijde zijn recent (december 2022) voorzien van glas-in-lood. Het gebouw heeft geen monumentale status.

Stedenbouw

De kerk bevindt zich op een driehoekig perceel midden in een woonwijk uit dezelfde bouwperiode als de kerk. Het groene perceel waarop de kerk staat wordt omgeven door drie straten: de Julianastraat, de Dillenburgstraat en de Meckelenburgstraat. Daarmee heeft het redelijk onopvallende kerkgebouw toch een prominente plek in de wijk, maar benut zij deze eigenschappen niet.

Het Witte Kerkje van Breukelen is zo als de naam doet vermoeden: wit en kleinschalig.

Interieur

Het interieur van de kerk is, net als de buitenzijde, uiterst eenvoudig licht. De binnenmuren zijn wit. Bijzonder zijn de nog originele stoelen in de kerk, met extra brede armliggers. Het liturgisch centrum is van meer recente datum. De ruimte is licht door de vele en grote vensters.

Het huidige orgel is in 1921 gebouwd door de firma J. de Koff & Zoon uit Utrecht voor de Gereformeerde Kerk in Lexmond. Het orgel is grondig verbouwd om het passend te krijgen in deze kerkrimte.

Naam	Het Witte Kerkje
Adres	Dillenburgstraat 8
Plaats	Breukelen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Nederlandse Gereformeerde Kerken (NGK)
Bouwjaar	1955
Architect	A. van Overhagen & L.J. Luissen
Monumentenstatus	Geen

Eendrachtlaan 20, Breukelen

Pro Rege

Algemeen

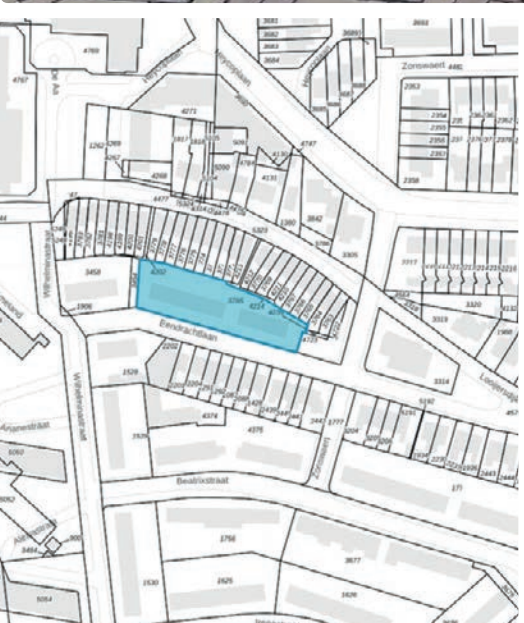
In 1978 betrekken de leden van de Nederlands Hervormde evangelisatiegemeente, zeer tegen hun zin, dit stenen kerkgebouw. Ze hechten aan hun houten gebouw dat op dezelfde plek stond, als teken van 'tijdelijk'. De gemeente stelde echter als voorwaarde dat er een stenen gebouw zou komen. Dit alles verklaart het bescheiden karakter van het gebouw. Het gebouw bestaat uit een kerkzaal met daaromheen lagere zalen en een entreeruimte. Het gebouw is in 1978 gebouwd door de Nederlands Hervormde evangelisatievereniging Pro Rege. Deze evangelisatievereniging is in 2000 onderdeel geworden van de Hervormde Gemeente in Breukelen. In 2004 heeft de gemeenschap zich aangesloten bij de Hersteld Hervormde Kerk. Dat is een afsplitsing van de in dat jaar gevormde Protestantse Kerk Nederland (waar de Hervormde Kerk in opging). Het kerkgebouw vervangt het houten gebouw dat op deze plek gebouwd was in 1968. De architect van het gebouw is onbekend. De kerk heeft geen monumentale status.

Stedenbouw

De kerk heeft een centrale stedenbouwkundige positie in de wijk. De uitstraling van het gebouw benut echter niet de stedenbouwkundige kwaliteiten. Het gebouw is laag en introvert en daardoor niet zo opvallend. De kerk bevindt zich op een driehoekig perceel midden in een woonwijk uit de jaren '30. De buitenruimte rond de kerk is in gericht als een groene tuin.

In 1978 betrekken de leden van de Nederlandse Hervormde evangelisatiegemeente, zeer tegen hun zin, dit stenen kerkgebouw.

Interieur

De kerk heeft een sobere en traditioneel ingerichte kerkzaal met houten banken en een houten dakbeschot. Achterin bevindt zich het orgel. De banken zijn georiënteerd richting de preekstoel. Aan weerszijden van de preekstoel bevinden zich de kerkenraadsbanken.

Naam	Pro Rege
Adres	Eendrachtlaan 20
Plaats	Breukelen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Hersteld Hervormde Kerk (HHK)
Bouwjaar	1978
Architect	-
Monumentenstatus	Geen

Brouwerij 3, Breukelen

Gereformeerde Gemeente in Nederland

Algemeen

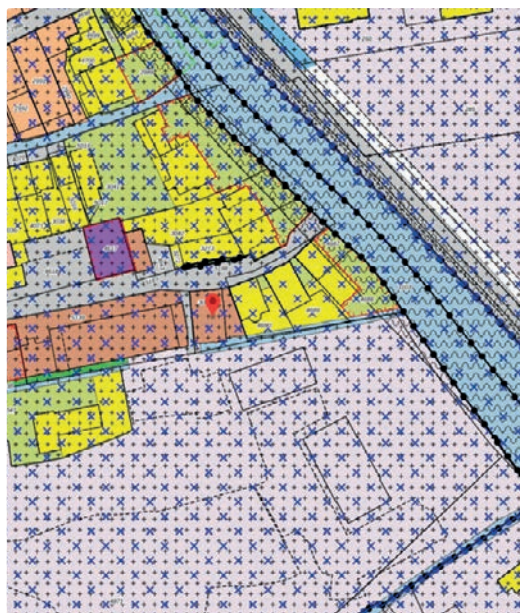
De Gereformeerde Gemeente in Nederland in Breukelen komt samen in een voormalig graanpakhuis uit circa 1890. Het pakhuis heeft, samen met nog drie pakhuisen, onderdeel uitgemaakt van een brouwerij. De landelijke Gereformeerde Gemeente in Nederland is in 1953 ontstaan na een scheuring binnen de Gereformeerde Gemeenten. De gemeente in Breukelen is ontstaan in 1954 als afsplitsing van de Gereformeerde Gemeente in Nieuwer ter Aa. In 1958 is dit voormalige graanpakhuis gekocht en verbouwd tot kerk. Het pand heeft, ondanks de voormalige bedrijfsfunctie, rijk gedecoreerde gevels. Zo zijn de bakstenen gevels versierd met boogvormige decoraties in een grijze steen rond de lateien en aan de toppen van de gevels. Op de voorgevel staat het bouwjaar 1890 vermeld. Het pand is een gemeentelijk monument.

Stedenbouw

De kerk bevindt zich aan de Brouwerij aan de zuidzijde van Breukelen. Deze straat dankt zijn naam aan de 17e eeuwse bierbrouwerij De Vijfhoek op deze hoek. Naast de kerk staan nog drie voormalige graanpakhuisen, die allen in gebruik zijn als woning. Het voormalige pakhuis bevindt zich vlakbij de Vecht. Deze nabijheid van schoon Vechtwater was destijds noodzakelijk voor de bierbrouwerij.

De Gereformeerde Gemeente in Nederland in Breukelen komt samen in een voormalig graanpakhuis uit circa 1890.

Interieur

De kerkrimte wordt overspannen door een houten boogvormig gewelf. Centraal in de as van de ruimte staat de preekstoel met daarboven het orgel. De kerkzaal is in de lengterichting georiënteerd richting de preekstoel. Aan weerszijden van de preekstoel bevinden zich de kerkenraadsbanken. In de kerkzaal staan stoelen.

De inrichting is sober, maar niet meer uit de oprichtingstijd. Opvallend is dat er zich vensters bevinden aan de weerszijden van het liturgisch centrum. Daar wordt zichtbaar dat dit gebouw niet als kerk is gebouwd, omdat direct tegenlicht doorgaans niet wenselijk is voor de kerkgangers.

Naam	Gereformeerde Gemeente in Nederland
Adres	Brouwerij 3
Plaats	Breukelen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Gereformeerde Gemeente in Nederland (GGiN)
Bouwjaar	1890
Architect	-
Monumentenstatus	Gemeentelijk monument

Kerkplein 9, Kockengen

Hervormde kerk

Algemeen

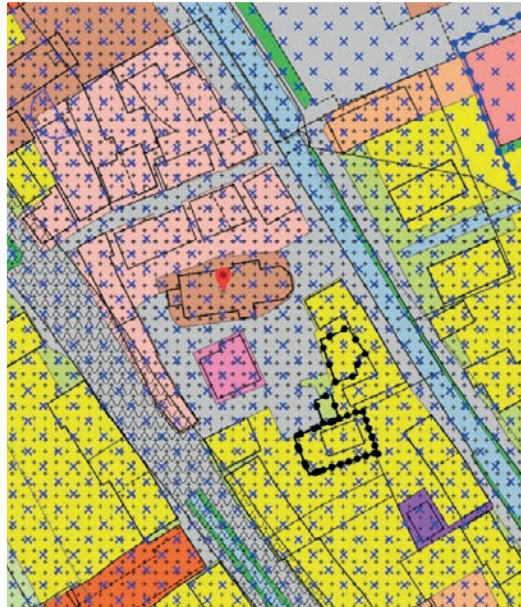
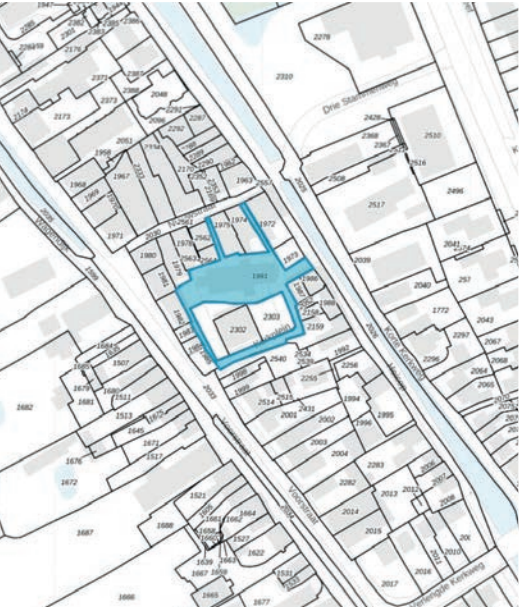
De Hervormde kerk in Kockeningen is een eenbeukige, gotische kruiskerk bestaande uit een schip, transepten en een koor. Daarnaast is de kerk voorzien van een toren. De transepten van de kerk zijn opvallend kort en laag.

Het is niet bekend wanneer de kerk precies gebouwd is. Naar verwachting ligt het bouwjaar tussen 1350 en 1375. Wel zijn sommige kloostermoppen in de muur ouder en vermoedelijk hergebruikt bij de bouw van deze kerk. De kerk is in de eeuwen daarna stapsgewijs uitgebreid. Zo zijn het koor en de sacristie in de 15e eeuw en het koor in de 16e eeuw nogmaals uitgebreid. De toren heeft in 1635 zijn huidige hoogte gekregen. De kerk is in de jaren '50 van de vorige eeuw gerestaureerd.

Een opvallend detail is te vinden boven de ingang van de kerk. Hier bevindt zich een natuurstenen gevelsteen uit 1633 met de familiewapens van jonkheer Johan van Zuylen van De Haar, de toenmalige heer van Kockengen. De kerk is een rijksmonument.

De Hervormde Kerk in Kockeningen is een eenbeukige, gotische kruiskerk bestaande uit een schip, transepten en een koor.

Stedenbouw

De Hervormde kerk staat midden in het beschermde dorpsgezicht van Kockengen. De kerk wordt omringd door een plein waar de hoofdstraten van het dorp samenkomen: de Heicop, de Voorstraat en de Nieuwstraat. Het gebouw ligt ook aan de historische waterloop de Bijleveld. De kerk heeft daarmee een belangrijke stedenbouwkundige rol in het dorp. De toren is niet hoog, maar steekt net genoeg boven de woonhuizen uit om als herkenningspunt voor het dorpscentrum te dienen.

Interieur

Bijzonder is, dat in deze kerk nog diverse elementen te zien zijn van voor de Reformatie. Voorbeelden zijn: acht houten gewelfsschotels (15e en 16e eeuw), twee zandstenen kraagstukken in de transepten (15e eeuw) en een votiefreliëf met Sint Anna (1500). Het met bloemmotieven beschilderde houten tongewelf stamt zelfs uit de bouwtijd. De eikenhouten kansel en het doophek stammen uit de 18e eeuw. Dat geldt ook voor de koperen koorboog en de lessenaar. In de kerk bevinden zich ook herenbanken in een rijkgedecoreerde Lodewijkstijl. Het orgel stamt uit 1884 en is gebouwd door de Utrechtse orgelbouwer Bätz voor de Oud-Katholieke kerk in Utrecht. Het orgel staat sinds 1968 in Kockengen en is als rijksmonument beschermd. In de kerk bevinden zich drie gebrandschilderde vensters die ter gelegenheid van de restauratie in de jaren '50 zijn geschonken.

Naam	Hervormde kerk Kockengen
Adres	Kerkplein 9
Plaats	Kockengen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Protestantse Kerk in Nederland (PKN)
Bouwjaar	1450-1475
Architect	-
Monumentenstatus	Rijksmonument

Voorstraat 25, Kockengen

Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming

Algemeen

De katholieke parochie van Kockengen heeft een eeuwenoude historie. In de 14e eeuw bouwt de parochie een kerk, nu in gebruik als Hervormde Kerk. Na de Reformatie, in het midden de 16e eeuw, kerken de katholieken buiten de kerk in schuilkerken. De huidige kerk wordt gebouwd in 1854. De kerk is direct na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853 gebouwd. Al sinds begin 1800 is er door de scheiding van kerk en staat weer vrijheid van godsdienst. Het herstel betekent de terugkeer van de priesteropleidingen naar Nederland en vormt de start van een kerkbouwexplosie, een periode waarin honderden katholieke kerkgebouwen in ons land worden gebouwd.

Het huidige kerkcomplex bestaat uit delen met een verschillende bouwperiode. Het oudste onderdeel vormt de pastorie, een voormalig herenhuis uit begin 1800. De katholieke parochie koopt namelijk in 1843 een perceel aan de Voorstraat met daarop een herenhuis, koetshuis en paardenstal. In eerste instantie worden alle gebouwen in gebruik genomen: het herenhuis als pastorie en het koetshuis en de stal als tijdelijke noodkerk. In de tuin wordt een begraafplaats ingericht. Op het erf wordt iets later een nieuwe kerk gebouwd naar ontwerp van de Utrechtse architect G. van Vogelpoel.

De kerk is direct na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853 gebouwd.

Het is een sobere zaalkerk met geïntegreerde toren, een veelvoorkomend kerktipe rond het midden van de negentiende eeuw. Dat komt omdat kerken in deze periode zijn gebouwd van onder toezicht de overheid, door de Dienst Waterstaat. Deze dienst had een voorkeur voor sobere en doelmatige ontwerpen. De kerk is in 1960 aan de Heicop-zijde uitgebreid met een nieuw voorportaal. Hier bevinden zich naast de entree ook twee kapellen. De kerk is beschermd als gemeentelijk monument. De pastorie, met fraaie wandbeschilderingen, is een rijksmonument.

Stedenbouw

De Rooms-Katholieke kerk van Kockengen bevindt zich tussen de Voorstraat en de Heicop aan de noordzijde van het dorpscentrum. Opvallend genoeg bevindt de entree zich niet aan de Voorstraat, maar aan de zijde van de Heicop. Daarmee is de zichtbaarheid van de kerk beperkt. Voor de kerk aan de zijde van de Heicop bevindt zich een ruim voorplein met parkeerplaatsen. Hier heeft tussen 1921 en 1990 een katholieke school gestaan. De pastorie bevindt zich aan de Voorstraat, naast de kerk. De kerk en de pastorie maken onderdeel uit van het beschermde dorpsgezicht van Kockengen. Buiten het dorp, aan de Wagendijk, bevindt zich een kleine rooms-katholieke begraafplaats uit de 19e eeuw. De begraafplaats heeft een toegangshek en baarhuisje dat nu als kapelletje is ingericht.

Interieur

Het interieur van deze kerk is bijzonder, omdat het nog vrijwel origineel is. Bijna al het oorspronkelijke meubilair is nog aanwezig. Het vanzelfsprekende focuspunt van de ruimte is het hoofdaltaar, in neorenaissance-stijl. Boven het altaar hangt een gepolychromeerde houten voorstelling van de Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming. Opvallend zijn de fantasievolle pilasters en kapitelen op de wanden. De eenbeukige kerkzaal heeft gepleisterde wanden en wordt overwelfd door een tongewelf. Aan de noordzijde bevinden zich twee biechtstoelen in een aanbouw.

Naam	Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming
Adres	Voorstraat 25
Plaats	Kockengen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Rooms-Katholieke Kerk in Nederland (RKK)
Bouwjaar	1854
Architect	W.J. van Vogelpoel
Monumentenstatus	Gemeentelijk Monument

Nieuwstraat 12, Kockengen

Gereformeerde kerk (1)

Algemeen

Op het voorplein van de voormalige Gereformeerde Kerk bevindt zich nu een terras. De kerk en naastgelegen pastorie zijn sinds de laatste eeuwwisseling buiten gebruik en herbestemd. Sinds 2002 kerken de Gereformeerden in een nieuwe kerk aan de Dreef.

Deze kerk is in 1879 gebouwd voor de Gereformeerde Kerk van Kockengen. De geschiedenis van deze gemeente gaat terug tot 1836. Na de Afscheiding in 1834, een landelijke kerkscheuring binnen de Nederlandse Hervormde Kerk, ontstaat in 1836 de Christelijke Afscheidene Gemeente van Kockengen en Laag-Nieuwkoop. Na een tweede kerkscheuring binnen de Hervormde Kerk, de Doleantie in 1886, splitst een tweede groep zich af in Kockengen. Deze twee afgescheiden groepen verenigen zich tot de Gereformeerde Kerk van Kockengen.

Het kerkgebouw is een eenvoudige zaalkerk met een markante torentje. De bakstenen gevel is weliswaar gedecoreerd, het materiaal ervan is echter eenvoudig. Anders dan gebruikelijk is er geen natuursteen gebruikt voor de decoraties, maar goedkoper pleisterwerk.

Op het voorplein van de voormalige Gereformeerde Kerk bevindt zich nu een terras.

Er is hier geen sprake van één specifieke architectuurstijl en daarom kan deze kerk tot het eclecticisme gerekend worden ('eclectere' betekent 'kiezen'). De pastorie is enkele jaren later, in 1886, gebouwd in een neorenaissancestijl.

De kerk is in 1999 verkocht aan een groep ouders van verstandelijk gehandicapten kinderen als woon- en werkplaats voor hun kinderen. Sinds 2004 is de voormalige kerkruimte ingericht als lunchcafé. De pastorie is vrijwel gelijktijdig verkocht als woonhuis aan een particulier.

Stedenbouw

Het voormalige kerkgebouw bevindt zich aan de Nieuwstraat in Kockengen, een smalle verbindingsstraat tussen de Voorstraat en de Heicop in het centrum. Ondanks de kleine schaal heeft het dorp her en der een vrij stedelijke stedenbouwkundige structuur met smalle, stenige straatjes. De Nieuwstraat is daarvan een goed voorbeeld. Voor de kerk en de pastorie bevindt zich een kleine buitenruimte. De kerk en de pastorie maken onderdeel uit van het beschermde dorpsgezicht van Kockengen.

Naam	Gereformeerde kerk (1)
Adres	Nieuwstraat 12
Plaats	Kockengen
Gebruik	Ontspanning, horeca en toerisme
Denominatie	n.v.t.
Bouwjaar	1879
Architect	-
Monumentenstatus	Gemeentelijk Monument

Dreef 1, Kockengen

Gereformeerde kerk (2)

Algemeen

Het nieuwste kerkgebouw van Kockengen is gebouwd door de Gereformeerde Kerk in 2002. De kerk is gebouwd ter vervanging van de Gereformeerde kerk aan de Nieuwstraat, die te klein geworden was. Architectenbureau van Buren en partners is verantwoordelijk voor het ontwerp. Het kerkgebouw is een weinig opvallend, ingetogen kerkgebouw zonder toren. Het gebouw bestaat uit een hogere kerkzaal met oranje pannendak en een lagere, platte vleugel met zalen en voorzieningen. Een kruisvormig kunstwerk siert de gevel.

Stedenbouw

Het kerkgebouw bevindt zich aan de Dreef aan de zuidzijde van Kockengen. Het kerkgebouw maakt onderdeel uit van een voorzieningencluster. Naast de kerk bevinden zich er onder andere een gezondheidscentrum en een school.

Het nieuwste kerkgebouw van Kockengen is in 2002 gebouwd door de Gereformeerde Kerk.

Interieur

De kerkzaal heeft een veelhoekige plattegrond. Centraal voor in de ruimte staat het liturgisch centrum met houten meubilair. De stoelen zijn hier rondom gegroepeerd. Het meest opvallende in de kerkzaal zijn de kleurige glas-in-loodvensters met tafereelen uit het bijbelboek Openbaringen. Verder is de ruimte uiterst sober vormgegeven en gematerialiseerd. Achter in de kerk, op een balkon bevindt zich een orgel van de firma Pels & Van Leeuwen, dat afkomstig is uit een andere kerk.

Naam	Gereformeerde kerk (2)
Adres	Dreef 1
Plaats	Kockengen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Protestantse Kerk in Nederland (PKN)
Bouwjaar	2002
Architect	van Buren
Monumentenstatus	Geen

Sportweg 1b, Kockengen

Volle Evangelie Gemeente

Algemeen

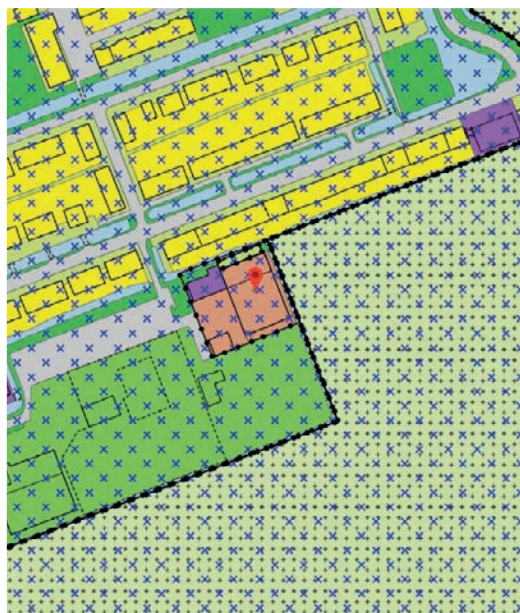
Het kerkgebouw van de Volle Evangelie Gemeente heeft, om budgettaire redenen, een industrieel uiterlijk gekregen door de stalen, hallenbouwconstructie. De kerk heeft een opvallend transparante entree, door een strook met grote vensters. De kerk is in 2017 gebouwd naar ontwerp van Van Kooten Architectuur. De kerk bestaat uit een kerkzaal met hoog zadeldak en lagere nevenruimten onder een plat dak. De gevel bestaat uit aluminium beplating. De Volle Evangelie Gemeente in Kockengen is in 1993 opgericht.

Stedenbouw

De kerk bevindt zich naast een brandweerkazerne aan de rand van het dorp. Hier bevinden zich ook meerdere sportvoorzieningen. De kerk grenst aan de achterzijde aan de weilanden. Voor de kerk bevindt zich een groot parkeerplein. Door de industriële karakter en het gebrek aan religieuze kenmerken is dit gebouw nauwelijks als kerkgebouw te herkennen.

Het kerkgebouw van de Volle Evangelie Gemeente heeft een industrieel uiterlijk gekregen.

Interieur

Het interieur van deze kerk is uiterst industrieel en sober. De kerk heeft in alles de uitstraling van een fabriek. Zo zijn de stalenconstructie van het dak en de installaties in het zicht gelaten en hangen er tl-lampen aan het plafond. In de ruimte staan blauwe stoelen opgesteld richting het liturgische centrum, dat is benadrukt met een blauwe achterwand. De meubilering is zeer sober.

Naam	Volle Evangelie Gemeente
Adres	Sportweg 1b
Plaats	Kockengen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Volle Evangelie Gemeenten Nederland (VEGN)
Bouwjaar	2017
Architect	Van Kooten architectuur kerkarchitect
Monumentenstatus	Geen

Dorpsstraat 49, Loenen aan de Vecht

Grote Kerk

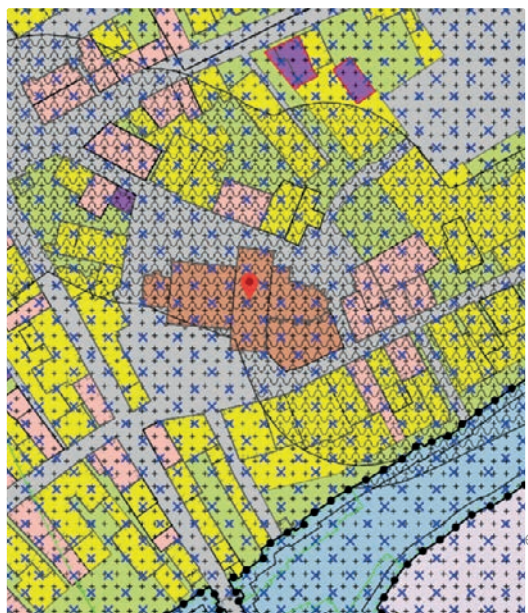
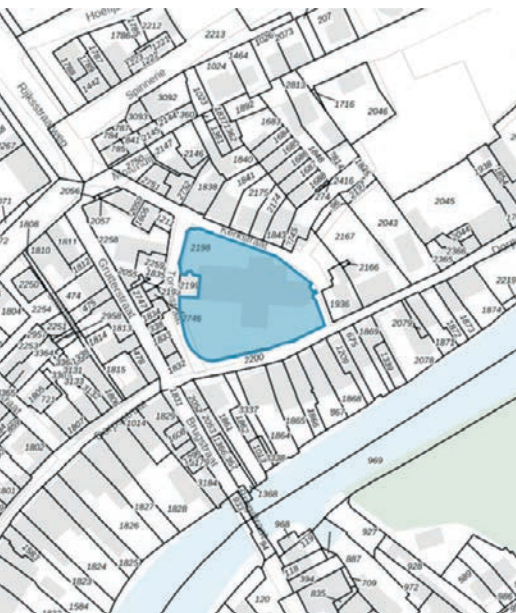
Algemeen

De Grote Kerk in Loenen aan de Vecht is in de afgelopen eeuwen van een kleine kapel uitgegroeid tot een driebeukige kruiskerk met een forse toren. Het kerkgebouw is een samenstel van delen die uit verschillende perioden afkomstig zijn. De oudste delen stammen mogelijk uit de 12e eeuw. Het is onduidelijk wanneer de eerste kerk in Loenen precies is gebouwd. Bij opgravingen in 1945 zijn in het koor sporen van een oude kapel gevonden. Het huidige koor is het oudste deel van de kerk. Begin 1300 vormde dit koor de gehele kerk. In 1320 is er een nieuwe kruiskerk met toren tegen de oude kerk aangebouwd. De kerk is vervolgens in 1518 uitgebreid met zijbeuken tot de huidige verschijningsvorm als driebeukige kruiskerk.

Hierbij werden de buitenmuren van het middenschip vervangen door rijen pilaren en werden het plafond en dak van de kerk vernieuwd. In dezelfde periode kreeg de toren een nieuw uiterlijk. Hiervoor diende de toren van de Domkerk in Utrecht, de bisschopskerk van het Nedersticht, als inspiratiebron. Ook bij andere kerktorens uit het Nedersticht uit dezelfde periode is de invloed van de Domtoren te zien. Op 11 juni 1945 brak een grote brand uit in de kerk, vermoedelijk door onvoorzichtigheid bij het repareren van het dak. Hierbij brandde het hele kerkgebouw uit. Gelukkig kon een groot deel van het waardevolle inventaris en het archief worden gered. In 1950 is de kerk grondig hersteld door F.B. Jantzen. De kerk is in gebruik bij de Nederlandse Hervormde Kerk, tegenwoordig onderdeel van de Protestantse Kerk Nederland. Het kerkgebouw en de toren zijn rijksmonumenten. De toren is eigendom van de gemeente.

De Grote Kerk in Loenen aan de Vecht is in de afgelopen eeuwen van een kleine kapel uitgegroeid tot een driebeukige kruiskerk met een forse toren.

Stedenbouw

De Grote Kerk van Loenen aan de Vecht staat midden in het historische dorpscentrum. De kerk bevindt zich vrijstaand op het Kerkplein, dat voorheen als begraafplaats diende. De forse toren is al eeuwenlang beeldbepalend voor Loenen aan de Vecht en de wijde omtrek.

Interieur

De Grote Kerk heeft een rijk, historisch interieur dat de eeuwen door meermaals is aangepast. Tot de Reformatie in 1578 heeft de Grote Kerk in Loenen aan de Vecht een rijk interieur gehad. In het huidige interieur zijn nauwelijks elementen meer te vinden van voor de Reformatie. Tijdens de Reformatie zijn beelden, glas-in-lood ramen en altaren verwijderd uit het gebouw. Alleen het gotische doopvont is, na omzwervingen, weer teruggekeerd in de kerk. In 1787 heeft de toenmalige stadsbouwmeester van Amsterdam, Abraham van de Hart, een scheidingswand tussen het koor en het schip ontworpen. In dit ontwerp zijn ook een orgel, preekstoel en doophek opgenomen. Het doophek is er inmiddels niet meer. Het orgel is na de brand van 1945 vervangen door een orgel van de firma Flentrop. De meeste banken dateren ook van na de brand. De herenbanken in de kerk zijn een reconstructie waarbij voor een klein deel oud materiaal is gebruikt. Een uitzondering is de schepenbank uit 1657 in de zuidelijke zijbeuk. In de kerk bevinden zich talloze grafstenen, waaronder de 15e eeuwse grafsteen van de familie van Aemstel. Andere waardevolle interieurelementen zijn de de diakenkist (1657), rouwborden van de Familie Cronenburg (17e en 18e eeuw) en kroonluchters (17e eeuw) en medaillons op de sluitstenen van de gewelven. Het interieur is recent gerenoveerd onder leiding van Paul van Vliet. Hierbij zijn de banken in het schip vervangen door stoelen. In het koor zijn vijf kleurige glas-in-loodvensters geplaatst en het glas in lood in het schip is voorzien van bijbelse teksten.

Naam	Grote Kerk
Adres	Dorpsstraat 49
Plaats	Loenen aan de Vecht
Gebruik	Religieus
Denominatie	Protestantse Kerk in Nederland (PKN)
Bouwjaar	1450
Architect	-
Monumentenstatus	Rijksmonument

Oud Over 80, Loenen aan de Vecht

Gereformeerde kerk (1)

Algemeen

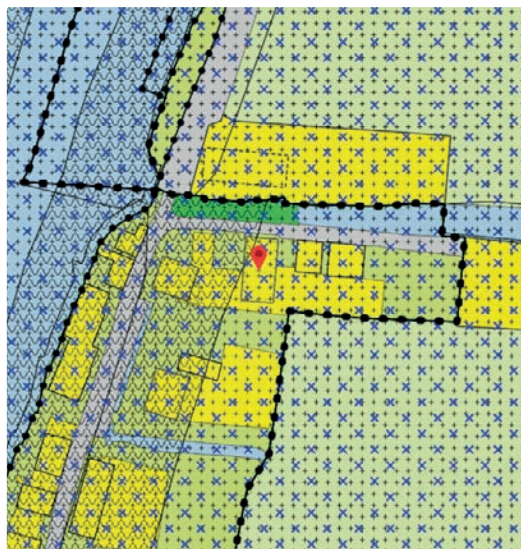
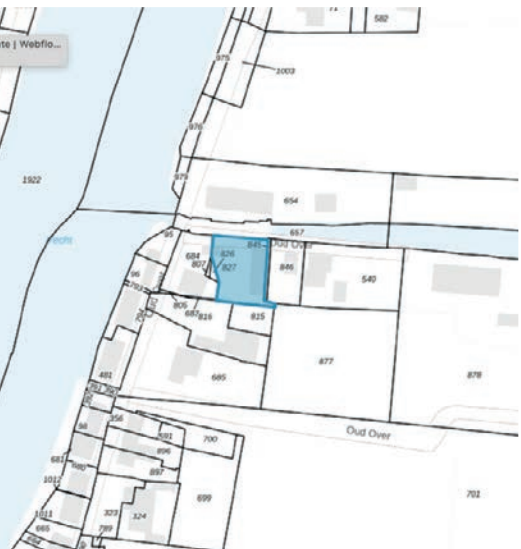
Aan de overzijde van het dorpscentrum van Loenen aan de Vecht bevindt zich de voormalige Gereformeerde kerk van het dorp. Het kerkgebouw is in 1973 herbestemd tot woning. De oorspronkelijke consistorie aan de achterzijde is vervangen door een moderne aanbouw.

Het kerkgebouw is in 1890 gebouwd voor de Gereformeerde Kerk in Loenen aan de Vecht en Vreeland. Deze gemeente is in dat jaar ontstaan als afsplitsing van de Nederlandse Hervormde Gemeente. De afsplitsing is onderdeel van de landelijke Doleantie, onder leiding van Abraham Kuyper. De kerk is precies tussen Loenen en Vreeland gebouwd, in de buurt van de voormalige Loenerveense sluis. Het betreft een eenvoudige, kleinschalige zaalkerk met mansardekap. Alleen aan de spitboogvensters valt in de huidige situatie nog de vroegere kerkelijke functie af te lezen. Het gebouw is ook in gebruik geweest als christelijke school. Het kerkgebouw heeft geen monumentale status.

Stedenbouw

Het voormalige kerkgebouw bevindt zich aan Oud Over, een voormalig buurtschap langs de Vecht. De kerk heeft een enigszins verstopte ligging achter andere woonhuizen aan de straat.

Naam	Gereformeerde kerk (1)
Adres	Oud Over 80
Plaats	Loenen aan de Vecht
Gebruik	Wonen, wonen met bedrijvigheid
Denominatie	n.v.t.
Bouwjaar	1891
Architect	-
Monumentenstatus	Geen

Dorpsstraat 11, Loenen aan de Vecht

Gereformeerde kerk (2)

Algemeen

De tweede Gereformeerde kerk van Loenen aan de Vecht heeft een opmerkelijke gebouwworm in de vorm van een T. Door de geringe hoogte en de gotische vormgeving met spitsboogvenster oogt deze kerk ouder dan ze in werkelijkheid is. De kerk is in 1923 gebouwd naar ontwerp van de Loenense architect H.A.J.F. Hissink. De kerk bestaat uit een langgerekte kerkzaal in de noord-zuidrichting met haaks daarop een naar de Dorpsstraat gericht koor. Aan de zuidzijde is in 1966 een vergaderzaal aangebouwd. De kerkzaal heeft een steil en hoog zadeldak met een klokkentoren. Het koor heeft een vijfzijdige afsluiting met een tentdak.

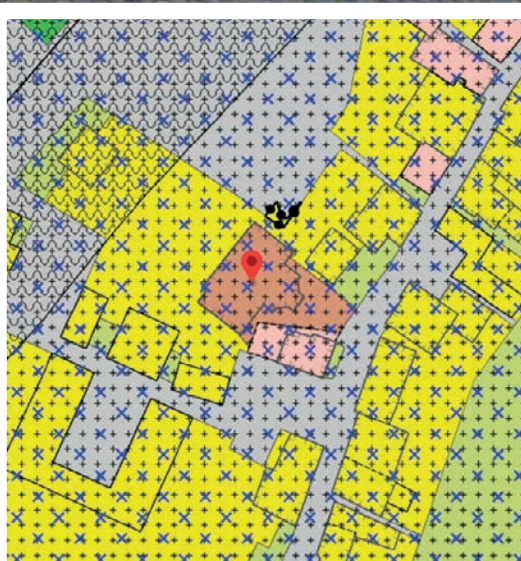
Het kerkgebouw vervangt het eenvoudige kerkgebouw aan de Oud Over dat is herbestemd tot woonhuis. Voor de bouw van de kerk zijn enkele arbeiderswoningen afgebroken. De Gereformeerde Kerk is tegenwoordig onderdeel van de Protestantse Kerk Nederland. Het pand heeft geen monumentenstatus.

Stedenbouw

De kerk bevindt zich aan de Dorpsstraat, de hoofdstraat van Loenen die evenwijdig aan de Vecht loopt. Het kerkgebouw staat op enige afstand van de Dorpsstraat waardoor er voor de kerk een klein plein is. Toch valt het gebouw niet echt op. Door de geringe hoogte onderscheidt de kerk zich nauwelijks van de omliggende, veelal statige bebouwing.

De Gereformeerde kerk van Loenen heeft een opmerkelijke gebouwworm in de vorm van een T.

Interieur

De T-vormige kerkzaal is overwelfd door een tongewelf in een hemelsblauwe kleur. Op de kruising van de twee assen bevindt zich het liturgische centrum. Aan het einde van de lange as bevindt zich de entree met daarboven de orgelgalerij. De inrichting van de kerkzaal met donkerhouten banken, stoelen en liturgisch meubilair dateert uit 1989. Het huidige orgel staat sinds 1989 in de kerk en is een samenstelling van nieuwe en oudere onderdelen uit andere orgels.

Naam	Gereformeerde kerk (2)
Adres	Dorpsstraat 11
Plaats	Loenen aan de Vecht
Gebruik	Religieus
Denominatie	Protestantse Kerk in Nederland (PKN)
Bouwjaar	1923
Architect	H.A.F.J Hissink
Monumentenstatus	Geen

Koningin Wilhelminaweg 45, Loenen aan de Vecht

Oud Gereformeerde Gemeente in Nederland

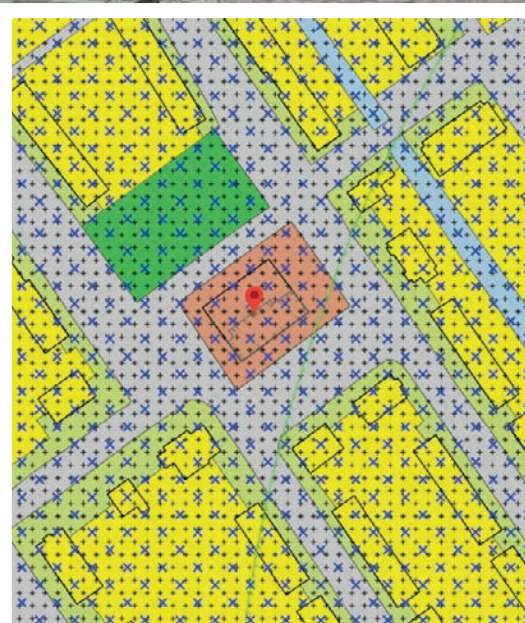
Algemeen

De kerk van de Oud Gereformeerde Gemeente in Nederland in Loenen is een sobere, maar zorgvuldig ontworpen kerk uit de wederopbouwperiode. De gemeente heeft dit gebouw in 1952 laten bouwen. De architect is W. de Jonge. Het gebouw is een bakstenen zaalkerk met dakruiter met een klein voorportaal aan de voorzijde en een consistorie aan de achterzijde. Het gebouw is zorgvuldig gedetailleerd en straalt daardoor kwaliteit uit.

Naast de kerk is later een zalencentrum gebouwd naar ontwerp van H. Vlaardingerbroek. Een glazen tussenlid verbindt de kerk en het opzichzelfstaande zalencentrum. De nieuwe aanbouw zoekt aansluiting bij de sobere vormgeving, maar heeft een andere detaillering. De kerk heeft geen monumentale status.

De nieuwe aanbouw zoekt aansluiting bij de sobere vormgeving, maar heeft een andere detaillering.

Stedenbouw

De kerk bevindt zich op een centrale plek in een jaren '50 woonwijk ten oosten van de Rijkstraatweg aan de Koningin Wilhelminastraat. De kerk staat op een vrij liggend perceel. Door haar ligging heeft zij in de buurt een redelijk prominente positie.

Interieur

De kerk heeft een traditioneel ingerichte kerkzaal met houten spanten en dakbeschot. De kerkzaal is in de lengterichting georiënteerd, richting de preekstoel met daarboven het orgel. Aan weerszijden bevinden zich de kerkenraadsbanken. In de kerkzaal staan bankenrijen. De nieuwe uitbreiding fungeert ook als extra uitbreidingsruimte voor de kerkzaal.

Naam	Oud Gereformeerde Gemeente in Nederland
Adres	Koningin Wilhelminaweg 45
Plaats	Loenen aan de Vecht
Gebruik	Religieus
Denominatie	Oud Gereformeerde Gemeenten in Nederland (OGGN)
Bouwjaar	1952
Architect	W. de Jonge / H. Vlaardingerbroek
Monumentenstatus	Geen

Prinses Margrietlaan 1, Loenen aan de Vecht

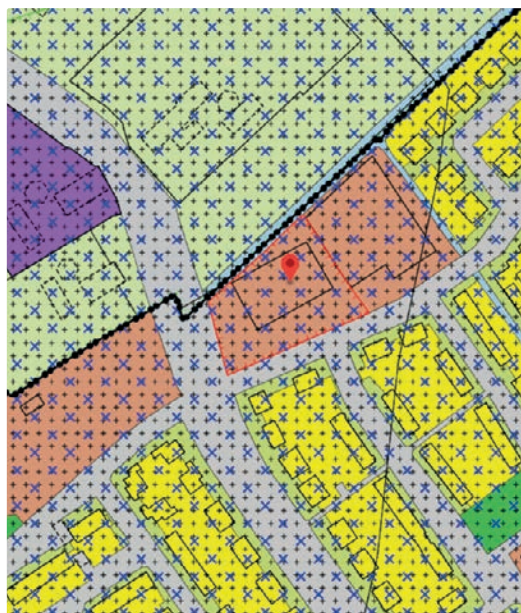
Heilige Ludgerus

Algemeen

De Heilige Ludgeruskerk in Loenen aan de Vecht maakt onderdeel uit van een groter katholiek ensemble aan de Prinses Margrietlaan. Naast de kerk en de pastorie bevindt er zich een katholieke school. Het kerkcomplex is in 1964 gebouwd naar ontwerp van J.H. Sluimer uit Enschede. Een open klokkentoren leidt naar een binnenplein dat aan drie zijden wordt omgeven door bebouwing. Rechts bevindt zich de hogere kerkzaal en links de pastorie met twee verdiepingen. Een vleugel, met onder andere de sacristie en een ontmoetingszaal, verbindt de pastorie met de kerkzaal. Het sobere ontwerp van architect Sluimer sluit aan bij de vernieuwende liturgische richtlijnen rond het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) waarbij de gelovige meer centraal komt te staan. De katholieke parochie van Loenen aan de Vecht is eeuwenoud. Tot de reformatie in 1572 kerkten de gelovigen in de Grote Kerk. Vanaf 1654 komen ze bijeen in een schuilkerkje aan de Slootdijk. In 1854 wordt een neogotische kerk gebouwd. De Heilige Ludgerus vervangt deze laatste kerk, die de jaren '60 dringend aan renovatie toe is. De parochie kiest echter niet voor renovatie, maar voor de bouw van een nieuwe kerk op een meer centrale locatie in Loenen aan de Vecht. De kerk heeft geen monumentale bescherming.

Het sobere ontwerp sluit aan bij de vernieuwende liturgische richtlijnen rond het Tweede Vaticaans Concilie.

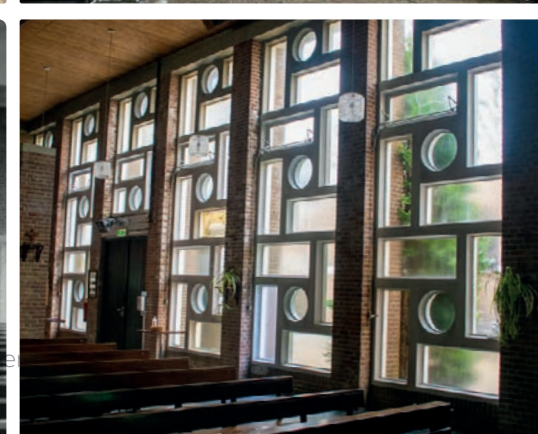
Stedenbouw

De Heilige Ludgerus bevindt zich aan de rand van het dorp Loenen aan de Vecht. Naast de kerk bevindt zich een gelijktijdig gebouwde katholieke school. De beide gebouwen bevinden zich in een groene setting aan de Prinses Margrietlaan. Deze groene setting loopt langzaam door tot tegen het gebouw.

Interieur

Het interieur van de kerk stamt nog grotendeels uit de bouwtijd. De inrichting van de ruimte is een vroeg voorbeeld van de liturgische vernieuwing binnen de katholieke kerk als gevolg van het Tweede Vaticaanse Concilie. De vernieuwing is te zien aan de sobere materiaalkeuze, de strakke vormgeving van de ruimte en aan het eenvoudige altaar dat dichtbij de kerkgangers staat. De rechthoekige ruimte is gematerialiseerd met bakstenen wanden en een donkere tegelvloer en houten banken. Toch bevat deze kerk ook veel traditionele elementen. Zo zijn er knielbankjes aanwezig en bevat de ruimte veel kunstvoorwerpen uit de voorgangers van deze kerk. Zo is er zelfs zilverwerk uit de 17e eeuw uit het schuilkerkje aan de Slootdijk.

Naam	Heilige Ludgerus
Adres	Prinses Margrietlaan 1
Plaats	Loenen aan de Vecht
Gebruik	Religieus
Denominatie	Rooms-Katholieke Kerk in Nederland (RKK)
Bouwjaar	1964
Architect	J.H. Sluijmer
Monumentenstatus	Geen

Kerkweg 19, Maarssen

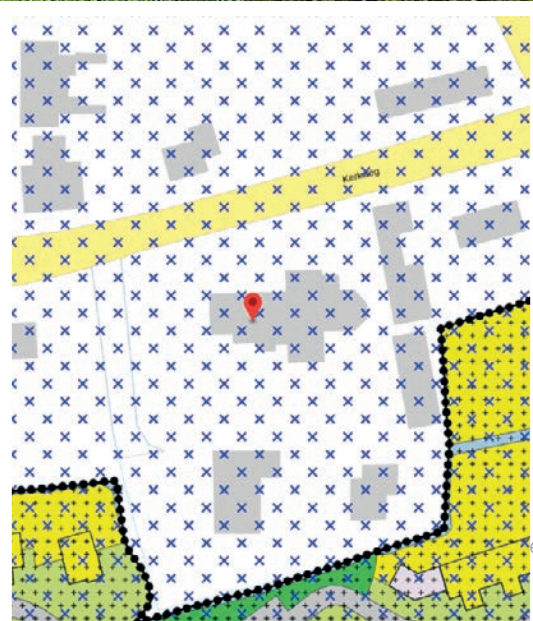
Dorpskerk

Algemeen

De toren van de Dorpskerk in Maarssen is het oudste bouwwerk uit de gemeente. De romaanse, tufstenen toren stamt vermoedelijk al uit de 12e eeuw. Tegenwoordig is de toren vrijwel geheel ingebouwd, zodat alleen de voorgevel nog een indruk geeft van de romaanse bouwstijl. Opgravingen bij de kerk doen vermoeden dat hier in de 12e eeuw een romaanse kerk is gebouwd. De kerk wordt gewijd aan Sint Pancratius. Deze kerk heeft waarschijnlijk als kapel gediend bij het Slot Maarssen. Dit Slot is in de 17e eeuw verwoest. De kerk is in 1519, met uitzondering van de toren, geheel vervangen door een eenbeukige kerk met transepten en een koor. Dit laat-gotische kerkgebouw is vrijwel de huidige verschijning van de kerk. Daarna zijn alleen nog twee aanbouwen aan weerszijden van de toren toegevoegd en een consistorie aan de noordzijde van het koor. De aanbouw aan de noordzijde dateert uit 1600 en die aan de zuidzijde uit 1720. De zuidelijke aanbouw bevat de grafkapel voor de familie Heydecoper. De torenspits stamt uit de 18e eeuw. Bij de kerk horen ook de eeuwenoude begraafplaats, een villa, een pastorie en een blokje aangrenzende woningen. De Dorpskerk is in gebruik bij de Protestantse Gemeente van Maarssen. Het kerkgebouw en de toren zijn een rijksmonument.

De toren van de Dorpskerk in Maarssen is het oudste bouwwerk uit de gemeente.

Stedenbouw

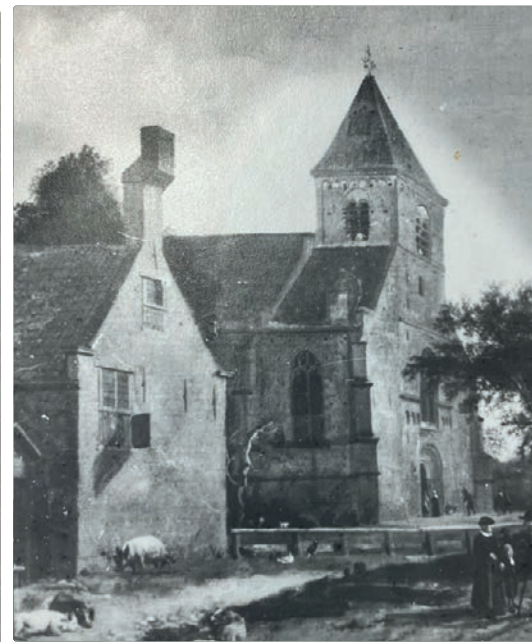
De Dorpskerk van Maarssen ligt niet ver van de Vecht, aan de Kerkweg. Het gebouw bevindt zich nabij de oude dijk van de Vecht en niet in het huidige dorpscentrum. Het gebouw ligt aan de straatzijde op een met grind bedekt perceel. De kerk is in de oost-westrichting georiënteerd en heeft daardoor geen entree direct aan de Kerkstraat. Aan de zuidzijde van de kerk bevindt zich een begraafplaats. Naast de kerk bevindt zich de pastorie, in gebruik als het Trefpunt.

Interieur

De Dorpskerk heeft een eeuwenoud interieur met bijzondere, historische interieurstukken, zoals de preekstoel en het orgel. Ook zijn in de kerk grafkelders aanwezig van onder andere de familie Huydecoper. De kerkruijmt heeft wit gestuukte wanden en een houten tongwelf. De preekstoel is in 1725 gemaakt door de plaatselijke schrijnwerker Jasper van Eeten en staat tegen de wand van het koor. Het orgel in de kerk is gemaakt door de Utrechtse orgelbouwer Abraham Meere in 1790 en is een van de weinig overgebleven orgels van zijn hand.

De kerk is in de periode 1963-1973 volledig gerestaureerd. Daarbij is de koorscheiding verwijderd en is de preekstoel verplaatst naar een zijmuur.

Naam	Dorpskerk
Adres	Kerkweg 19
Plaats	Maarssen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Protestantse Kerk in Nederland (PKN)
Bouwjaar	1519
Architect	-
Monumentenstatus	Rijksmonument

Breedstraat 3, Maarssen

H. Hart van Jezuskerk

Algemeen

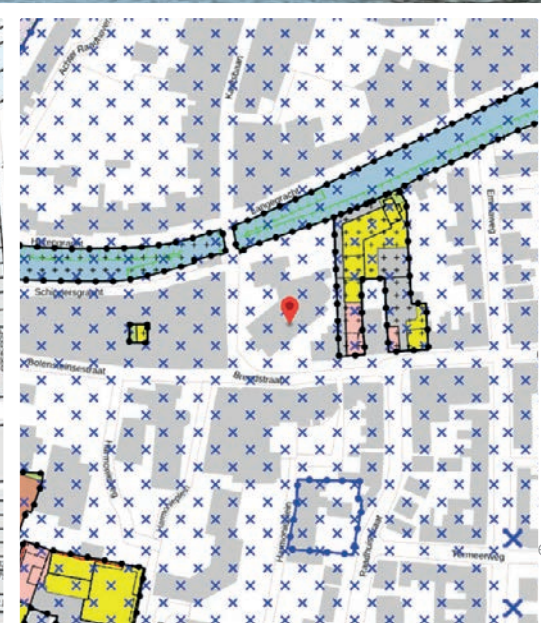
De Heilig Hart van Jezuskerk bevindt zich in het hart van het dorpscentrum van Maarssen, aan de Vecht. De prominente ligging doet misschien denken dat de plek al eeuwenlang een religieuze plek is. Dit is echter niet zo. Pas sinds de bouw van deze kerk in 1886 staat hier een kerk. Eeuwenlang daarvoor stond hier een brouwerij.

De Rooms-Katholieke parochie heeft een lange historie in Maarssen. Ook na de Reformatie bleven de Katholieken een belangrijke groep in het dorp. Ze kerkten van 1680 in een schuilkerk in Maarsenbroek en bouwden in 1751 een houten kerkje bij het buiten Beerenstein.

De kerk is ontworpen door Alfred Tepe, die veel meer Rooms-Katholieke kerkgebouwen in de provincie Utrecht heeft ontworpen. Door de gunstige ligging van de kerk heeft Tepe de kans gekregen om een nieuwe hoofdkerk te bouwen in het centrum van het dorp. Dit verklaart de keuze voor het imposante bouwtype: een driebeukige basilicale kruiskerk met toren. Typerend voor de architect is de strakke vormgeving van het bakstenen gebouw, met slechts weinig versieringen. De zijschepen monden uit in kapellen, het schip in het koor. Bijzonder aan dit kerkgebouw is dat de zijgevels aan de buitenzijde steunberen en luchtbogen hebben. De Heilige Hartkerk lijkt daardoor wel op kathedraal. Deze constructie werd namelijk in de gotiek toegepast voor kathedralen. Ook de spitsboogvensters zijn een verwijzing naar de gotiek. De kerk is recent gerestaureerd. De kerk is een rijksmonument.

Bijzonder aan dit kerkgebouw is dat de zijgevels aan de buitenzijde steunberen en luchtbogen hebben.

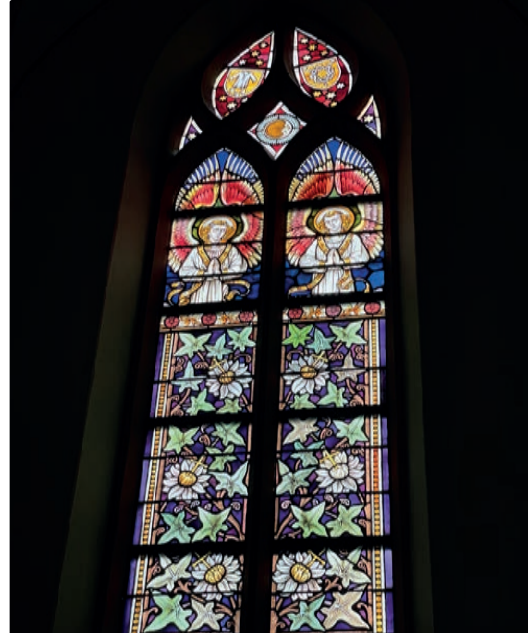
Stedenbouw

De katholieke kerk van Maarssen staat in het centrum van het dorp. Het gebouw heeft een opvallende overhoekse oriëntatie, die in tegenstelling is met de omliggende, rechte lijnige bebouwing. De kerk is onder andere door haar ligging langs de Vecht al van ver zichtbaar. Rondom de kerk bevinden zich winkels. De kerk staat op een vrijstaand perceel dat direct grenst aan de Vecht, naast de brug. Naast de kerk staat de forse pastorie, een ontwerp van J. van Kesteren die in dienst was bij Tepe.

Interieur

De ruimtelijkheid van de Heilig Hartkerk is imponerend. Dit komt door de hoogte, de lichte ruimte en de ingenieuze ribconstructie. De kruisribgewelven zijn beschilderd met bloemmotieven. Het interieur is rond 1958 gewijzigd. Doel hiervan was om meer soberheid en menselijkheid te krijgen. Daarmee loopt de kerk alvast vooruit op het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) dat hier voor pleitte. Zo worden de wanden gewit. Deze waren van oorsprong gedecoreerd door het Sint Bernulphusgilde uit Utrecht. Ook het neogotische hoogaltaar naar ontwerp van Mengelberg wordt verwijderd. Op de hiernaast afgebeelde zwartwitfoto is de situatie in 1910 te zien. Het huidige altaar is zeer eenvoudig en staat, zowel letterlijk als figuurlijk, dicht bij de kerkgangers. In de kerk bevinden zich nog wel de originele neogotische banken en de gebrandschilderde vensters van Heinrich Geuer in het koor.

Naam	H. Hart van Jezuskerk
Adres	Breedstraat 3
Plaats	Maarssen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Rooms-Katholieke Kerk in Nederland (RKK)
Bouwjaar	1885
Architect	W.V.A. Tepe
Monumentenstatus	Rijksmonument

Kerkweg 14, Maarssen

Gereformeerde kerk

Algemeen

De Gereformeerde kerk in Maarssen is een eenvoudige zaalkerk uit het einde van de negentiende eeuw. De kerk is tegenwoordig in gebruik als uitvaartcentrum. De kerk is in 1891 gebouwd voor de Gereformeerde Kerk in Maarssen. Deze gemeente is in enkele jaren daarvoor ontstaan tijdens de Doleantie, een afsplitsing van de Nederlands Hervormde Kerk.

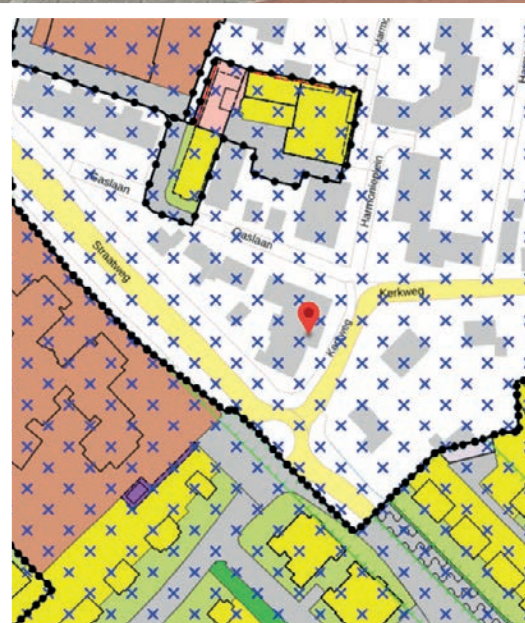
Het gebouw is een sobere zaalkerk, een veelvoorkomend kerktype in dit kerkverband rond het midden van de negentiende eeuw. Dat komt omdat kerken in deze periode zijn gebouwd onder toezicht van de overheid, door de Dienst Waterstaat. Deze dienst had een voorkeur voor sobere en doelmatige ontwerpen. De kerk heeft een eclectische bouwstijl ('eclectere' betekent 'kiezen') waarin meerdere architectuurstijlen voorkomen. De voorgevel heeft baksteendecoraties. Opvallend is dat een toren ontbreekt, maar dat de voorgevel een trapgevelelement heeft dat wel als markering fungeert.

In de jaren '30 van de vorige eeuw werd de kerk te klein voor de kerkelijke gemeente en wordt besloten tot de bouw van een grotere kerk. Die kerk, die nu de Open Hof heet, wordt in 1932 opgeleverd en staat niet ver van de oude kerk. Deze kerk raakt daardoor buiten gebruik. Het gebouw is een rijksmonument.

Stedenbouw

De kerk bevindt zich aan de Kerkweg, net zoals de Dorpskerk, op een hoek. De kerk wordt omgeven door woningen uit diverse bouwperiodes en met verschillende bouwstijlen.

Naam	Gereformeerde kerk
Adres	Kerkweg 14
Plaats	Maarssen
Gebruik	Zorg en gezondheid
Denominatie	n.v.t.
Bouwjaar	1891
Architect	-
Monumentenstatus	Rijksmonument

Wilhelminaweg 7, Maarssen

Wilhelminakapel

Algemeen

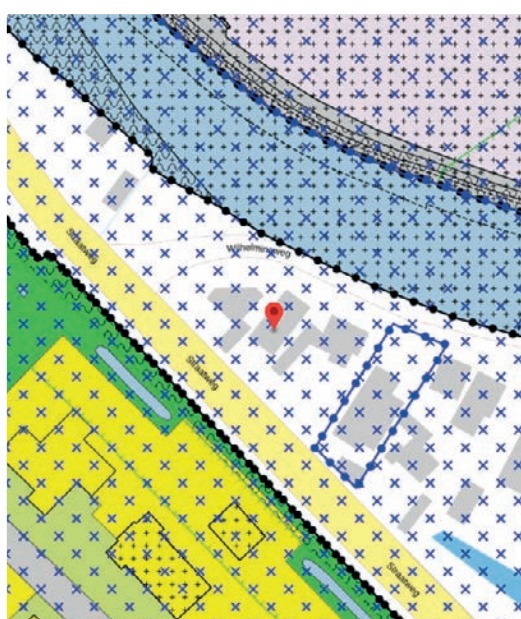
De Wilhelminakapel is in 1901 gebouwd voor de Maarssense afdeling van de Nederlandse Protestanten Bond. Deze vereniging is in Maarssen enkele jaren daarvoor opgericht als vrijzinnige afsplitsing van de Nederlands Hervormde Kerk.

De zeer eenvoudige kerk is gebouwd door één van de leden van de Bond zelf, Klaas Broertjes. Het rechthoekige gebouw heeft een trapgevel. In de voorgevel bevinden zich drie rondboogvensters. Onder de middelste bevindt zich de entree. De kerk is in de jaren vijftig grondig verbouwd door een ander lid van de Bond, architect W. Vlijmstra. Het kerkgebouw is inmiddels buiten gebruik geraakt en recent verbouwd tot woonhuis. De kerk is een gemeentelijk monument.

Stedenbouw

De kerk bevindt zich direct aan de Vecht, met uitzicht op het aan de overzijde gelegen park Doornburgh. Aan weerszijden de kerk bevinden zich woonhuizen. Het gebouw neemt een onopvallende positie in.

Naam	Wilhelminakapel
Adres	Wilhelminaweg 7
Plaats	Maarssen
Gebruik	Wonen
Denominatie	n.v.t.
Bouwjaar	1901
Architect	K. Broertjes
Monumentenstatus	Gemeentelijk Monument

Kerkweg 60, Maarssen

Open Hof

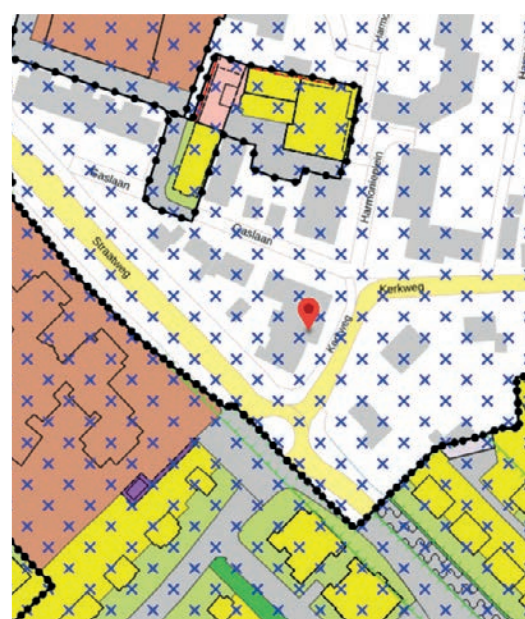
Algemeen

De Open Hof is - anders dan de naam doet vermoeden - een karakteristieke Gereformeerde kerk uit de jaren dertig van de vorige eeuw. De kerk is 1932 gebouwd naar ontwerp van architect B.W. Plooj. Deze architect is een bekende Gereformeerde kerkenbouwer met ruim twintig kerkgebouwen op zijn naam. Dit kerkgebouw is exemplarisch voor zijn oeuvre.

De zaalkerk heeft een Amsterdamse schoolstijl met invloeden van de Nieuwe Zakelijkheid. Karakteristiek hiervoor zijn de donkere bakstenen gevels met fijne detaillering, verticale vensters, een smalle hoge kap en een spitse toren op het dak (naaldspits). Naast de kerk staat de pastorie uit 1867. Dit is een voormalige woning van een gasfabriek die op de plek van de kerk stond en sinds 1963 het eigendom van de kerk is. In 1969 is een lage tussenbouw tussen de kerk en de pastorie gebouwd, naar ontwerp van D. Egberts. Deze nieuwe aanbouw bevat onder andere een nieuwe entree, zalen en voorzieningen. Hierbij is een groot deel van de gevels van de kerkzaal, waaronder het entreeportaal, geïntegreerd in de aanbouw. Sinds deze verbouwing heet de kerk 'Open Hof'. De kerk vervangt de nabijgelegen Gereformeerde kerk aan de Kerkweg 14 uit 1892. Het kerkgebouw heeft geen monumentale status.

De Open Hof is - anders dan de naam doet vermoeden - een karakteristieke Gereformeerde Kerk uit de jaren dertig van de vorige eeuw.

Stedenbouw

De kerk en de pastorie bevinden zich op een centrale en zichtbare plek in het dorp aan de rotonde waar vier hoofdwegen samenkomen: de Kerkweg, de Burgemeester Waverijnweg, de Straatweg en de Stationsweg. De naast de kerkzaal gelegen Gaslaan, herinnert aan de aanwezigheid van een gasfabriek op de plaats van de kerk. De kleine toren is een markeringspunt voor de wijk. Het gebouw maakt onderdeel uit van een complex, samen met een kosterswoning en de zalen.

Interieur

De kerkzaal van de Open Hof heeft een houten spitsbooggewelf met een sobere detaillering. De ruimte is in de lengte georiënteerd richting het, op een podium gelegen, liturgische centrum. De inrichting bevat nog maar weinig originele elementen. Zo zijn het liturgische meubilair, het podium en de vloer van recente datum. De banken zijn in een paarse kleur geverfd. Ook het oorspronkelijke orgel dat een geheel vormde met de preekstoel eronder, is er niet meer. De nieuwe inrichting is vooral op praktisch gebruik gericht en mist samenhang en verfijning.

De meeste aanpassingen zijn gedaan aan het einde van de jaren '80. De aanleiding voor de interieurvernieuwing was een noodzakelijke bodemsanering onder de kerkzaal. De grond was namelijk verontreinigd door de gasfabriek die er in het verleden stond.

Naam	Open Hof
Adres	Kerkweg 60
Plaats	Maarssen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Protestantse Kerk in Nederland (PKN)
Bouwjaar	1932
Architect	B.W. Plooi
Monumentenstatus	Geen

Diependaalsedijk 7, Maarssen

De Hoeksteen

Algemeen

De Hoeksteen in Maarssen is weliswaar een ingetogen en bescheiden kerkgebouw, maar bevat een aantal opvallend vormgegeven elementen. Het kerkgebouw is in 1972 gebouwd door de Christelijke Gereformeerde Kerk. Architect is A. van Ancum uit Hilversum. Opvallend is het piramidevormige dak van de kerkzaal met een deels zichtbare staalconstructie. Het piramidedak is door een horizontale strook vensters gescheiden van de lagere ombouw. Deze gesloten ombouw met plat dak biedt plaats aan zalen en voorzieningen. Een tweede markant detail aan dit gebouw is het entreeportaal dat tegelijk een klokkentoren is.

Het exterieur is nog geheel origineel, inclusief de groen/witte kleurstelling. De kerk is een typisch gebouw van zijn tijd: laag en bescheiden. Dat past bij de verkleinde rol van religie in de samenleving ten opzichte van de naoorlogse jaren ('50 en '60).

De geschiedenis van de Christelijke Gereformeerde Kerk in Maarssen gaat terug naar het jaar 1908. De gemeente is in 1908 ontstaan als afsplitsing van de Gereformeerde Kerk. De gemeente heeft eerst enige tijd gebruik gemaakt van het kerkgebouw van de Nederlandse Protestanten Bond aan de Wilhelminaweg. Door groei van de gemeente is in 1910 een eigen kerkgebouw gebouwd aan de Julianaweg. Deze kerk is inmiddels gesloopt en hier bevindt zich nu een parkeerplaats.

Opvallend is het piramidevormige dak van de kerkzaal met een deels zichtbare staalconstructie.

Stedenbouw

Het kerkgebouw ligt direct langs een belangrijke weg, de Diependaalsedijk, een winkelstraat aan de noordzijde van de Vecht. Omdat de entree zich niet aan deze straat bevindt, maar aan een parkeerplein midden in een bouwblok, het gebouw redelijk gesloten is en omdat het gebouw zich niet bijzonder onderscheidt van de verdere omgeving, valt het niet heel erg op. De entree grenst aan de achterzijde van winkelpanden. Naast de kerk bevindt zich een pastorie aan de Diependaalsedijk.

Interieur

De rechthoekige kerkzaal onder een piramidedak is uiterst sober ingericht. Het inventaris is grotendeels van hout en bestaat uit stoelen, houten liturgisch meubilair (preekstoel, avondmaalstafel en doopvont) en een orgel. De wanden bestaan uit onbehandelde betonblokken. Ter plaatse van het liturgisch centrum is een houten aandachtswand geplaatst, waaraan de zwevende preekstoel is bevestigd. De eenvoud past bij het karakter van deze religieuze gezindte. De kerkruimte wordt in 2023 gerenoveerd.

Naam	De Hoeksteen
Adres	Diependaalsedijk 7
Plaats	Maarssen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland (CGK)
Bouwjaar	1972
Architect	A. van Ancum
Monumentenstatus	Geen

Duivenkamp 844 , Maarssen

De Ark

Algemeen

In de jaren zeventig van de vorige eeuw besluiten de Hervormden en de Gereformeerden in Maarssen om samen een kerk te bouwen in de nieuwe wijk Maarssenbroek. Deze wijk is aan de zuidzijde van de Vecht gebouwd. Teus van Hoogevest en Piet Wassink van architectenbureau Van Hoogevest in Amersfoort ontwerpen de Ark, die in 1976 wordt gebouwd.

Het gebouw bestaat uit twee afzonderlijke volumes: de kerkzaal en het zalencentrum . Deze twee volumes zijn verbonden door een tussenlid met daarin de entree. De kerkzaal bestaat uit vier bakstenen gevels die worden verbonden door glasstroken. Van Hoogevest en Wassink hebben gezamenlijk meerdere kerkgebouwen ontworpen voor verschillende protestantse gezindten. Het is vooral Wassink die zijn stempel op deze kerk gedrukt heeft. Dit is te zien aan de modernistische stijl van het gebouw, met een zakelijke, rechtlijnige uitstraling. De Ark is een vrij sober kerkgebouw binnen het oeuvre van Wassink, omdat het gebouw een weinig vernieuwende of uitgesproken vormgeving heeft. Meer uitgesproken kerken van zijn hand zijn de Rehobothkerk in Zeist en de Bethelkerk in Harderwijk.

De Hervormden en de Gereformeerden bouwen weliswaar samen het gebouw, maar houden aan het begin wel aparte diensten. De Katholieke parochie kerkt ook enkele jaren in het gebouw, totdat hun eigen kerk in de wijk in 1981 gereedkomt. Na enige tijd worden er gezamenlijke diensten gehouden, al is er pas in 2005 sprake van een

De Hervormden en de Gereformeerden bouwen samen een kerk in de nieuwe wijk Maarssenbroek.

federatie, na het ontstaan van de Protestantse Kerk Nederland. De hal is in 2000 uitgebouwd. De kerk heeft geen monumentale status.

Stedenbouw

De Ark bevindt zich aan de Duivenkamp in de wijk Maarssenbroek. De kerk heeft een centrale stedenbouwkundige positie in de wijk, langs de hoofdweg van één van de buurten. De zichtbaarheid van de kerk in de woonwijk is beperkt door de geringe hoogte en een gebrek aan een toren. Voor de kerk bevindt zich een groot parkeerplein.

Interieur

De kerkzaal heeft een kruisvormige opzet met gesloten wanden en gevelhoge vensters in de oksels van het kruis. De kerkgangers zitten in het centrum van de kerk. Dit is benadrukt door een lage, houten dakconstructie en door een niveauverschil in de vloer. Aan de zijkanten, in de uiteinden van de kruis, bevindt zich vrije loopruimte. Deze ruimten hebben een afwijkend, schuin plafond en daklicht. Dit zorgt voor een bijzonder lichteffect in de kerkzaal. In één van de kruisuiteinden bevindt zich het liturgisch centrum, het focuspunt van de ruimte. Vanaf 2001 is de kerkzaal in fases heringericht. Hierbij is de kerkzaal voorzien van nieuwe, warmere kleuren, van nieuwe stoelen en van een nieuw liturgisch centrum met bijbehorend meubilair.

Naam	De Ark
Adres	Duivenkamp 844
Plaats	Maarssen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Protestantse Kerk in Nederland (PKN)
Bouwjaar	1976
Architect	T. van Hoogevest / P. Wassink
Monumentenstatus	Geen

Reigerskamp 611, Maarssen

H. Verrijzenis

Algemeen

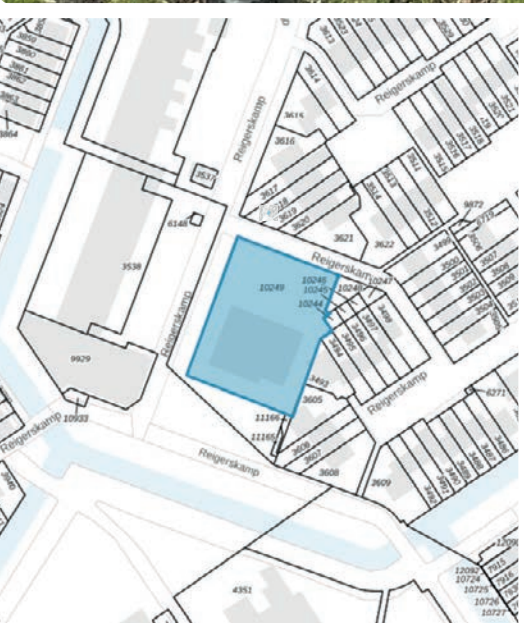
In navolging van de Hervormden en de Gereformeerden (samen in De Ark) bouwt ook de Katholieke parochie een kerkgebouw in de nieuwe wijk Maarssenbroek. De Heilige Verrijzenis wordt in 1981 naar ontwerp van architect W.J.M. Meyknecht uit Nijmegen. Het is, voor zover bekend, de enige kerk in zijn oeuvre.

Het gebouw is een kind van zijn tijd: een onopvallend, compact en laag gebouw zonder toren. De vormgeving is eenvoudig. De kerkbouw in Nederland is in de jaren '70 en '80 zeer mager door verschillende factoren, zoals ontkerkelijking, economische stagnatie en doordat er onder toparchitecten weinig belangstelling is voor de kerkbouw.

De Heilige Verrijzenis is weliswaar zeer sober vormgegeven, maar bevat toch een aantal belangwekkende vormgevingsaspecten, waaronder de ronding van de entree en de verschillende driehoekige daklichten. Daarmee onderscheidt deze kerk zich in positieve zin. Het gebouw is opgebouwd uit betonsteen, een veel gebruikt materiaal in de jaren '80. De Heilige Verrijzenis heeft behalve een kerkzaal ook een dagkapel, een grote ontmoetingsruimte en een aantal zalen.

Het gebouw is een kind van zijn tijd: een onopvallend, compact en laag gebouw zonder toren.

Stedenbouw

De Heilige Verrijzenis staat aan de Reigerskamp in de wijk Maarssenbroek. Het kerkgebouw heeft een wat merkwaardige ligging op een parkeerterrein, recht tegenover een supermarkt. Wel maakt het onderdeel uit van het voorzieningencluster. De zichtbaarheid van het gebouw is beperkt, door de geringe hoogte, ingetogen uitstraling en het gebrek aan een baken.

Interieur

De kerkruimte van de Heilige Verrijzenis is uiterst sober, door de natuurlijke materialen en de sobere vormgeving van de ruimte. Zo is het altaar slechts een tafel. De ruimte heeft natuurlijke materialen zoals grindbeton op de vloer, betonstenen wanden en houten spanten. Dit sobere interieur is een uitwerking van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965). Dit was een internationale kerkvergadering van de Katholieke Kerk die de kerk bij de tijd wilde brengen. Er ontstond daardoor behoefte aan meer menselijkheid en soberheid in de kerk en in het kerkgebouw.

De Heilige Verrijzenis is in de breedte georiënteerd met stoelen in de richting van het altaar in het liturgisch centrum. De beleving van de kerkzaal wordt mede gevormd door de houten spantconstructie van het dak en door de spannende lichtinval. Door een groot daklicht baadt het liturgisch centrum in een zee van licht, daarmee is het gebouw echt als liturgisch gebouw ontworpen. De inrichting is nog vrij origineel. Opvallend is het orgel met houten pijpen.

Naam	H. Verrijzenis
Adres	Reigerskamp 611
Plaats	Maarssen
Gebruik	Religieus
Denominatie	Rooms-Katholieke Kerk in Nederland (RKK)
Bouwjaar	1981
Architect	W.J.M. Meyknecht
Monumentenstatus	Geen

Parkweg 46, Maarssen

Westhillkapel

Algemeen

De Westhillkapel in Maarssen heeft een bijzondere historie, als kinderkapel die is gebouwd in de achtertuin van de stichteres. De kinderkapel is in 1913 gesticht op initiatief van mevrouw Marie van Voorst van Beest als zondagsschool met een zeer vernieuwende lesmethode. Deze zondagsschoolmethode is ontwikkeld in het Engelse college Westhill en is gericht op de zelfstandigheid van kinderen. De methode spreekt bewust van kinderdienst en niet van zondagsschool, omdat de kinderen zelf actief zijn in de kerk en het plaatsvindt in een sfeer van wijding en eerbied.

Deze kinderkapel in Maarssen is de eerste in zijn soort in Nederland. Later volgen er ook kapellen in Nijmegen, Scheveningen, Utrecht en Amsterdam. Mevrouw van Voorst van Beest is zelf naar Engeland gereisd om kennis te nemen van de methode en schrijft er in 1946 ook een boek over.

Het complex bestaat uit een zaalkerk, een woonhuis en houten schuur en een enorme besloten tuin. De zaalkerk en het woonhuis zijn door een tussenlid met elkaar verbonden. De Larense architect Jan Rebel is de ontwerper van het complex. De panden krijgen een traditionele stijl. De rode baksteen gevels van de kerk hebben rondboogvensters en zijn gedecoreerd met siermetselwerk boven de deuren en vensters. De vensters zijn voorzien van glas-in-lood. De kapel werd gebruikt door de Evangelische Molukse kerk, maar staat inmiddels leeg. De kapel is een rijksmonument.

Deze kinderkapel in Maarssen is de eerste in zijn soort in Nederland.

Stedenbouw

De Westhillkapel staat in de achtertuin van het woonhuis van de, inmiddels overleden stichteres. De kapel heeft haar adres aan de Parkweg in Maarssen, een straat die parallel loopt aan de nabijgelegen Vecht. De kapel ligt niet direct aan de straat, maar een behoorlijk stuk naar achteren en is niet zichtbaar in het straatbeeld. Dit wordt versterkt door de overwoekerde tuin, waar hoge bomen en struiken het zicht op de bebouwing ontnemen. De directe omgeving rondom het complex is door de tijd heen vernieuwd. Aan de Parkweg, grenzend aan het complex, is woningbouw van recentere datum te vinden.

Interieur

De huidige situatie van de kapel is onbekend. De wandschilderingen van Jacob Doeser uit 1913 zijn vermoedelijk nog aanwezig, maar verstopt achter betimmering.

Naam	Westhillkapel
Adres	Parkweg 46
Plaats	Maarssen
Gebruik	In transitie
Denominatie	n.v.t.
Bouwjaar	1913
Architect	Jan Rebel
Monumentenstatus	Rijksmonument

Diependaalsedijk 17, Maarssen

Kapel Emmaüs Priorij

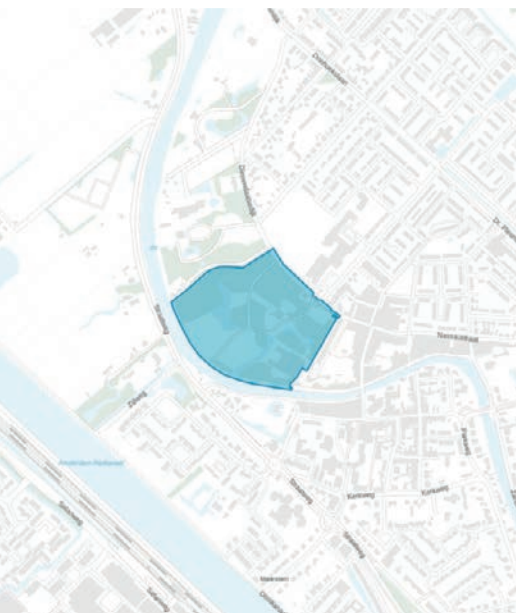
Algemeen

'Rust in chaos' en 'de kracht van symmetrie', dat zijn woorden waarin de Bossche school, de bouwstijl van deze Priorij wordt omschreven. De Emmaus Priorij in Maarssen is in 1966 gebouwd naar ontwerp van Jan de Jong. De Jong was een leerling van Dom Hans van der Laan, de grondlegger van de naoorlogse architectuurstijl Bossche School. In deze architectuurstijl spelen ruimtewerking en maatverhoudingen een belangrijke rol. Dom Hans van der Laan is zowel benedictijner monnik als architect geweest. De naam Bossche School is afgeleid van de Cursus Kerkelijke Architectuur in Den Bosch die werd opgericht om architecten te begeleiden bij de kerkelijke wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog. Dom Van der Laan was één van de docenten van de cursus en zijn theorieën waren van grote invloed op de bouw van een flink aantal naoorlogse kerken en kloosters, waaronder die in Maarssen.

De priorij is gebouwd op de zeventiende eeuwse buitenplaats Doornburgh. Het complex bestaat uit rechthoekige volumes rond een grote patio. In het ontwerp staan rechthoekige, horizontale vormen en het plastische getal, een driedimensionale uitwerking van de gulden snede, centraal. De Priorij is niet meer in gebruik als klooster, maar is in 2017 verkocht aan de MeyerBergman Groep. Zij hebben het complex getransformeerd tot een ontmoetingsplek voor kunst en wetenschap. Het complex is een rijksmonument.

Het klooster is getransformeerd tot een ontmoetingsplek voor kunst en wetenschap.

Stedenbouw

De voormalige Priorij bevindt zich op de historische buitenplaats Doornburgh op een prominente plek aan de Vecht bij Maarssen. De buitenplaats bestaat onder andere uit een omvangrijk park, een buitenplaats en de priorij.

Naam	Kapel Emmaüs Priorij
Adres	Diependaalsedijk 17
Plaats	Maarssen
Gebruik	Cultuur
Denominatie	n.v.t.
Bouwjaar	1964
Architect	J. de Jong
Monumentenstatus	Rijksmonument

Grachtje 12, Nieuwersluis

Rehoboth

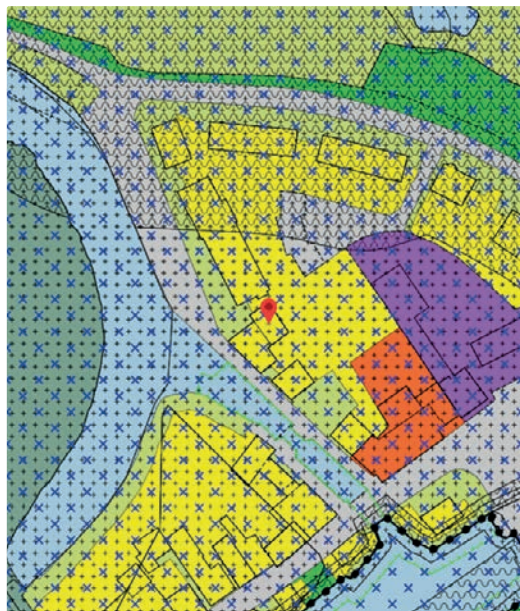
Algemeen

Gebouw Rehoboth is van oorsprong een lokaal voor de zondagschool en het evangelisatiewerk in Nieuwersluis. Het pand is in 1903 gebouwd in opdracht van de Nederlandse Hervormde Gemeente. Het gaat om een pand met trapgevel en een zadeldak. Inmiddels heeft het pand geen religieuze functie meer en is het herbestemd tot atelier.

Stedenbouw

Het pand bevindt zich achter een strook moderne bebouwing aan de noordzijde van de Nieuwe Wetering in Nieuwersluis. Rehoboth is door deze verstopte ligging nauwelijks zichtbaar vanaf de openbare weg.

Naam	Rehoboth
Adres	Grachtje 12
Plaats	Nieuwersluis
Gebruik	Wonen
Denominatie	nvt
Bouwjaar	1903
Architect	-
Monumentenstatus	Geen

Kerklaan 2, Nieuwer ter Aa

Dorpskerk

Algemeen

De historie van de Dorpskerk gaat terug tot 1138, toen de bisschop van Utrecht aan bewoners bij de rivier de Aa toestemming gaf voor de bouw van een kerk. Dit is gebeurd op voorspraak van de familie Aa van het naastgelegen, gelijknamige kasteel. Van deze romaanse kerk rest weinig meer. De huidige kerk is rond 1480 gebouwd op ongeveer dezelfde plaats. Oude tufstenen van de eerste kerk zijn verwerkt in de huidige kerk.

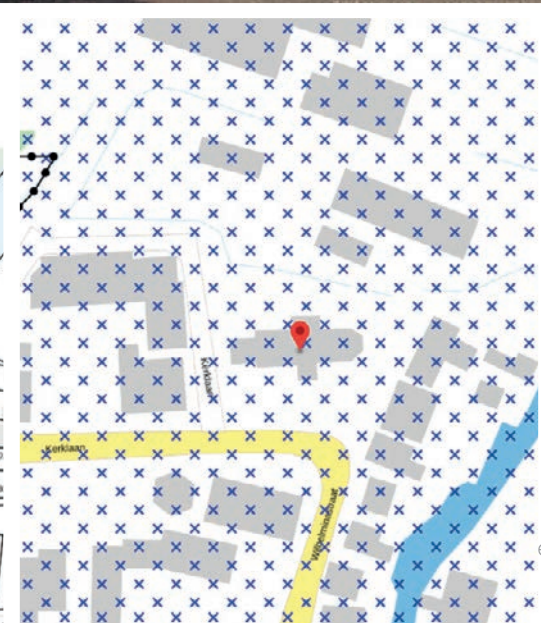
Dit gotische gebouw bestaat uit een eenbeukige kruiskerk met een koor en een toren. Aan de noordzijde is een sacristie aangebouwd. Het koor is na enige tijd vergroot. Hierdoor is het koor ten opzichte van het schip vrij groot. De kerk is vermoedelijk zwaar getroffen in 1672, dat ook wel als rampjaar te boek staat. De kerk is in de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw ingrijpend gerestaureerd. Hierbij is de sacristie vergroot. In 2019 is de kerk voor het laatst gerestaureerd. De kerk is een rijksmonument.

Stedenbouw

De Dorpskerk staat in het centrum van het dorp Nieuwer Ter Aa. Het gebouw bevindt zich in de bocht van de Kerklaan en de Wilhelminastraat, vlakbij de Aa. De hogere ligging van het kerkgebouw valt op. Naast de kerk bevindt zich een begraafplaats met een oud baarhuisje. De kerk vormt de kern van het beschermde dorpsgezicht.

Dit gotische gebouw bestaat uit een eenbeukige kruiskerk met een koor en een toren.

Interieur

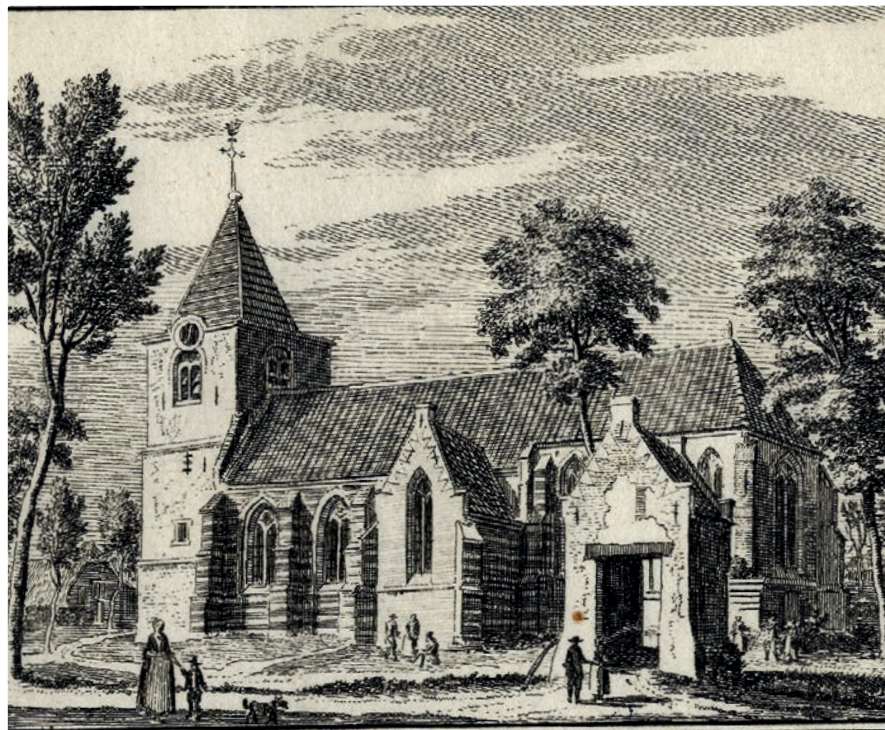
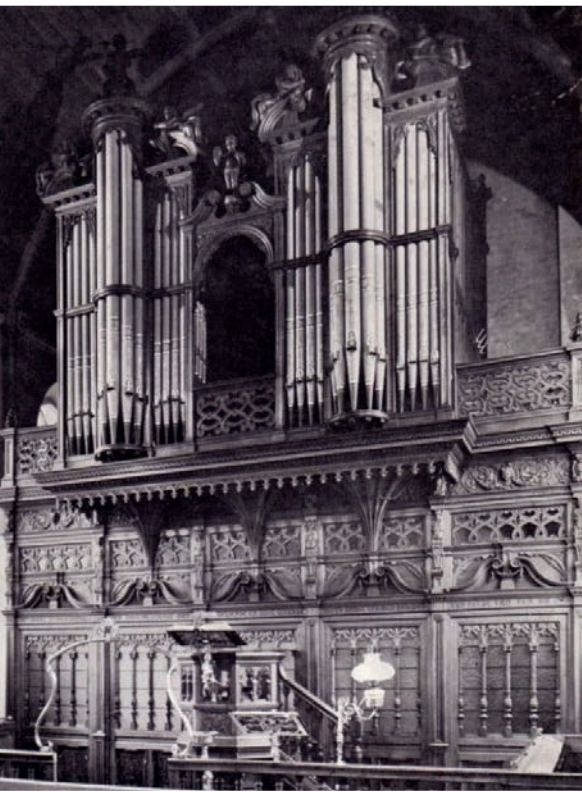
De kerk heeft een fraai samenhangend en eeuwenoud interieur. Beeldbepalend zijn het oksaal met een orgel, preekstoel en koorhek en de vele gebrandschilderde ramen in het koor. De band van voorname families met deze kerk is sterk. Dat blijkt wel uit het feit dat er meer dan tweehonderd familiewapens zijn te vinden, vooral in de koorvensters. Deze glas-in-loodvensters zijn geschonken door de familie Van Renesse Van der Aa. De oudste hiervan stammen zelfs uit de 17e eeuw.

In de kerk staat een heel bijzonder orgel. Dit orgel is in Engeland gebouwd in 1897 en is een geschenk van de Engelsman George Hudson Earle, weduwnaar van baronesse Kitty van Reede van der Aa. Het orgel van de firma Forster & Andrews in Hull is gemaakt in de internationale neorenaissance stijl. Dit is bijzonder omdat in Nederland meestal voor de Hollandse neorenaissance stijl werd gekozen. Dit orgel is lange tijd het enige Engelse orgel in Nederland geweest. Het orgel bevindt zich op een oksaal. Er onder bevinden zich de preekstoel en het koorhek die in samenhang met het orgel zijn ontworpen. Van oorsprong heeft het orgel (en het liturgisch centrum eronder) tussen het schip en het koor gestaan. Dit is de geëigende plek voor een oksaal. In 1956 is het oksaal in zijn geheel verplaatst naar de torenzijde. Ook de oriëntatie van de banken is toen 180 graden gedraaid. Hierdoor staan er nu ook banken in het koor.

Andere waardevolle interieuronderdelen zijn: de koperen koorboog van het koorhek, de lessenaars en de lamp (allen uit de 17e eeuw), het graf van de laatste pastoor (1583) en de predikants- en rouwborden. Het orgel geniet een rijksmonumentale bescherming.

Naam	Dorpskerk
Adres	Kerklaan 2
Plaats	Nieuwer ter Aa
Gebruik	Religieus
Denominatie	Nederlandse Hervormde Kerk (PKN)
Bouwjaar	1475
Architect	-
Monumentenstatus	Rijksmonument

De KERK ter AA.

Dorpsstraat 11, Nieuwer ter Aa

Gereformeerde Gemeente

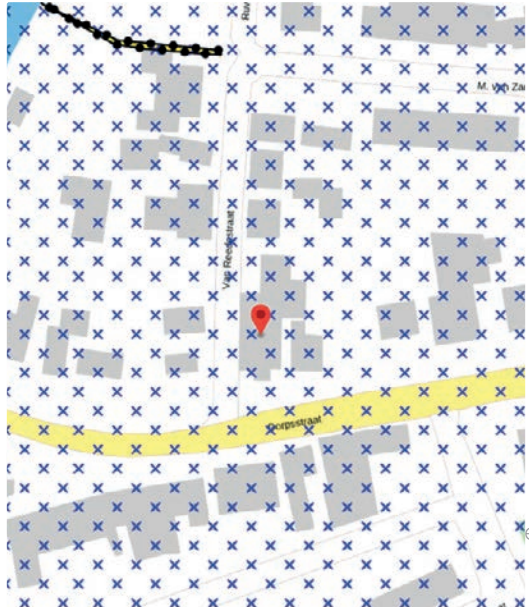
Algemeen

De kerk van de Gereformeerde Gemeente is een eenvoudige zaalkerk met enkele stijlkenmerken van de jaren '30 van de vorige eeuw. Kenmerkend is het decoratieve metselwerk rond de vensters en de beëindiging van de voorgevel en de vormgeving van de houten goot. Een fraai detail aan het gebouw zijn de vensters die een samenstelling zijn van smalle, rechthoekige vensters van verschillende hoogtes.

Het gebouw is in 1930 gebouwd door de Gereformeerde Gemeente van Nieuwer ter Aa. De architect van het gebouw is onbekend. De kerk raakt in 1955 door brand beschadigd en is vervolgens hersteld. Aan de achterzijde van het pand bevindt zich een lagere consistorie. Het gebouw is later zowel aan de achterzijde als de voorzijde uitgebreid. Aan de voorzijde bevindt zich een lager entreegebouw met een piramidedak. Aan de achterzijde bevindt zich een zelfstandig volume met pannendak. Hierin bevinden zich zalen en voorzieningen. Een lager volume met een tweede entree verbindt het zalencentrum met de zaalkerk. Het kerkgebouw heeft geen monumentale status.

Het kerkgebouw is een eenvoudige zaalkerk met enkele stijlkenmerken van de jaren '30.

Stedenbouw

Het kerkgebouw bevindt zich aan de Dorpsstraat van Nieuwe ter Aa, de historische oostwestverbinding van het dorp. De omliggende woningen stammen ook uit de jaren '30. De kerk voegt zich in de omgeving.

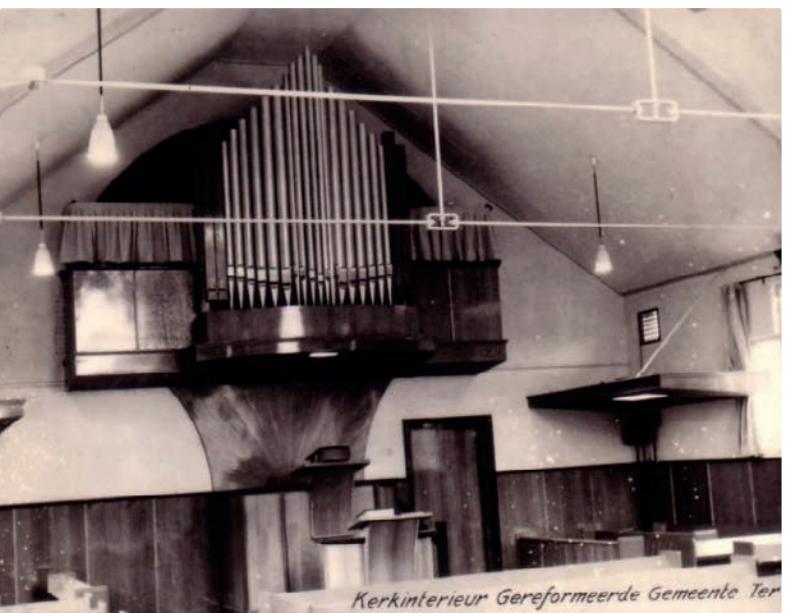
Interieur

De kerk heeft een traditioneel ingerichte kerkzaal met houten spanten en dakbeschot. De kerkzaal is in de lengterichting georiënteerd, richting de preekstoel met daarboven het orgel. Aan weerszijden bevinden zich de kerkenraadsbanken. In de kerkzaal staan bankenrijen. Het inventaris is meermaals vernieuwd en niet meer origineel.

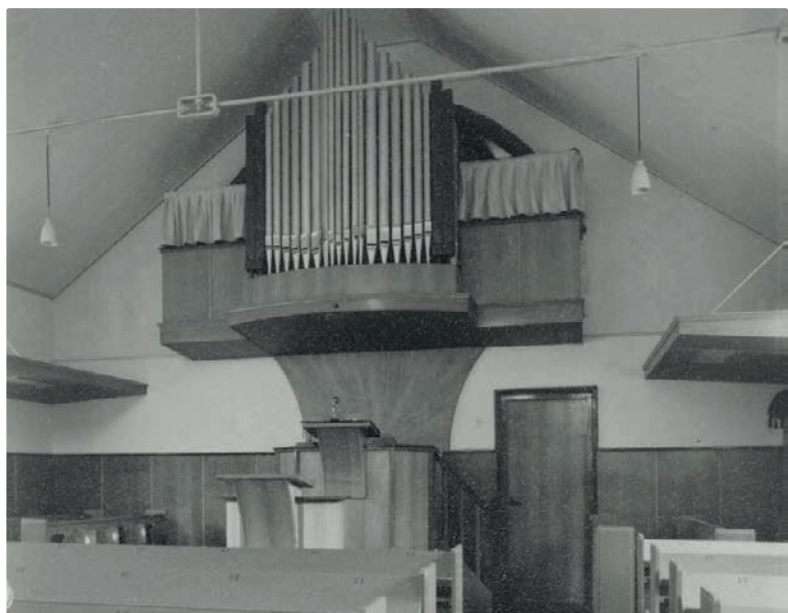
Naam	Gereformeerde Gemeente
Adres	Dorpsstraat 11
Plaats	Nieuwer ter Aa
Gebruik	Religieus
Denominatie	Gereformeerde Gemeenten (GG)
Bouwjaar	1930
Architect	-
Monumentenstatus	Geen

R 89:4 R 95:1
MATTI 26:76-66
R 69:3-4
R 111:5 R 74:18

Kerkinterieur Gereformeerde Gemeente Ter

Dorpsstraat 45, Nigtevecht

Hervormde Kerk

Algemeen

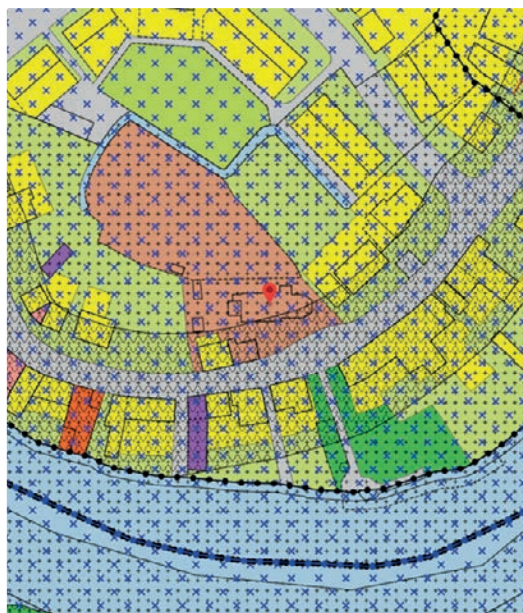
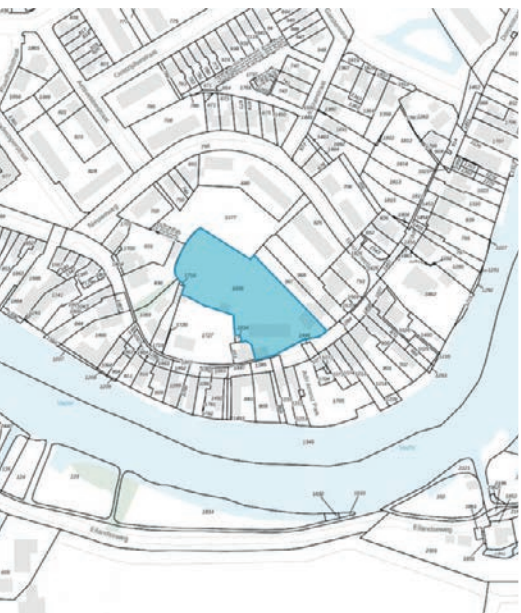
De Hervormde kerk van Nigtevecht heeft een middeleeuwse oorsprong, maar is in de negentiende eeuw ingrijpend verbouwd. Vermoedelijk is de toren het oudste deel van het gebouw. Het onderste deel van de toren stamt uit de 14e eeuw en bestaat uit hergebruikte stenen. De kerk is in 1673 door de Fransen in brand gestoken. De kerk is in 1675 herbouwd. Hierbij zijn de transepten afgebroken en is de toren verhoogd. In de negentiende eeuw is het gebouw ingrijpend verbouwd. Aan de gevels is af te lezen dat de kerk toen is verhoogd. Toen is de kerk ook bepleisterd. Ook de torenbeëindiging, een vierkante opbouw met omloop en spits, is uit deze periode. De bepleistering van de gevels is weer verwijderd bij de restauratie in de jaren 1962-1965. Bij deze restauratie is ook een aanbouw aan de zuidzijde verwijderd. De sacristie aan de noordzijde is er nog wel en is in gebruik als consistorie. De kerk is een rijksmonument.

Stedenbouw

De Hervormde kerk bevindt zich op een centale plek in het dorp Nigtevecht, in een oksel van de loop van de Vecht. De kerk bevindt zich tussen de, vooral aaneengesloten, bebouwing van de Dorpsstraat. Aan de achterzijde van de kerk bevindt zich een grote begraafplaats. Hier bevindt zich ook een historisch lijkenhuisje.

De Hervormde kerk van Nigtevecht heeft een middeleeuwse oorsprong, maar is in de negentiende eeuw ingrijpend verbouwd.

Interieur

De kerk heeft een eeuwenoud meubilair. De vele herenbanken verraden de nauwe banden met rijke en adellijke families. Deze banken bevinden zich langs de lange zijden van de kerkzaal. De restauratie van de jaren '60 heeft veel invloed gehad op het interieur. Zo is het tongewelf geheel vernieuwd en groen geschilderd en is het koor weer bij de kerk betrokken. Tot die tijd was de koorscheiding een dichte wand met onder het liturgische meubilair en daarboven het orgel, zie de zwartwitfoto. Tijdens de renovatie is de preekstoel van het midden van de koorscheiding naar de rand verplaatst, is het koorhek opengemaakt en is het orgel verplaatst naar de torenzijde.

Naam	Hervormde Kerk
Adres	Dorpsstraat 45
Plaats	Nigtevecht
Gebruik	Religieus
Denominatie	Protestantse Kerk in Nederland (PKN)
Bouwjaar	1679
Architect	-
Monumentenstatus	Rijksmonument

Dorpsstraat 168, Nigtevecht

Gereformeerde kerk

Algemeen

De sobere 19e eeuwse zaalkerk in Nigtevecht heeft nu een bedrijfsfunctie. De voormalige Gereformeerde kerk is in 1890 gebouwd. De architect is onbekend. De Gereformeerde Kerk in Nigtevecht is in 1888 opgericht tijdens de Doleantie, een landelijke kerkscheuring binnen de Nederlandse Hervormde Kerk. In 1977 is de Gereformeerde Kerk van Nigtevecht een federatie aangegaan met de Hervormde Gemeente in het dorp. Hierdoor is het kerkgebouw overbodig geworden en verkocht aan een particulier. De kerk heeft geen monumentale status.

Stedenbouw

Het voormalige kerkgebouw bevindt zich op een zichtbare plek van het dorp Nigtevecht, aan de Dorpsstraat. Dat is de historische verbinding langs de Vecht. Het gebouw staat met haar achterzijde bijna aan de Vecht. Achter de kerkzaal bevindt zich alleen nog een woning.

Naam	Gereformeerde kerk Adres
Dorpsstraat 168	
Plaats	Nigtevecht
Gebruik	Kantoren en bedrijven
Denominatie	n.v.t.
Bouwjaar	1890
Architect	-
Monumentenstatus	Geen

Dorpsstraat 10, Oud-Zuilen

Hervormde Kerk

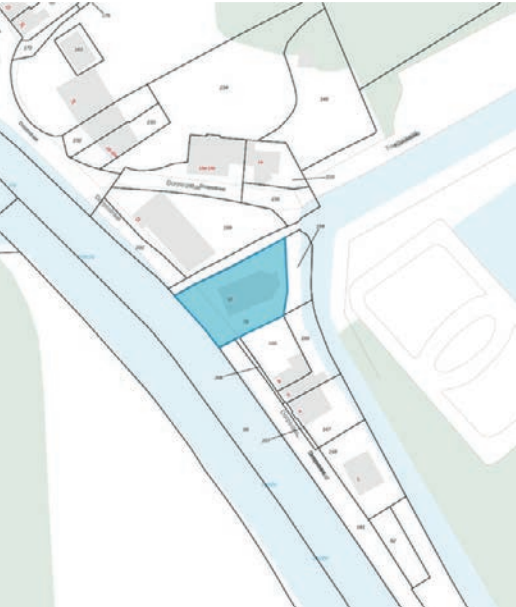
Algemeen

Dit kerkje is van oorsprong een kapel van Slot Zuylen. Dit slot ligt aan de koorzijde van het kerkgebouw. Hierdoor heeft de kerk een eeuwenlange historie die teruggaat tot de Middeleeuwen. De historie van het slot begint al in de 13e eeuw. In 1580 komt de kapel in handen van de dorpsbewoners, omdat het de sloteigenaar George van Lalaing wordt onteigend, omdat hij tijdens de Tachtigjarige oorlog de kant koos van de Spanjaarden.

De huidige kerk stamt uit 1848, omdat de oude kerk uit 1654 door brand is verwoest. Dit nieuwe kerkgebouw is ontworpen door N.J. Kamperdijk. Een deel van het oude muurwerk is hergebruikt. In de voorgevel is het verschil tussen de oude en nieuwe stenen goed te zien. De nieuwe kerk bestaat uit een eenbeukige kerkzaal met houten klokkentoren. Op de voorgevel bevinden zich de wapens van de provincie, de familie Van Tuyll van Serooskerken en de familie Van Reede. De kerk is buiten gebruik geraakt rond 1995. De Gereformeerden en Hervormden in Oud Zuilen gingen toen samen in het kader van het Samen-Op-Wegproces. Het kerkgebouw bleek te klein voor de gezamenlijke diensten. Daarom is de kerk eigendom geworden van een stichting die als doel heeft het kerkgebouw te onderhouden en te behouden voor de toekomst. De kerk is in 2000 gerestaureerd en wordt gebruikt voor huwelijken, uitvaarten, lezingen en concerten. Het gebouw is een rijksmonument.

Dit kerkje is van oorsprong een kapel van Slot Zuylen.

Stedenbouw

Het voormalige kerkgebouw bevindt zich aan de Dorpstraat van Oud Zuilen aan de oever van de Vecht. Het gebouw maakt in zekere mate deel uit van de lintbebouwing langs de Vecht, maar vormt tegelijkertijd een ensemble met het achter de kerk liggende Slot Zuilen.

Interieur

De kerkzaal heeft een samenhangend interieur. Bijzonder is de gaaf bewaarde binnenbetimmering. In deze betimmering zijn ook de preekstoel en de banken geïntegreerd. Het orgel op een balkon achter in de kerk is in 1898 gebouwd door orgelbouwer van Druten.

Naam	Hervormde kerk
Adres	Dorpsstraat 10
Plaats	Oud-Zuilen
Gebruik	Cultureel en maatschappelijk
Denominatie	n.v.t.
Bouwjaar	1848
Architect	N.J. Kamperdijk
Monumentenstatus	Rijksmonument

Daalseweg 19, Oud-Zuilen

Gereformeerde kerk

Algemeen

Dit kleine Gereformeerde Kerk gebouw heeft nog geen dertig jaar als kerk gefunctioneerd. De kerk is in 1890 gebouwd en is in 1918 buiten gebruik geraakt toen er een nieuwe kerk in gebruik werd genomen. De kerk is nu als woning in gebruik. Het witte pand is nauwelijks als voormalige kerk te herkennen, omdat karakteristieke kerkkenmerken ontbreken, zoals een toren of boogvensters.

Stedenbouw

De voormalige Gereformeerde Kerk bevindt zich aan de Daalseweg in Oud Zuilen, aan de zuidzijde van de Vecht. De Daalseweg loopt evenwijdig aan de Vecht. Rondom het gebouw staan woonhuizen uit verschillende tijdsperiodes.

Naam	Gereformeerde kerk
Adres	Daalseweg 19
Plaats	Oud-Zuilen
Gebruik	Wonen, wonen met bedrijvigheid
Denominatie	n.v.t.
Bouwjaar	1890
Architect	-
Monumentenstatus	Geen

Laan van Niftarlake 62, Tienhoven

Hervormde kerk

Algemeen

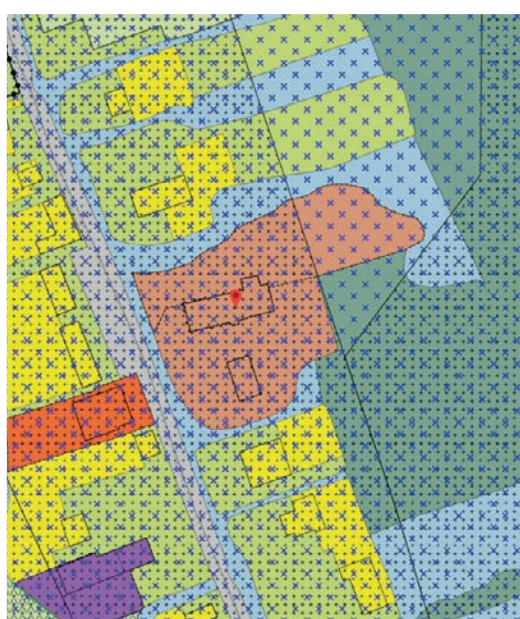
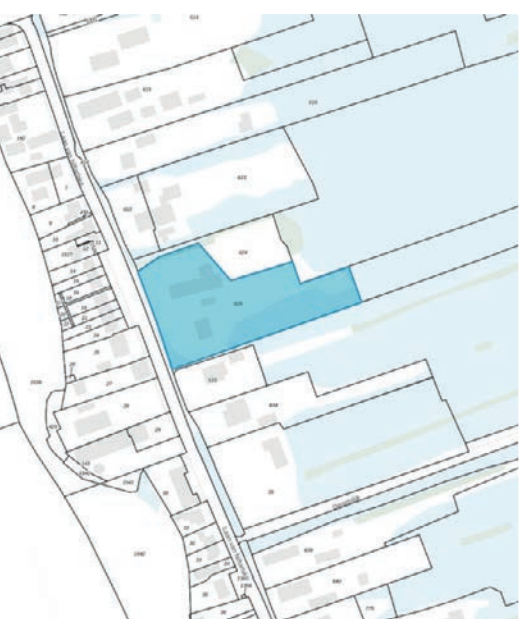
De Hervormde Kerk in Tienhoven is in 1813 gebouwd, ter vervanging van een oudere kerk. Vermoedelijk heeft er al in de 15e eeuw een kapel gestaan in Tienhoven, al was er geen sprake van een zelfstandige parochie. Pas na de Reformatie, in 1624, wordt de kerk zelfstandig, door de komst van eigen predikant. In 1812 wordt de kerk echter door brand verwoest. Bij de herbouw zijn de restanten van de muren geïntegreerd in de nieuwe kerk. De huidige kerk is een eenbeukige kerkzaal met geïntegreerde klokkentoren met wijzerplaat. De kerk is zeer eenvoudig vormgegeven, met weinig decoratie. Opvallend is dat de steunberen die zich doorgaans alleen langs de zijgevels bevinden, ook in de voorgevel voorkomen. De kerk heeft geen monumentale status.

Stedenbouw

De kerk bevindt zich aan de Laan van Niftarlake, onderdeel van een oude dijk aan de Tienhovense Plassen. Deze plassen bevinden zich aan de achterzijde van het kerkgebouw. De kerk ligt op een perceel dat onderdeel is van het lint van percelen langs de dijk.

Vermoedelijk heeft er al in de 15e eeuw een kapel gestaan in Tienhoven, al was er geen sprake van een zelfstandige parochie.

Interieur

De kerkzaal heeft een beschilderd, houten plafond, een herinnering aan het lange bestaan van deze kerk. In 2022 is de kerkzaal ingrijpend gerenoveerd. Hierbij is de breedte-oriëntatie gehandhaafd. De houten lambrisering en de daarmee geïntegreerde banken zijn echter verwijderd. De huidige inrichting is een samenstel van historische en moderne objecten met weinig samenhang. Historische onderdelen zijn de preekstoel, de kroonluchters en de orgelgalerij met orgel. Nieuw zijn het verhoogde liturgische centrum, de vloer en de stoelen.

Naam	Hervormde kerk
Adres	Laan van Niftarlake 62
Plaats	Tienhoven
Gebruik	Religieus
Denominatie	Protestantse Kerk in Nederland (PKN)
Bouwjaar	1813
Architect	-
Monumentenstatus	Geen

Laan van Niftarlake 42, Tienhoven

Gereformeerde kerk

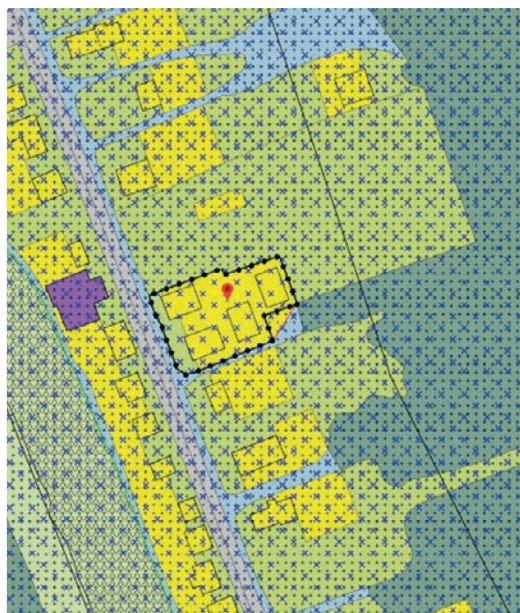
Algemeen

De Gereformeerde kerk is op het laatste moment van de slopershamer gered. Dorpsgenoten hebben de kerk in 2020 gekocht met als het doel de kerk te behouden en af en toe voor lezingen en exposities open te stellen. Aan de koop ging een jarenlang juridisch gevecht vooraf. De kerk is al sinds 2002 buiten gebruik, toen Gereformeerden en de Hervormden in het dorp samengingen. De kerk is in 1887 gebouwd voor de Gereformeerde Kerk. De gemeente is in dat jaar ontstaan door de Doleantie, een kerkscheuring binnen de Nederlandse Hervormde Kerk. Het kerkgebouw onderscheidt zich sterk van de andere Gereformeerde kerkgebouwen uit dezelfde periode. De kerk is veel groter en heeft een opvallende toren die op de hoek van de voorgevel staat. Daarmee is deze kerk veel markanter en meer beeldbepalend. Deze toren is zorgvuldig vormgegeven en rijk gedecoreerd. De rest van het kerkgebouw is juist zeer eenvoudig vormgegeven. Zo heeft de voorgevel geen decoratie en zelfs geen venster. Ook de gebruikelijke rondboogvensters ontbreken. Aan de voorzijde is later een entreeportaal aangebouwd. De kerk heeft geen monumentale status.

Stedenbouw

De kerk bevindt zich aan de Laan van Niftarlake, onderdeel van een oude dijk aan de Tienhovense Plassen. Deze plassen bevinden zich aan de achterzijde van het kerkgebouw. De kerk ligt op een perceel dat onderdeel is van het lint van percelen. Het pand is - mede door de flinke toren - kenmerkend voor dit deel van de dijk.

Naam	Gereformeerde kerk
Adres	Laan van Niftarlake 42
Plaats	Tienhoven
Gebruik	cultureel
Denominatie	n.v.t.
Bouwjaar	1887
Architect	D. Egberts (uitbreiding in 1965)
Monumentenstatus	Geen

Westbroekse Binnenweg 14a, Tienhoven

Elim

Algemeen

Elim is een eenvoudig, schoolachtig gebouw aan de Westbroekste Binnenweg van Tienhoven. Het kerkgebouw is in 1982 gebouwd in opdracht van de Pinkstergemeente Elim. Dit genootschap is aangesloten bij de Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten in Nederland. De ontwerper van het gebouw is onbekend. Het gebouw bestaat uit twee volumes met een verschillende dakvorm die in elkaar smelten. De vormgeving en uitstraling van het gebouw is uiterst sober en bescheiden. Een toren ontbreekt. Het gebouw heeft geen monumentale status.

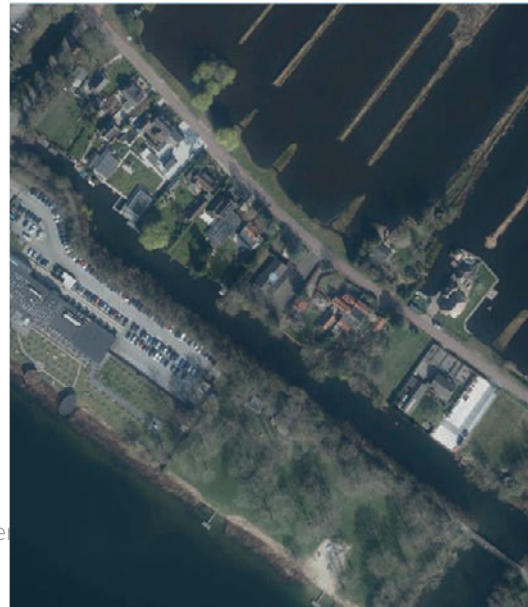
Stedenbouw

De kerk bevindt zich aan het lange polderlint van de Westbroekse Binnenweg. Het gebouw is onderdeel van buurtschap Molenpolder, een gebied met veel recreatieve functies en een waterrijk natuurgebied. Nabij de kerk bevinden zich de Maarsseveenscheplassen. Het kerkgebouw heeft een vrije ligging op een groen perceel.

Interieur

Over het interieur is niets bekend.

Naam	Elim
Adres	Westbroekse Binnenweg 14a
Plaats	Tienhoven
Gebruik	Religieus
Denominatie	Pinkstergemeente
Bouwjaar	1982
Architect	Onbekend
Monumentenstatus	Geen

Kerkplein 1, Vreeland

Nicolaaskerk

Algemeen

De Nicolaaskerk heeft eeuwenlang gefungeerd als kapel van kasteel Vredelant. De oudste delen van de kerk stammen zelfs uit de 13e eeuw. De huidige kerk is vele malen aangepast en gerestaureerd. Hendrik van Vianden, bisschop van Utrecht, geeft in het midden van de dertiende eeuw opdracht voor de bouw van het kasteel Vredelant. Dit kasteel met kapel wordt in een bocht van de Vecht gebouwd, ten oosten van het huidige dorp Vreeland. In 1333 wordt een nieuwe gotische kerk gebouwd, na verwoesting van het kasteel en de kerk. Hierbij worden de 13e eeuwse toren en de lagere gedeelten van het koor hergebruikt. De lagere transepten worden in de 15e eeuw aan de kerk toegevoegd. Zo is de huidige kruisvorm ontstaan. De huidige verschijningsvorm van de toren is het resultaat van herstelwerkzaamheden in 1699, zoals te zien is op een inscriptie op de toren. De spits is in 1937 herbouwd. Aan de noordzijde bevindt zich een consistorie. De kerk is in de negentiende eeuw bepleisterd geweest, maar dit is tijdens de restauratie in de jaren '60 ongedaan gemaakt. De kerk is een rijksmonument.

Stedenbouw

De Nicolaaskerk bevindt zich aan de oostzijde van de Vecht in Vreeland. De kerk bevindt zich op een ruim groen perceel, achter de eerstelijnsbebouwing langs de Vecht.

De Nicolaaskerk heeft eeuwenlang gefungeerd als kapel van kasteel Vredelant.

Interieur

Het interieur van de Nicolaaskerk oogt eeuwenoud. Toch is de huidige verschijningsvorm vooral het resultaat van de herstelwerkzaamheden tijdens de restauratie in de jaren '60. Deze restauratie had tot doel om eerdere verbouwingen in de 19e eeuw ongedaan te maken en terug te keren naar de kerk van net na de Reformatie. Zo is er weer een houten tongewelf gemaakt, dat een stucplafond met trekstangen vervangt. Ook zijn de grafstenen verwijderd. Verder is het koor weer bij de kerk betrokken.

Tot die tijd was de koorscheiding een dichte wand met onder het liturgische meubilair en daarboven het orgel (zie zwartwitfoto uit 1943). Dit liturgische meubilair bestaat uit een koorhek, doophek en preekstoel uit de 17e eeuw. Tijdens de renovatie is de preekstoel van het midden van de koorscheiding naar de rand verplaatst, is het koorhek opengemaakt en is het orgel verplaatst naar de torenzijde. In de kerk bevinden drie gebrandschilderde ramen van J. Nicolaas uit 1969.

Naam	Nicolaaskerk
Adres	Kerkplein 1
Plaats	Vreeland
Gebruik	Religieus
Denominatie	Protestantse Kerk in Nederland (PKN)
Bouwjaar	1200-1300
Architect	-
Monumentenstatus	Rijksmonument

Nigtevechtseweg 3, Vreeland

Gereformeerde kerk

Algemeen

Deze bijzondere Gereformeerde zaalkerk onderscheidt zich met een verfijnde vormgeving en detaillering van de andere kerken van dit type in de gemeente. Dit is te danken aan de ontwerper van de kerk: kunstenaar C.A. Lion Cachet, een kunstenaar en gemeentelid van de Gereformeerde Kerk in Vreeland. Toen de kerk uit 1892 in 1905 afbrandde is hij gevraagd op de oude fundamenten een nieuwe kerk te ontwerpen. Lion Cachet heeft een kerkgebouw ontworpen dat is geïnspireerd op de architectuur van Berlage.

Lion Cachet was een internationaal bekende ontwerper die vooral bekend is geworden met zijn interieur- en meubelontwerpen voor de schepen van de Stoomvaart Maatschappij Nederland, maar ook postzegels, boekbanken en tegeltableaus in Art-Noveaustijl heeft ontworpen. Deze kerk is het enige gebouw dat hij heeft ontworpen. Hij kreeg hierbij hulp van H. van Emmerik. De kerk is een rijksmonument.

Stedenbouw

De kerk bevindt zich aan de Nigtevechtsweg, onderdeel van een bebouwingslint langs de Vecht. Het gebouw bevindt zich nabij de kern van Vreeland.

Lion Cachet heeft een kerkgebouw ontworpen dat is geïnspireerd op de architectuur van Berlage.

Interieur

De kerk heeft een bijzonder interieur gehad in Art-Noveaustijl. Dit waardevolle art-nouveau interieur is echter nu niet meer aanwezig in de kerk. De kerk is namelijk in 2008 verkocht aan een particulier en daarna van binnen geheel gestript. De kerk werd overbodig na het samengaan van de Hervormde Gemeente en Gereformeerde Kerk in het dorp in de Nicolaaskerk. Veel waarden van het rijksmonumentale interieur van de Gereformeerde kerk in Vreeland zijn verdwenen door toedoen van de nieuwe eigenaar. De gemeente en de rijksdienst zijn op de hoogte van deze situatie. De eigenaar moet het interieur in oorspronkelijke staat terug brengen. Echter, de gemeente heeft er mee ingestemd dat slechts een deel van het interieur wordt hersteld of nieuw gemaakt.

Theoloog en predikant B.J. Aalbers schreef in Vechtkroniek no. 4 in 1996, lovend over het kerkinterieur. 'Rooms- katholieken zouden het een kerkje noemen waarvan een goede devotie uitgaat. Dat is bepaald niet iets wat je van de meeste gereformeerde kerken van voor de oorlog kunt zeggen', Volgens Aalbers is de kerk 'een unicum in de kerkelijke bouwkunst, met een mystieke sfeer en beminnelijke soberheid'.

De inrichting bestond uit houten banken, een kansel, paarsblauwe glas-in-loodramen, belettering en lambrisering in dezelfde stijl , een kurkenplafond en een terrazzovloer. Het Rijksmuseum in Amsterdam heeft een aantal schetsen van Lion Cachet in bezit die zijn gemaakt van de kerk, zie afbeeldingen.

Naam	Gereformeerde kerk
Adres	Nigtevechtseweg 3
Plaats	Vreeland
Gebruik	Kantoren en bedrijven
Denominatie	n.v.t.
Bouwjaar	1906
Architect	H. van Emmerik, & C.A. Lion Cachet
Monumentenstatus	Rijksmonument

GEREFORMEERDE KERK VAN VREELAND.

